

Hrvatski

glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XIV Broj 138 Listopad 2016. ISSN 1800-5179

Biser Jadrana

Sadržaj:

- 3** DPS s predstavnicima manjina o novoj vlasti
- 6** Sabor izglasao povjerenje Plenkovićevoj Vladi
- 10** Dubrovnik 25 godina poslije
- 17** Dvostruka obljetnica Hrvatske radiotelevizije
- 20** Lučindanski susreti u znaku stogodišnjice Mojkovačke bitke
- 25** Dr. Ivan Ilić – Uspješan u struci I izvan nje
- 28** Miroslav Homen – dirigent
- 32** Brankica Vrbat – nova profesorica hrvatske nastave u Crnoj Gori
- 34** Kotorski spomen na Pređa
- 38** Gozba interkulturalnosti
- 41** Povijest Njegoševog mauzoleja na Lovćenu
- 46** Fotografi amateri i oni drugi
- 51** Ljubav u poniznosti I poniznost u ljubavi
- 58** Aktualnosti
- 64** Kronika Društva
- 65** Crkva sv. Andrije apostola u Brci
- 69** Vijek vaterpola u Kotoru
- 73** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj: Empress of Scotland
- 76** Prčanjski jedrenjaci u zbirci slika župne crkve
Rođenja Blažene Djevice Marije u Prčanju
- 78** Serijal kotorsko srednjovjekovle
- 80** Kronika grada
- 81** In memoriam: Dario Musić

Poštovani čitatelji!

Sve nas u Hrvatskome građanskom društvu duboko je potresla i rastuzila vijest o odlasku našega istaknutog člana, jednog od osnivača Društva – našega dragog Darija Musića.

I uz tešku bolest s kojom se godinama borio, Dario je do zadnjega trena sudjelovao u svim aktivnostima Društva. Energičan, poduzetan, s mnoštvom ideja... bio nam je učitelj, savjetnik i velika potpora. Činilo se da će uvijek biti tako, da se njegova energija ne može ugasiti... Ipak, bolest je bila jača. Nama ostaje da sa zahvalnošću čuvamo uspomenu na njegov nesebičan rad i doprinos razvoju Hrvatskoga građanskog društva.

Biser Jadrana, grad muzej i živa pozornica – Dubrovnik, ove godine obilježio je četvrt stoljeća od 1. listopada 1991. godine kada je doživio bombardiranje i veliko uništavanje. Predratni i ratni novinar informativnog tjednika *Dubrovački vjesnik*, kasnije pomorac i posljednjih godina pročelnik Odjela za komunikologiju Sveučilišta u Dubrovniku, dr. Đorđe Obradović, prisjeća se za *Hrvatski glasnik* novinarskog djelovanja u ratnim uvjetima.

Crnogorski državljani 16. listopada birali su vlast koja će u sljedeće četiri godine voditi državu, a Hrvatska je izabrala novi sastav Sabora i dala povjerenje Vladi Andreja Plankovića.

Razgovarali smo s novom nastavnicom hrvatske nastave u Crnoj Gori Brankicom Vrbat, zatim uspješnim kirurgom, direktorom Kotorske bolnice i nekadašnjim predsjednikom HGD-a Ivanom Iličem te proslavljenim dirigentom Miroslavom Homenom...

Pisali smo o promocijama, izložbama, obljetnicama... o zanimljivim i značajnim temama koje su obilježile mjesec koji je za nama.

Vaša urednica
Tijana Petrović

1166. – 2016.

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zimski bazen “Nikša Bućin”, Škaljari, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo
Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić, Dario Musić, Radio Dux, arhiva HGD CG, Boka News**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 500 primjeraka

DPS s predstavnicima manjina o novoj vlasti

Demokratska partija socijalista osvojila je najviše mandata, ali nedovoljno da samostalno formira vlast. Za većinu u parlamentu treba dobiti potporu manjinskih partija i socijaldemokrata Ivana Brajovića.

Priredila:
Tijana Petrović

U Crnoj Gori održani su u nedjelju 16. listopada redovni parlamentarni izbori, deseti od uvođenja višepartijskog sistema, a četvrti otkako je Crna Gora postala nezavisna država. Glasačko pravo, prema izvještaju Državne izborne komisije, iskoristilo je 388.220 glasača od 528.817 upisanih u birački popis.

Prema konačnim izbornim rezultatima, 81 mandat u Skupštini Crne Gore raspoređen je na sljedeći način:

Demokratska partija socijalista (DPS) osvojila je 36 mandata, Demokratski front (DF) 18, Velika koalicija Ključ devet mandata, Demokrate osam, Socijaldemokratska partija (SDP) četiri, Bošnjačka stranka (BS) i Socijaldemokrate (SD) po dva mandata, Hrvatska građanska inicijativa (HGI) i 'Albanci odlučno' po jedan mandat.

Demokratska partija socijalista osvojila je najviše mandata, ali nedovoljno da samostalno formira vlast. Za većinu u parlamentu treba dobiti potporu manjinskih partija i socijaldemokrata Ivana Brajovića.

Duško Marković - kandidat za mandatara crnogorske vlade

Glavni odbor Demokratske partije socijalista potvrdio je

Duško Marković

Milo Đukanović

prijedlog stranačkog predsjedništva da kandidat za mandatar nove crnogorske vlade bude sadašnji zamjenik predsjednika DPS-a i potpredsjednik vlade Duško Marković.

Marković je na sjednici istaknuo da je sada pred partijom,

a prije svega pred novom vladom koju će dominantno činiti DPS, težak i odgovoran posao da realizira izborna obećanja.

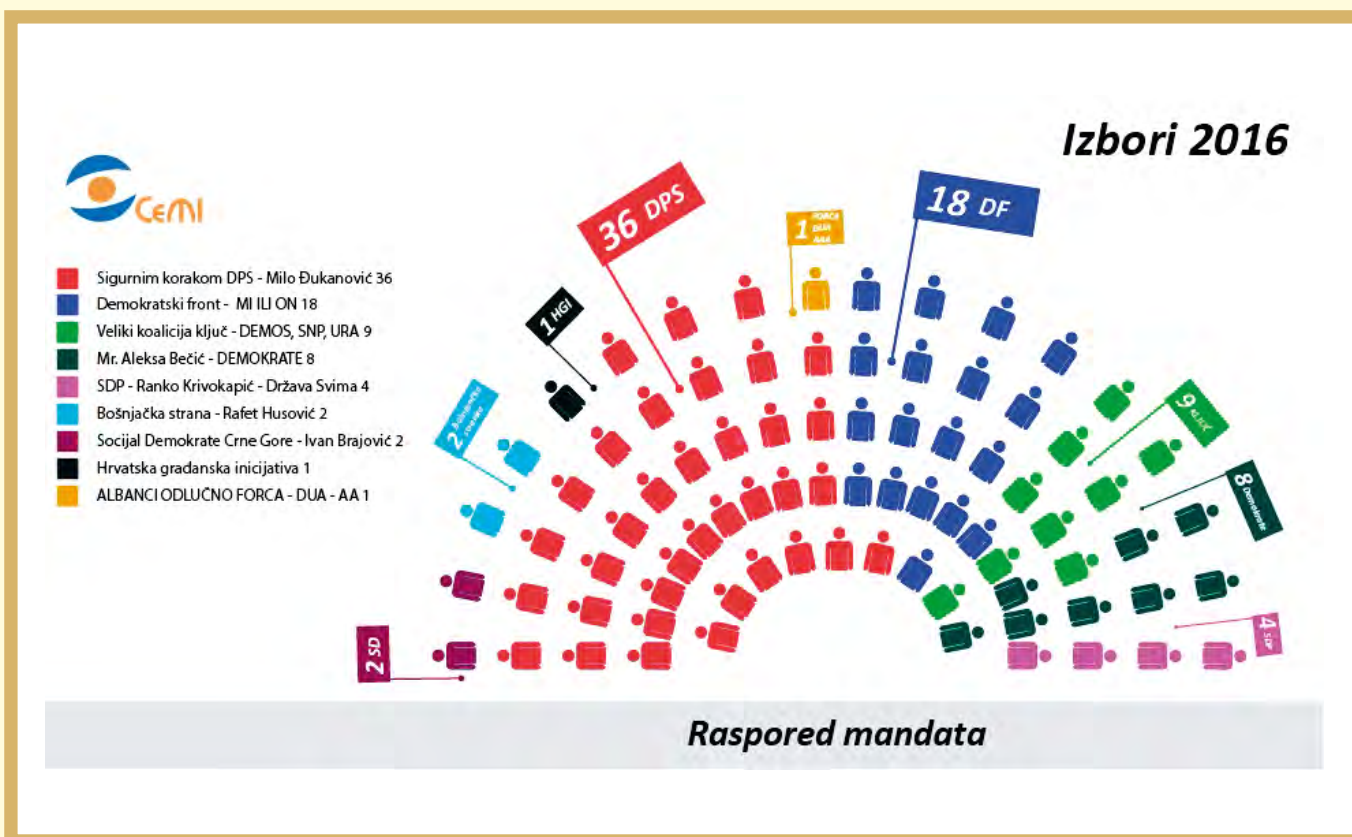
„Da bismo u tome uspjeli, prvo i osnovno jeste da ne dozvolimo da se ponove greške koje su nam se događale,

ni kada je riječ o kadrovskim rješenjima, ni kada je riječ o manjku odgovornosti, ni kada je riječ o nekompetentnosti i neodlučnosti u sprovođenju vladinih politika”, rekao je Marković.

Milo Đukanović, koji se povlači s funkcije premijera, ostat će i dalje predsjednik DPS-a, a poseban zadatak bit će mu da partiju pripremi za buduće parlamentarne izbore.

Đukanović je na sjednici Glavnog odbora stranke rekao da će „lično, kroz puni angažman na čelu DPS-a, pružiti snažnu podršku budućem premijeru Dušku Markoviću”.

Na sjednici je formiran tim za pregovore sa Socijaldemokratima (SD) i partijama manjinskih etničkih zajednica o stvaranju postizborne koalicije i formiranju zajedničke vlade. Ako ti pregovori uspiju, nova vlada imala bi potporu 42 od 81 poslanika Skupštine Crne Gore.

Vučinović: Funkcije nisu na prvome mjestu

Polazna osnova za formiranje nove vlade bit će nastavak euroatlantskih integracija, poručila je predsjednica Hrvatske građanske inicijative (HGI) Marija Vučinović, navodeći da toj stranci na prvome mjestu nisu funkcije, već principijelnost u provođenju programa i zacrtanih ciljeva.

Vučinović je podsjetila da će HGI u vezi s formiranjem vlade prvo razgovarati s predstavnicima manjina, koje su na izborima osigurale parlamentarni status.

Prema njezinim riječima, s predstavnicima manjina HGI je i do sada imao odličnu suradnju, koja je kvalitetno funkcionirala u prethodne četiri godine.

„Predstojećeg tjedna imat ćemo razgovore s kolegama iz Bošnjačke stranke i koalicije ‘Albanci odlučno’ i vjerujemo da će naša zajednička odluka biti u korist građana i države Crne Gore“, rekla je Vučinović agenciji MINA.

Vučinović je istaknula da će jedan od važnih polaznih uvjeta za formiranje nove vlade biti daljnji nastavak euroatlantskih integracija, koje su stranačko opredjeljenje te partije od njezina osnivanja 2002. „Tu su svakako sigurnost i stabilnost države Crne Gore i nepovredivost njenih granica. Tek nakon toga možemo govoriti o drugim zahtjevima, naravno, u dogovoru s predstavnicima manjinskih stranaka“, objasnila je Vučinović. Ona je istaknula da sigurnost Crne Gore ne smije biti dovedena u pitanje ni na koji način.

Vučinović je rekla da HGI nikada, od svog postojanja, nije isticao i neće u prvi plan stavljati svoje vlastite interese. „Ali to nikako ne znači da nije sazio politički trenutak da i HGI, kao legitimni predstavnik autohtone zajednice, ravnopravne sa svim građanima u Crnoj Gori, dobije priliku da u strukturama izvršne i zakonodavne vlasti da još značajniji doprinos“, ocijenila je Vučinović.

Komentirajući informacije da opozicija predlaže da predstavnici manjinskih partija dobiju premijersko mjesto u slučaju da vladu formiraju s opozicijskim grupacijama, Vučinović je rekla da je HGI odgovoran politički subject kojemu na prvome mjestu nisu funkcije, već principijelnost u provođenju vlastitog programa i zacrtanih ciljeva, zbog kojih su ih građani i podržali. Ona je poručila da su HGI-ju građani i država Crna Gora na prvome mjestu i da nikad neće odstupati od principa, koji su neupitni, radi vlastite koristi, a na štetu crnogorskog društva.

„Crna Gora ima još mnogo posla kako bi ispunila sve neophodne zahtjeve za pristupanje Europskoj uniji i NATO-u i svi odgovorni politički subjekti moraju da pruže snažnu potporu tim procesima u cilju stabilizacije i demokratizacije cijelog društva“, smatra Vučinović.

Dana 16. listopada održani su i lokalni izbori u Andrijevici, Budvi, Kotoru i Gusinju.

ANDRIJEVICA

DPS 20 mandata, SNP pet mandata, DF pet mandata i SD jedan mandat.

BUDVA

DPS 12 mandata, Demokrate sedam, Demokratski front sedam, SNP-Demos dva mandata, CDU dva mandata, Koalicija ‘Budva mora’ dva mandata i SD jedan mandat.

GUSINJE

DPS osam mandata, SD sedam, Partija za Gusinje sedam mandata, SNP tri mandata, SDP tri mandata, Bošnjačka stranka dva mandata.

KOTOR

DPS 12 mandata, Demokrate pet mandata, DF pet mandata, SNP tri mandata, SDP tri mandata i po jedan mandat imaju HGI, Liberalna partija i URA.

*VEĆINA ZASTUPNIKA DALA POVJERENJE
KABINETU ANDREJA PLENKOVIĆA*

Sabor izglasovao povjerenje Plenkovićevoj Vladi

**„Sad imamo zadaću rada na dobrobit
zemlje, na dobrobit svih hrvatskih ljudi.”**

Priredila:
Tijana Petrović

Na prijevremenim parlamentarnim izborima u Republici Hrvatskoj, održanim u rujnu, HDZ je osvojio 61 zastupničko mjesto u Hrvatskome saboru te je u koaliciji s Mostom, koji je osvojio 13 mandata, dobio potrebnu većinu za Sabor i konstituiranje nove Vlade.

Konstituiran Hrvatski sabor

Hrvatski sabor 9. saziva konstituiran je 14. listopada, a zastupnici su odlučili da će dužnost predsjednika Sabora obnašati Božo Petrov, zastupnik iz stranke Most nezavisnih lista. Stotinu četrdeset pet nazočnih zastupnika izabralo je predsjednika Sabora rezultatom glasovanja od 132 glasa „za“, jednim „protiv“ te 12 „suzdržanih“. Božo Petrov (1979.), liječnik, specijalist psihijatrije, na dužnost predsjednika Hrvatskoga sabora dolazi s dužnosti potpredsjed-

Tihomir Orešković i Andrej Plenković

nika Vlade Republike Hrvatske.

U nastupnom obraćanju Petrov je istaknuo svoju posvećenost „očuvanju demokratskih standarda u budućem radu Hrvatskoga sabora“ i „vraćanju povjerenja građana u Hrvatski sabor“. „Naša je zadaća i daljnja nadogradnja Hrvatsko-

ga sabora kao temeljne komponente političkoga sustava“, istaknuo je. On je rekao da će se zalagati za jačanje uloge parlamentarnih radnih tijela i mehanizma saborske kontrole nad radom Vlade RH. Najavio je i jačanje aktivnosti suradnje s javnošću i svim segmentima društva kako bi se poboljšala transparentnost i kredibilitet Hrvatskoga sabora. Uz to, naglasio je Petrov, „zalagat ću se i za jačanje uloge Sabora i u sklopu Europske unije“ te dodao kako želi osnažiti ulogu parlamentarne diplomacije.

Na konstitutivnoj sjednici izabrani su potpredsjednici Sabora: Milijan Brkić, Gordan Jandroković, Željko Reiner, Ivan Vrdoljak i Milanka Opačić te predsjednici, potpredsjednici i članovi Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav, Odbora za zakonodavstvo te Odbora za izbor, imenovanja i upravne poslove. Na dužnost tajnika Hrvatskoga sabora izabran je Davor Orlović, a razriješen dotadašnji tajnik Damir Sevečan.

Hrvatski sabor

Sabor izglasovao povjerenje Plenkovićevoj Vladi

Andrej Plenković je za svoju Vladu nakon 10 sati saborske rasprave dobio 91 glas, isto onoliko s koliko je potpisa on otišao kod predsjednice Republike **Kolinde Grabar Kitarić** i dobio mandat za sastav nove hrvatske Vlade.

Četrnaesta po redu Vlada Republike Hrvatske dobila je povjerenje 91 zastupnika, 45 je glasovalo protiv, dok su 3 bila uzdržana.

Novi premijer Andrej Plenković najavio je da će njegova Vlada nastojati dati političku stabilnost, pravnu sigurnost, kvalitetan gospodarski okvir za rast i razvoj i društvenu solidarnost. Istaknuo je kako će prihvatiti sve prijedloge koje smatra dobrim i korisnim, čak

i ako stižu od oporbe, i naglasio da će se nova Vlada brinuti o zaštiti manjina, umirovljenika te osoba s invaliditetom.

Premijer i novi ministri zatim su položili prisegu i u Banskim dvorima, gdje je sjedište Vlade, obavljena je primopredaja između dosadašnjeg premijera Tihomira Oreškovića i sadašnjeg Andreja Plenkovića. Njih dvojica prvo su obavili kraći razgovor u četiri oka, nakon čega su se obratili novinarima.

NOVA, 14. VLADA REPUBLIKE HRVATSKE POTVRĐENA JE U SLJEDEĆEM SASTAVU:

- **ANDREJ PLENKOVIĆ**, predsjednik Vlade RH
- **DAVOR IVO STIER**, zamjenik predsjednika Vlade i ministar vanjskih i europskih poslova
- **DAMIR KRSTIČEVIĆ**, zamjenik predsjednika Vlade i ministar obrane
- **IVAN KOVAČIĆ**, zamjenik predsjednika Vlade i ministar uprave
- **MARTINA DALIĆ**, zamjenica predsjednika Vlade i ministrica gospodarstva
- **ZDRAVKO MARIĆ**, ministar financija
- **ANTE ŠPRLJE**, ministar pravosuđa
- **TOMISLAV TOLUŠIĆ**, ministar poljoprivrede
- **GABRIJELA ŽALAC**, ministrica regionalnog razvoja i fondova Europske unije
- **LOVRO KUŠČEVIĆ**, ministar graditeljstva i prostornog uređenja
- **SLAVEN DOBROVIĆ**, ministar zaštite okoliša i energetike
- **OLEG BUTKOVIĆ**, ministar mora, prometa i infrastrukture
- **TOMISLAV ĆORIĆ**, ministar rada i mirovinskog sustava
- **NINA OBULJEN**, ministrica kulture
- **GARI CAPPELLI**, ministar turizma
- **PAVO BARIŠIĆ**, ministar znanosti i obrazovanja
- **MILAN KUJUNDŽIĆ**, ministar zdravstva
- **TOMO MEDVED**, ministar hrvatskih branitelja
- **NADA MURGANIĆ**, ministrica za demografsku obnovu, mlade i socijalnu politiku
- **VLAHO OREPIĆ**, ministar unutarnjih poslova
- **GORAN MARIĆ**, ministar u Vladi Republike Hrvatske.

„Čestitam Vam na izboru. Vama i vašoj Vladi želim uspješan mandat”, rekao je Orešković i predao novom premijeru izvještaj o radu Vlade na 1.800 stranica, naglasivši da ostavlja pozitivne temelje za novu Vladu. „U svome mandatu imao sam priliku potvrditi ono što sam već i znao - Hrvatska ima sjajnu budućnost i do nas je da iskoristimo ovu priliku. Imao sam priliku i prije nego što sam bio premijer, uvijek

sam promovirao Hrvatsku, i to ću i nastaviti, gdje god bio u životu. Novom premijeru želim puno uspjeha na ovoj časnoj dužnosti”, rekao je Orešković.

Plenković je zahvalio dosadašnjem premijeru na predanom angažmanu za dobrobit Hrvatske, rekavši da je njegovo stupanje na tu dužnost bilo hvalevrijedan potez.

„Drago mi je da sam dobio povjerenje čak 91 zastupnika u Hrvatskome saboru, nakon

što smo dobili vrlo stabilnu parlamentarnu većinu, sad imamo zadaću rada na dobrobit zemlje, na dobrobit svih hrvatskih ljudi. Proučit ćemo izvještaje koje nam ostavlja Vlada gospodina Oreškovića i krenuti s radom idući tjedan”, rekao je Plenković i najavio da će njegov prvi službeni posjet biti Bosni i Hercegovini jer je njezin europski put jedan od prioriteta.

Vanjskopolitički prioriteti i briga o manjinama

„Kao čovjek koji je svoju profesionalnu karijeru posvetio pristupanju Hrvatske Europskoj uniji, Vlada koju ću voditi angažiranije će koristiti prednosti članstva u EU, ali i u NATO-u. Vanjsku politiku vodit ćemo u cilju ostvarivanja ključnih nacionalnih interesa. Europska budućnost Bosne i Hercegovine strateški je vanjskopolitički cilj Republike Hrvatske. Briga o Hrvatima u BiH kao konstitutivnom i ravnopravnom narodu te skrb o hrvatskim manjinama u drugim zemljama bit će strateška zadaća moje Vlade”, precizirao je.

Plenković je naglasio potporu svih osam manjinskih zastupnika novoj Vladi kao zalog i jamstvo zaštite manjinskih i ljudskih prava.

„Vlada će promovirati poštovanje, suradnju i solidarnost s ciljem pune zaštite manjinskih prava. U prvih 60 dana Vlada će donijeti operativne programe za pojedine nacionalne manjine, pri čemu će se provesti i revizija Nacionalne strategije za inkluziju Roma. Neovisno o stranačkoj pripadnosti njezinih članova, Vlada koju ću voditi bit će Vlada svih hrvatskih građana”, poručio je Andrej Plenković.

**PRIJE 25 GODINA DUBROVNIK JE NAPALA
JNA I DRUGE PARAVOJNE FORMACIJE IZ
CRNE GORE I HERCEGOVINE**

DUBROVNIK 25 godina poslije

Najteže trenutke novije povijesti Dubrovnik je doživio prije 25 godina, od 1. listopada do 6. prosinca 1991. godine, za vrijeme Domovinskoga rata u kome je grad bio na meti Jugoslavenske armije i crnogorskih paravojnih formacija koji su grad sustavno topnički razarali i devastirali dubrovačku svjetsku baštinu. Heroji obrane Dubrovnika na Srđu grad su uspjeli očuvati, a kasnije je uz pomoć UNESCO-a Dubrovnik obnovljen.

Priradio:
Tripo Schubert

Kao operativno-logistička osnovica u napadu na Dubrovnik korišten je prostor istočne Hercegovine te Mostar koji je u to vrijeme bio značajno vojno uporište JNA ojačano tisućama rezervista pristiglih iz Srbije i Crne Gore. U napadu na Dubrovnik uništeno je i hrvatsko selo Ravno u istočnoj Hercegovini.

Do kraja svibnja 1992. pripadnici 1. i 4. gardijske brigade i 163. dubrovačke brigade, zajedno s lokalnom policijom, specijalnom jedinicom MUP-a i dobrovoljcima oslobodili su područje Dubrovačkog primorja i Župe dubrovačke do Plata, čime je prekinuta blokada Dubrovnika koja je trajala 214 dana.

Predratni i ratni novinar informativnoga tjednika *Dubrovačkog vjesnika*, kasnije pomorac i posljednjih godina pročelnik Odjela za komunikologiju Sveučilišta u Dubrovniku, dr. Đorđe Obradović, prisjeća se za *Hrvatski glasnik* novinarskog djelovanja u ratnim uvjetima – Prva žrtva rata uvijek je istina, ali ratna izdanja *Dubrovačkog vjesnika* pokazuju da u ratu između domoljublja i novinarstva može biti mjesta za etiku.

niju osvetu, nekad krijući se iza izjava političara, a nekad smatrajući da im je huškanje na rat domoljubna dužnost.

Jedina dužnost novinara je izvještavati točno, istinito, pošteno, uravnoteženo i nepristrano. Ratno novinarstvo je najteža vrsta novinarstva jer ni jedno od navedenih osnovnih načela nije moguće u potpunosti provesti. Ni dubrovački novinari nisu bili u boljoj situaciji kad su dubrovačko područje napale i blokirale postrojbe tadašnje JNA, rezervisti i paravojne formacije s područja Bosne i Hercegovine i Crne Gore. I da su htjeli, nisu mogli čuti mišljenje „druge strane“ jer su s nje dolazili metci, minobacačke mine i topovske granate. No, unatoč svim unutaršnjim porivima i vanjskim pritiscima, tadašnji novinari *Dubrovačkog vjesnika* dokazali su da između domoljublja i novinarstva i te kako ima mjesta za etiku. U ratnim izdanjima *Dubrovačkog vjesnika* tiskanim ručnim slogom prvo na papirima za osmrtnice, a kasnije umnožavanim na šapirografu i ručno spajanim listovima uredskog papira, nema govora mržnje.

Ima preuveličavanja neprijateljskih gubitaka zbog objavljivanja iz službenih, vojnih izvora, ima i „bijeće“ propagande koja se ne služi lažima, nego ponajprije podiže moral apelima da se izdrži, ali nema govora mržnje. Nema traženja osvete, ni odmazde. Kad je crnogorska *Pobjeda* objavila poseban prilog o napadu na Dubrovnik i nazvala ga tisućljećima ponavljanim naslovom „Rat za mir“ (što su ga koristili od starih vremena, još na glinenim pločicama rimskih novina do njemačkih propagandista u Drugome svjetskom ratu i suvremenih uvođenja „demokracije“, preko Koreje i Vijetnama do Libije i Sirije), *Dubrovački vjesnik* je svoje na-

pise naslovljavao „Hej vi tamo, ovo je Grad“, „Mira, mira“, „Bolnicu čine ljudi“... Sve je ostalo zapisano i lako se može provjeriti.

Zasluge za pošteno izvještavanje koje je osuđivalo zlodjelca, ali nije pozivalo da se na njih uzvrća novim zlodjelima, imaju svi tadašnji novinari *Dubrovačkog vjesnika*, a najviše prvi među njima, glavni urednik Božo Vodopija.

Najteži ratni trenutak za malu redakciju bila je pogibija fotoreportera Pava Urbana.

Odavno se govori da je u svakom ratu prva žrtva istina, a novinarstvo se temelji na istini. Za rat se često kaže da je najgore što se ljudima može dogoditi ili, kako je Marin Držić napisao, „Rat je poguba ljučke naravi“. Zaista, u ratu na površinu izbija ono najgore što neki ljudi nose u sebi pa na zvjerstva i krvoločnost „druge strane“ novinari često odgovaraju pozivima na još strašniju odmazdu i još okrut-

Priprema "Dubrovačkog vjesnika" u improviziranim uvjetima

Snimao je kako na Stradun padaju mine i granate i od siline zračnog pritiska prilikom eksplozije jedne mine u njegovoj blizini, poginuo je. Ostao je sjedeći, s fotoaparatom u rukama, začuđena pogleda kao da se pita zašto i tko to može uništavati ovu ljepotu koju su ljudi stoljećima stvarali. Bio je Pavo Urban do rata umjetnički

fotograf, na početku mladosti, s tek upisanim studijem fotografije, nikad nikomu ništa našao nije učinio, a poginuo je. Tko zna pita li se ikad onaj tko je tu minu ispalio i ubio nedužnog mladića je li mu taj „Rat za mir“ išta dobra donio.

Posljedice rata su trajno nezarasli ožiljci na tijelima i dušama. Novostvorena mržnja prema dojučerašnjim susjedima uvukla se u one koji su izgubili najmilije ili su im opljačkane kuće i imanja. Mediji imaju važnu ulogu u smirivanju te mržnje i naglašavanju na individualnoj krivnji, bez osuda pojedinih naroda i država, neovisno o tome koliko su njihova rukovodstva bila kriva za rat. Da su nekim slučajem crnogorski i istočno-hercegovački mediji manje huškali na rat, da nisu koristili govor mržnje, možda bi se mnogi mobilizirani borci u njihovim redovima zapitali je li taj rat zaista bio za mir? Možda bi manje zla bilo počinjeno? Možda bi danas rane lakše zacjeljivale?

Zanimljivo je da opet isti akteri koji u ratu nisu dopuštali govor mržnje pomažu zacjeljivanju rana. Ratni urednik *Dubrovačkog vjesnika* Božo Vodopija bio je konzul Republike Hrvatske u Kotoru i uspješno radio na povezivanju naroda. Mogao je poći u Crnu Goru čista obraza jer ni kao novinar, ni kao čovjek nije pozivao na odmazdu niti je širio mržnju. Ratni reporter *Dubrovačkog vjesnika* Jadran Kapor obavljao je dužnost direktora međunarodne izdavačke kompanije u Podgorici i također radio na zbližavanju ljudi i naroda. Krug znanstvenika oko crnogorskih, ali i međunarodnih znanstvenih i stručnih časopisa *Medijski dijalozi* i *Medijska kultura* uspješno surađuju s kolegama iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Dobre veze održavaju i fakulteti medija i

novinarstva iz Podgorice, Dubrovnika i Mostara. Htjeli ili ne, narodi i ljudi su upućeni jedni na druge.

Međusobnim poštovanjem i poštovanjem različitosti, shvaćanjem da većina mora štiti manjine jer one to same ne mogu, može se izgraditi dobro društvo. Masovni mediji i osobni moral novinara i svih koji javno istupaju i objavljuju u gradnji međuljudskih, međunarodnih i međudržavnih mostova imaju važnu ulogu. Na njima je da nikad više ne

Godine su prolazile, granica na Debelom brijegu je bila zatvorena za protok ljudi i robe u oba smjera. A onda, krajem 1997. godine aktualna crnogorska vlast napušta beogradski kurs i okreće svoj brod prema zapadu, počinju diplomatski kontakti s obje strane, nagovještavajući mogućnost dijaloga.

To je bio signal hrvatskoj manjini u Crnoj Gori da se organiziraju i polovinom 2001. godine nastaje Hrvatsko građansko društvo Crne Gore.

Vodopija i Obradović spašavaju što se spasiti može

dopuste objavljivati naslove „Rat za mir“, „Naš rat je pravedan“ i slične jer u konačnici rezultat je da su „naši zločinci heroji, a njihovi zločinci“. A zločin je uvijek zločin i na novinarima je da ga osuđuju tko god ga počinio. Za novinare „naši“ smiju biti samo istina, poštovanje skupnih i individualnih ljudskih prava i zaštita manjina, riječi su dr. **Obradovića**.

Jedan od glavnih zadataka bio je uspostavljanje kontakata s gradovima i županijama u Hrvatskoj. Najteže je bilo s nama najbližim područjem, s institucijama Dubrovačko-neretvanske županije, ali malo-pomalo kontakti su uspostavljeni i stvorena je baza za povjerenje i suradnju na kulturnom planu.

Nakon osamostaljenja Crne Gore, zapitan **Milo Đukano-**

vić da ocijeni tadašnje odnose između Crne Gore i Hrvatske, rekao je u intervjuu za Hrvatski glasnik: „Crna Gora i Hrvatska mogu poslužiti kao primjer okruženju kako se na novim odnosima, u skladu sa zajedničkim europskim i euroatlantskim ambicijama, prevazilaze negativna iskustva iz nedavne prošlosti, grade odnosi međusobnog razumijevanja i uvažavanja na dobrobit naših naroda i država... Posebno želim da naglasim veoma dobar položaj crnogorske manjine u Hrvatskoj i hrvatske u Crnoj Gori.“

Prvi veleposlanik Crne Gore u Hrvatskoj, nakon osamostaljenja Crne Gore, bio je **Bran-ko Lukovac**, koji je za Hrvatski glasnik, između ostalog, rekao: „Nakon raspada zajedničke države odnosi Crne Gore i Hrvatske prolazili su kroz velika iskušenja. U tom razdoblju Crna Gora je bila dio politike mržnje, agresije na Hrvatsku, ratovanja i zločina, što je neizbježno ostavilo dubok, ružan, neizbrisiv trag i nepovoljno naslijeđe u svijesti ljudi te u odnosima institucija i organizacija... Od kraja 1997. godine popravljaju se odnosi s Hrvatskom. Uslijedili su izrazi žaljenja i isprike predstavnika Crne Gore najvišim tijelima vlasti u Hrvatskoj te hrvatskoj javnosti kao gesta dobre volje za simboličnu kompenzaciju učinjene štete, te sa željom da se zajednički pristupi gradnji novih odnosa utemeljenih na dobrom susjedstvu, ravnopravnosti i zajedničkim interesima...“

Krajem 2004. godine na pitanje **Petru Poljaniću**, generalnom konzulu Republike Hrvatske u Kotoru, kakvi su odnosi između naših dviju država, on je odgovorio: „U odnosima između Republike Hrvatske i Crne Gore postignut je značajan napredak, čak bi se reklo da nitko nije očekivao

da će u tako kratkom vremenu odnosi među dvjema državama biti na tako zavidnoj razini. To svakako raduje i ohrabruje.“

Dolazi svibanj 2007. godine i realizacija najznačajnijeg projekta HGD CG ka zbližavanju stanovnika s obje strane granice - trodnevna Bokeljska priča u Dubrovniku. Tada je nakon izglasavanja samostalnosti Crne Gore, na opće iznenađenje, ali i odobravanje svih relevantnih institucija Dubrovnika, pronesena crnogorska zastava Stradunom. Uпитana tada županica **Mira Buconić** kako gleda na ove događaje i aktivnosti HGD CG, odgovorila je: „Mislim da je ovo pravi način zbližavanja. Kršćanstvo nas uči da opraštamo, ali ono što je bilo ne može se zaboraviti... Život ne bi mogao ići dalje ni mi svi zajedno ako ne opraštamo, nešto pamtimo, nešto zaboravljamo... Možda je najbolje taj proces nazvati - obnavljanje.“

Na sedamnaestu obljetnicu napada na Dubrovnik razgovarali smo s **Predragom Vušovićem!** Pitate se tko je zapravo Predrag Vušović? Rođen je u Kotoru 1960. godine, odrastao u Boki, kraljici Jadrana, koja nema svoje sunce, ali zato ima najljepšu mjesečinu na kugli zemaljskoj. Od 1967. godine živi u Dubrovniku, najljepšem gradu na svijetu, gdje se gluma njeguje od pamtivijeka i koji je najbolji ambijentalni teatar na svijetu. On o ratnom ludilu komentira na sebi svojstven način: „Najljepši dio tih ratnih dana bio je prijenos iz Cetinja kad su Liberali pjevali 'S Lovćena vila kliče, oprosti nam Dubrovniče!'. Bio je to jedan od momenata kada sam bio ponosan na moje crnogorsko porijeklo. Inače, u to vrijeme organizirao sam podjelu vode na Lapadu. Čovjek sam kojemu je bilo koja vrsta agre-

sije nerazumljiva. I fizička i psihička.“

Početkom 2011. godine u razgovoru s aktualnim županom Dubrovačko-neretvanske županije **Nikolom Dobroslavićem** na pitanje kakvi su međusobni odnosi, rekao je: „Suradnja Dubrovačko-neretvanske županije s Crnom Gorom zasigurno će dalje napredovati. Mi smo dva susjedna područja, imamo slične, ponekad zajedničke probleme. Hrvatska je u NATO-u, uskoro

Bombardiranje Dubrovnika

i u EU, to isto želi i Crna Gora. Jedino moramo biti svjesni da taj proces suradnje, zbog trauma prošlosti, zahtijeva strpljivost i postupnost. Moramo uvažavati dostojanstvo žrtve i njoj prilagoditi tempo. Hrvati u Crnoj Gori jesu most za dobru suradnju, oni puno pomažu da ta suradnja napreduje.“

Nikola Bukilica, Crnogorac, aktualni predsjednik Skupštine Općine Kotor, odlikovan od predsjednika Josipovića 2011. godine, za Hrvatski glasnik je rekao: „Mojim odlikovanjem

Stradunom se vijori crnogorska zastava

odlikovani su svi ljudi mog kraja koje nacionalistički povici nijesu pretvorili u zvižeri koje jurišaju na tuđa ognjišta, svi oni koji su živjeli staru slavu dičnih Crnogoraca onakvu kakvu ona jeste... Danas smo dužni uspostavljati i održavati dobrosusjedske odnose uvažavajući različitost i prava, posebno manjinskih naroda u matičnim državama. No, prijateljski odnosi naših zemalja niti jesu niti mogu biti bolji od odnosa naših susjednih regija, naime Dubrovačko-neretvan-

ske županije i Boke kotorske, susjednih starodrevnih i prijateljskih gradova – Dubrovnika i Kotora... Poštovani Dubrovčani, zahvaljujući vašoj veličini za oprost, kao zaloga za budućnost, danas zajedničkim snagama na zajedničko zadovoljstvo, spajajući ljude, spajamo i prostore. Posebno zahvaljujem dubrovačkim braniteljima na snazi koju su pokazali u odbrani Grada i Domovine, jer su i nama u Crnoj Gori, koji smo se zlu opirali, pružili nadu i dali snagu

da se nosimo u svim akcijama protiv agresije na Republiku Hrvatsku i za slobodnu Crnu Goru...”

A Dubrovnik danas?

Biser Jadrana - grad muzej i živa pozornica.

Dubrovnik je najveći grad južne Dalmacije, političko je središte Dubrovačko-neretvanske županije i najvažnije povijesno-turističko središte cijele Hrvatske. Dubrovnik je jedan od nukleusa razvoja hrvatskoga jezika, književnosti, znanosti, pomorstva i trgovine, a zbog svoje briljantne urbane vizure od 1979. godine na popisu je UNESCO-ove svjetske baštine. Iako je bio teško oštećen u potresu 1667. godine, kao i u Domovinskom ratu 1990. godine, Dubrovnik je uspio sačuvati svoju materijalnu baštinu gotičkih, renesansnih i baroknih crkava, samostana i palača koje se stalno obnavljaju.

Dubrovnik razvija poglavito elitni turizam visoke potrošnje posjetitelja sa smještajnim kapacitetima najviše razine usluga. Posebni dinamizam u posljednjem desetljeću daju posjeti kruzera, ali i kongresni turizam uz sve značajniji nautički turizam te kulturni turizam. Dubrovačke ljetne igre od 1949. godine najznačajnija su kulturna manifestacija koja obilježava kulturne događaje tijekom ljeta, a početkom veljače to je Festa sv. Vlaha, kao i noviji događaj Libertas film festival.

Dubrovnik od kraja 2003. godine ima Sveučilište, a od 1997. godine i međunarodnu visokoškolsku ustanovu ACMT iz američkoga grada Rochesteru koja jedina daje mogućnost diploma ravnopravnih u Hrvatskoj i SAD-u.

Ono po čemu je Dubrovnik jedinstven jesu Gradske zidine o kojima se brine Društvo prijatelja dubrovačkih starina,

Dubrovnik danas

kao i kule Minčeta i Bokar, tvrđave Revelin, Lovrijenac i Sv. Ivan, utvrda Imperijal na Srđu, Gradska vrata od Pila i od Ploča. Od mnogobrojne sakralne baštine dominira dubrovačka katedrala Uznesenja Blažene djevice Marije, crkva sv. Vlaha, franjevački, dominikanski i isusovački samostan, Knežev dvor, palača Sponza, Stradun, Onofrijeva fontana, Orlandov stup...

Najpoznatiji Dubrovčani tijekom povijesti bili su isusovac i znanstvenik, fizičar Ruđer Bošković, književnici Marin Držić i Ivan Gundulić, pjesnici

Šiško Menčetić, Cvijeta Zuzorić, Junije Palmotić i Luka Paljetak, glazbenici Đelo i Ibrica Jusić i Tereza Kesovija, vaterpolisti Veselin Đuho, Goran i Sandro Sukno, košarkaš Andro Knego, plivačica Sanja Jovanović.

Dubrovnik danas spada u najekskluzivnije turističke destinacije na svijetu, premda je negativni čimbenik njegova razvoja prometna izoliranost od ostatka Hrvatske. I uz velika ulaganja posljednjih desetljeća u rekonstrukciju zračne luke, bez dobre cestovne infrastrukture nezamisliv je njegov dalj-

nji turistički razvitak. Stoga su sve oči okrenute dovršetku jadransko-jonske autoceste koja bi Dubrovnik postavila na trasu ovoga značajnoga europskoga koridora.

Na samome kraju treba naglasiti da Hrvatsko građansko društvo kontinuirano radi na održavanju dobrih novouspostavljenih veza Kotora, Boke i Crne Gore s gradom Dubrovnikom, stoljetnim prijateljem, i isto tako vjeruje da je međusobna upućenost jednih na druge jamstvo uspješne budućnosti.

Dvostruka obljetnica Hrvatske radiotelevizije (1926. i 1956.)

Piše:
Željko Holjevac/ Matica

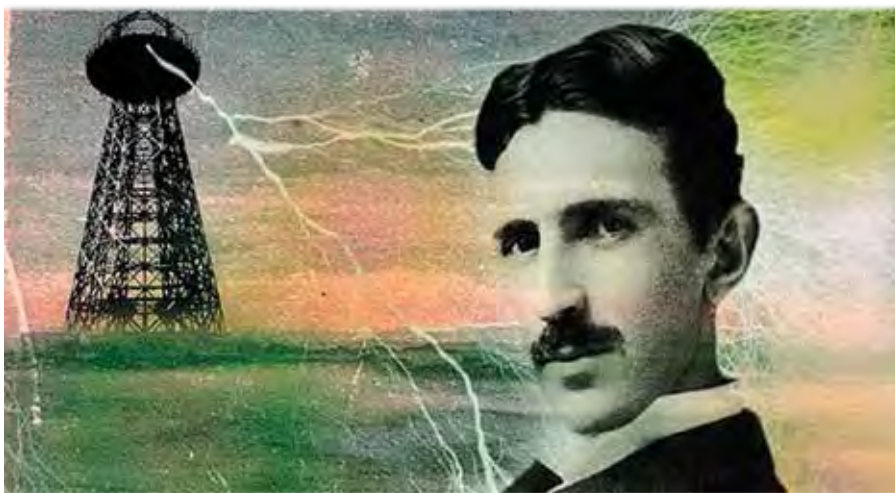
„Halo, halol! Ovdje Radio Zagreb!“, čuo se 15. svibnja 1926. u 20.30 sati glas spikerice Božene Begović preko odašiljača iz studija u dvorištu zgrade na Markovu trgu u Zagrebu. Tako je prije punih 90 godina počelo redovito emitiranje prvoga radiodifuznog programa u Hrvatskoj i ovome dijelu Europe. Trideset godina kasnije, 15. svibnja 1956., preuzimanjem signala iz inozemstva preko prvoga televizijskog odašiljača na Sljemenu, počela je s radom Televizija Zagreb. Danas je Hrvatska radiotelevizija javna radijska i televizijska ustanova koja djeluje na nacionalnoj razini u Republici Hrvatskoj.

Prije 90 godina čuo se prvi put Radio Zagreb, danas Hrvatski radio, a prije 60 godina počela je s emitiranjem Televizija Zagreb, danas Hrvatska televizija

Iz središta Zagreba na obale Save

Radio je oblik slanja i primanja informacija s pomoću elektromagnetskih valova koji bežično putuju prostorom. Pronađen je u doba druge industrijske revolucije u SAD-u gdje je hrvatski znanstvenik Nikola Tesla 1898. primijenio radiovalove za daljinsko upravljanje brodićem bez posade s udaljenosti od nekoliko kilometara. Oslanjajući se na Tesline pokuse radiovalovima za daljinsko upravljanje, talijanski pronalazač Guglielmo Marconi, koji je također

živio i radio u SAD-u, poslao je 1901. prvi radiogram preko Atlantskoga oceana, nakon čega je uspostavljena bežična telegrafska veza između Amerike i Europe. To su bili prvi koraci radiofonije i vjesnici radiopostaja koje su poslije Prvoga svjetskog rata počele emitirati zabavne i druge programe. Među njima je bila i zagrebačka radiopostaja, osnovana 1926. kao dioničko društvo. Pokrenuo ju je Radioklub Zagreb, utemeljen dvije godine ranije, na čelu s fizičarom i astronomom Otonom Kučerom, koji je izdavao časopis *Radio-sport*. Prvi upravitelj

Nikola Tesla, izumitelj radiofonije

radiopostaje bio je Ivo Stern, glazbeni urednik Pavao Markovac, a prva spikerica Božena Begović.

Radio Zagreb proradio je uza zvuke hrvatske himne „Lijepa naša domovino“ na frekvenciji od 350 metara srednjega vala. Uspostavio je suradnju sa srednjoeuropskim radiopostajama u Beču, Pragu, Varšavi, Budimpešti i Berlinu, a u lipnju 1928. primljen je u članstvo Međunarodne unije za radiodifuziju, u kojoj je zastupao tadašnju Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca. Radioodašiljač premješten je 1934. iz središta Zagreba na obale Save, gdje je u međuvremenu podignuta nova zgrada s inoviranim antenskim sustavom, a radiopostaja je nacionalizacijom 1940. prešla u ruke Banovine Hrvatske, čije su vlasti unaprijedile njezinu materijalnu osnovu i omogućile joj znatno kadrovske proširenje.

U dramatičnome vrtlogu rata

Ratni slom monarhističke Jugoslavije pružio je priliku Slavku Kvaterniku, vođi domovinske ustaške skupine, da preko Radio-Zagreba 10. travnja 1941. proglasi Neza-

visnu Državu Hrvatsku, dok je Vladko Maček, predsjednik Hrvatske seljačke stranke, preko radiovalova pozvao narod da prihvati novu vlast. U dramatičnome vrtlogu Drugoga svjetskog rata, uz Državnu krugovalnu postaju Zagreb u sklopu Hrvatskoga krugovala, proradile su slične radiopostaje u Dubrovniku, Sarajevu, Banjoj Luci i Osijeku. Radio

je davao vijesti na više jezika, a slušali su ga i hrvatski legionari na istočnom bojištu. Poslije rata, u obnovljenoj Jugoslaviji kao socijalističkoj državi, Radio Zagreb ponovno je počeo emitirati svoj program. S obzirom na to da je 1957. instaliran prvi UKV FM odašiljač na Sljemenu, došlo je do oblikovanja triju posebnih radiokanala, a u međuvremenu se pojavila i televizija.

Nakon što je konstruiranje katodne cijevi koja u kameri služi za prijenos slike s pomoću električnih impulsa još između dvaju svjetskih ratova omogućilo prve televizijske emisije u SAD-u, novoosnovana Televizija Zagreb preuzela je inozemni signal preko svojega prvog odašiljača na Sljemenu i 15. svibnja 1956. emitirala svoju prvu eksperimentalnu emisiju. Ona je 7. rujna iste godine prenijela otvorenje Zagrebačkoga velesajma, a 29. studenoga pokrenula redoviti program, prvi u tadašnjoj Jugoslaviji. Dvije godine kasnije,

Oton Kučera, predsjednik Radiokluba Zagreb

preko televizijskih odašiljača u Zagrebu, Beogradu i Ljubljani emitiran je prvi jugoslavenski zajednički program. TV Zagreb počeo je 1960. emitirati obrazovni program za djecu i mlade i TV-magazin s domaćim i inozemnim pjevačima i zabavljačima, a tri godine kasnije prvi put je emitirana magnetoskopski snimljena emisija. Instaliranjem UHF odašiljača snage 10 kW na Sljemenu 1966. počelo je eksperimentalno emitiranje drugoga programa TV Zagreb, a tada je prvi put ostvaren i prijenos slike u boji. To je zaživjelo sredinom 1970-ih godina, a tada je započela i izgradnja nove zgrade Radiotelevizije Zagreb na Prislavlju te su otvoreni prvi regionalni televizijski studiji u Rijeci, Osijeku i Splitu. Krešo Golik režirao je 1970. kulturni film *Tko pjeva zlo ne misli*, a TV Zagreb počeo prikazivati popularnu seriju *Naše malo mjesto* u režiji Danijela Marušića i prema scenariju Miljenka Smoje. Potkraj 1970-ih uveden je sustav elektroničkog prikupljanja vijesti, a potkraj 1980-ih godina počelo je emitiranje i trećega programa TV Zagreb.

Raketiran glavni odašiljač na Sljemenu

Radiotelevizija Zagreb je nakon višestranačkih izbora 1990. preimenovana u Hrvatsku radioteleviziju, uveden je teletekst kao stalni TV-servis, a Hrvatska televizija iste je godine uspješno realizirala Eurosong u Zagrebu i prenosila Europsko prvenstvo u atletici u Splitu. Tijekom Domovinskoga rata zaposjednuto je ili uništeno 80% radiotelevizijskih odašiljača, a u jesen 1991. raketiran je i glavni odašiljač na Sljemenu, ali je HRT unatoč tim nevoljama i smrt-

*Božena Begović,
prva spikerica Radio Zagreba*

*Radiotelevizijski odašiljač
na Sljemenu*

nom stradavanju nekih novinara i tehničara, poput Gordana Lederera, nastavio emitirati svoj radijski i televizijski program, dijelom i uz pomoć novih tehnologija poput satelita. Od 2000. do danas, liberalizacijom televizijskoga prostora i osnivanjem komercijalnih televizija, HRT je izgubio monopolistički položaj, ali je ostao javna radijska i televizijska kuća od nacionalne važnosti. Iz njegova sastava izdvojeni su Odašiljači i veze kao posebno trgovačko društvo, a ulaskom u drugo desetljeće 21. stoljeća ostvaren je prijelaz s analognoga na digitalni televizijski signal.

HRT danas ima glavnoga ravnatelja, kojeg postavlja i opoziva Hrvatski sabor, a uz njega su važnija tijela Ravnateljstvo, Nadzorni odbor i Programsko vijeće. Na čelu radija i televizije tijekom posljednjih 90 godina izmijenili su se: Ivo Štern, Vojko Schauff, Vladimir Kovačić, Radovan Latković, Zdenko Ružić, Josip Zmazek, Ivan Leko, Zlatko Sinobad, Ivo Sarajčić, Ivan Šibl, Ivo Bojanić, Vojko Trs, Franko Winter, Branko Puharić, Veljko Knežević, v. d. Tomislav Jeličić, Hrvoje Hitrec, Antun Vrdoljak, Ivan Parać, Ivica Mudrinić, Ivan Vrkić, Mirko Galić, Vanja Sutlić, v. d. Josip Popovac, v. d. Domagoj Novokmet, Goran Radman i v. d. Siniša Kovačić. Uz tri nacionalne i osam regionalnih radijskih postaja, danas postoje četiri zemaljska i jedan satelitski televizijski program na hrvatskome jeziku preko kojih se emitiraju mnoge poznate emisije. Pri HRT-u djeluju Simfonijski orkestar, Jazz orkestar, Tamburaški orkestar i Zbor. Razgranata je međunarodna suradnja, a razvijaju se i novi medijski izrazi poput mobilnih aplikacija, dječjih i školskih portala, multimedijских usluga i slično.

*LUČINDANSKI SUSRETI ODRŽANI SU U ZAGREBU
22. 10. 2016. I TO OSAMNAESTI PUT*

Lučindanski susreti u znaku stogodišnjice Mojkovačke bitke

Ovogodišnjim Lučindanskim susretima obilježavamo 100. godišnjicu poznate Mojkovačke bitke, na kojoj su Mojkovac i mojkovački junaci zaslužili da ih spominjemo uvijek s ponosom i poštovanjem.

Priredio:
Danilo Ivezić

Kao i ranijih godina i ovi su brojnošću uzvanika i gostiju, kvalitetom programa i iznimno uspješnim predstavljanjem grada gošta potvrdili da su pokazatelj svojevrsnog statusa i ugleda crnogorske zajednice u Republici Hrvatskoj i kao takvi prepoznati i od Grada Zagreba jer se od 2007. održavaju pod pokroviteljstvom gradonačelnika, kao i od Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske koji prepoznajući kvalitetu ovoga programa sufinancira njegovu realizaciju.

Na ovogodišnjim Lučindanskim susretima prisjetili smo se velike i nezaboravljene Mojkovačke bitke i mojkovačkih junaka, obilježili smo njezinu stogodišnjicu, predstavili u cjelini grad Mojkovac i prenije-

li dio ljepote Crne Gore s njim Zagrebu i Hrvatskoj.

Kinodvorana Studentskog centra u Zagrebu ugostila je više od 800 uzvanika i gostiju među kojima su bili velepo-

slanik Crne Gore u RH Nj. E. Boro Vučinić; izaslanik gradonačelnika Grada Zagreba Milana Bandića Slavko Kojić; predsjednik Općine Mojkovac Dejan Medojević; predsjed-

Danilo Ivezić

nik Odbora za međunarodne odnose i iseljenike Skupštine Crne Gore Miodrag Vuković; predsjednik Skupštine Općine Mojkovac Slavenko Blažević, direktor Uprave za dijasporu Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Predrag Mitrović; istaknuti umjetnici, znanstvenici, gospodarstvenici, kulturni i javni radnici crnogorskoga podrijetla Dimitrije Popović, Veljko Bulajić, Milka Babović, Milutin Drljević... kao i predsjednici i predstavnici mnogobrojnih crnogorskih udruženja iz okruženja: Crnogorskog KPS Društva „Morača“ Kranj; Zavičajnog društva Plava i Gusinja „Izvor“

sjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske Danilo Ivezić koji je nakon pozdrava uzvanicima rekao:

„...Prenosim osobnu zamolbu za pozdrav predsjednika Savjeta za nacionalne manjine RH gosp. Aleksandra Tolnauera učesnicima Lučindanskih susreta, koji zbog ranije dogovorenih obveza nije u mogućnosti biti danas ovđe s nama.

Poseban pozdrav i našim istaknutim umjetnicima, znanstvenicima, gospodarstvenicima, kulturnim i javnim radnicima.

Osamnaest godina zaredom NZCH i Društvo 'Montenegro' organiziraju Lučindanske su-

vjeka koji je govorio da nema druge sile u upravljanju narodom i državom *osim moći pera i jezika* i koji je slijedeći duh razumijevanja i otvorenosti, suradnje i zajedničkog života uz navedenu izjavu izrekao još jednu neponovljivu maksimu - *Naša vrata slobode neka su svakom slobodu ištućem otvorena!* A ona zaslužuje da bude ponavljana i isticana u svakoj prilici, pogotovu u ovakvoj.

Osamnaestu godinu Lučindanskih susreta obilježavamo u godini velikih jubileja. U prvom redu 10. godišnjice referendumu, obnove nezavisnosti i vraćanja Crne Gore u svjetsku zajednicu međunarodno priznatih država *de jure* je od uvijek i bilo mjesto, 1.000 godina državnosti i smrti sv. Vladimira Dukljanskog, 100 godina od dva događaja koja su u bitnom odredila kasnija zbivanja sa i oko Crne Gore, kako smo ih svojim programskim određenjima nazvali - *Plava grobnica i Bijela kosturnica* - odnosno *Medova i Mojkovačka bitka* - druga je i moto ovogodišnjih Lučindanskih susreta, i četvrt vijeka NZCH.

Velike obljetnice znače i odgovornost. Odgovornost prema prošlosti, ali i prema sadašnjosti i budućnosti. Pozicioniranje i određivanje vlastitog prostora djelovanja, ne samo nas u iseljeničkim organizacijama, već i institucija i pojedinaica iz države našeg podrijetla - Crne Gore. Naš politički okvir je jasan samom činjenicom da smo državljani Republike Hrvatske, što automatski definira ponašanje svih, pa i onih izvan ovog okvira, institucija i pojedinaca iz Crne Gore, koje mora biti ne direktivno već suradničko. Koliko je nama Crna Gora potrebna kao država, toliko smo i mi potrebni Crnoj Gori da bi bila država.

Osamnaest godina Lučindanskih susreta i četvrt vijeka NZCH bili su mogući zahvalju-

iz Kranja; Saveza crnogorskih udruženja Srbije i Udruženja Crnogoraca Beograda; Saveza crnogorskih društava Slovenije iz Ljubljane; Crnogorskog društva „Crna Gora“ iz Ljubljane; Kulturno-umjetničkog i sportskog društva Montenegro Bihor iz Jesenica; kao i članovi crnogorskih udruženja i vijeća te predstavnici iz Republike Hrvatske - Rijeke, Splita, Umaga, Pule, Karlovca i Osijeka.

Nakon intoniranja himni prisutnima se obratio pred-

srete, a taj kontinuitet je pokazatelj u prvom redu kvalitete manifestacije i njene opravdanosti. Povezujući Lučindanske susrete uz jednu od najznačajnijih ličnosti crnogorske povijesti, uz svetog Petra Cetinskog, utemeljitelja moderne crnogorske države, značajnim akterom integrativnih crnogorskih procesa 19. stoljeća, ujedinjenja historijske Crne Gore i brda, povezivanja mora i gora, stvaranja zakonodavnog sustava i privođenje Crnogoraca *k poznaniju prava*, čo-

jući pojedincima i njihovom činjenu. Neki od njih više nije su među nama, neki su ovdje danas s nama, stoga im veliko hvala.

Bili su mogući djelovanjem NZCH i njenih članica koje je prepoznato u RH kvalitetom programa u našem osnovnom cilju, stvaranje kulturne autonomije kroz proces integracije, nasuprot asimilaciji i getoizaciji, u okviru koga svojim kulturnim vrednotama obogaćujemo ukupnu kulturnu sliku i prostor življenja jer samo tako smisao zajedničkog života (ne suživota) dobiva na značenju.

Bili su mogući organizi-

nje dvije države onda kada je to bilo najpotrebnije i učešćem u presudnim povijesnim zbivanjima vraćanja Crne Gore tamo gdje joj je mjesto.

Bili su mogući ugledom koji naši članovi uživaju u Republici Hrvatskoj kao priznati umjetnici, znanstvenici, gospodarstvenici, sportaši, javni radnici.

Bili su mogući činjenicom da su Lučindanski susreti svojevrsan pokazatelj statusa i našeg ugleda u Republici Hrvatskoj i Gradu Zagrebu. Prepoznati i od Grada Zagreba, kroz pokroviteljstvo i Savjeta za nacionalne manjine RH u

žavanje značajnih godišnjica crnogorske povijesti i predstavljanjem gradova gostiju koji su nama i našem Zagrebu donijeli dašak Crne Gore.

Bili su mogući i ugledom koji uživamo među Crnogorkama i Crnogorcima u Republici Hrvatskoj o čemu govore rezultati izbora za članove vijeća i predstavnike crnogorske nacionalne manjine jer su u četiri mandata od 2003. godine od ukupnog broja izabranih preko 95% činili kandidati udruženja članica NZCH.

Ovogodišnjim Lučindanskim susretima obilježavamo 100. godišnjicu poznate Mojковаčke bitke, po kojoj su Mojkovac i mojковаčki junaci zaslužili da ih spominjemo uvijek s ponosom i poštovanjem. Po svom značenju i posljedicama Mojковаčka bitka ima posebno mjesto u prebogatoj crnogorskoj historiji, na žalost dugo vremena prećutana, zaboravljena i interpretirana u okviru nećijih drugih interesa i ciljeva. Uz 'višak' svoje historije, slaveći i oplakujući tuđe bitke i poraze Crnogorci često zaboravljaju svoje. Znanost je konačno morala reći svoje, istinu o crnogorskim Termopilima i onim što se nakon toga desilo s Crnom Gorom kao velika opomena za buduće generacije. Nepobijedena crnogorska vojska doživjela je najteži poraz u historiji Crne Gore, narod je ostao i bez države, bez kralja, i bez imena crnogorskog. Ta istina ima i priču o stvarnim junacima Mojковаčke bitke - brigadiru Milošu Medenici, čija sudbina, sudbina njegove porodice i njegovih potomaka je velika opomena pokoljenjima za ispravak dijela nepravde i dostojno obilježavanje njegovog imena. Kako reče Vitni Voren u pamfletu naziva 'Crna Gora - zločin mirovne konferencije' (iz 1922.) - *Ove stranice su napisane s jednim ciljem - da se*

ranjem na principu saveza udruženja, neke vrste koordinacije uz puno uvažavanje subjektiviteta svake članice i demokratske procedure u djelovanju.

Bili su mogući našom autonomijom u punom značenju te riječi pogotovu spram pojedinačnih stranačkih odnosno partijskih interesa i ovdje i tamo. Nijesmo dozvolili da nas se instrumentalizira i 'organizira' ni ovdje ni tamo.

Bili su mogući našim angažmanom na vraćanju povjerenja i izgradnji mostova surad-

programskom prihvaćanju, a time i sufinanciranju.

Bili su mogući u programskoj suradnji s Maticom crnogorskom, Ministarstvom kulture CG, Udruženjem likovnih umjetnika Crne Gore; Centrom za očuvanje kulture i tradicije nacionalnih manjina Crne Gore, Hrvatskim građanskim društvom CG, Hrvatskim nacionalnim vijećem CG, crnogorskim udruženjima iz Slovenije, Srbije, Makedonije.

Bili su mogući jer smo Lučindanske susrete obogatili i novim sadržajem kroz obilje-

čuje glas za Crnu Goru, da se osujete namjere njenih neprijatelja kojima ćutanje i zaborav najbolje služe.

Stoga je i grad gost Mojkovac, čiju delegaciju na čelu s predsjednikom Opštine još jednom pozdravljam, poseban pozdrav učesnicima kulturnog programa KUD-u 'Vesna', glumcu Slobodanu Marunoviću, gitaristi prof. Radu Amanoviću i solistici Mileni Janković i vama svima prisutnima u ovoj dvorani.

Hvala vam što ste danas ovdje sa nama, dobro nam došli i vazda se i vama dolazilo!“

Tradicionalno nakon pozdravne riječi domaćina sudionicima Lučindanskih susreta dobrodošlicu je zaželio Zbor Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb pjesmama: Još ne sviče rujna zora; Gledala sam s koma plava i Ružo crvena, još jednom pokazujući da je riječ o doista uspješnom i kvalitetnom zboru koji je uvelike prerastao obične amaterske razine.

U ime Matice crnogorske prisutnima se obratio predsjednik Dragan Radulović naglašavajući značaj i ulogu Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i njezinih članova u ostvarivanju osnovne uloge očuvanja kulturnog i nacionalnog identiteta i ukupnog doprinosa građenju mostova suradnje dviju država, a pritom je podsjetio na ulogu nedavno preminuloga dugogodišnjeg predsjednika NZCH dr. sc. Radomira Pavićevića i tom povodom rekao:

„...Crna Gora je u periodu od hiljadu godina nekoliko puta

obnavljala državnost pod svojim imenom i upisivala se na mapu suverenih država, što govori o teškim okolnostima u kojima je opstajala, ali ništa manje i o postojanoj državotvornoj svijesti njenog naroda. Matica crnogorska predano radi na njegovanju kulture sjećanja crnogorskog društva jer znamo da svijetle poruke iz naše prošlosti imaju smisla i vrijednosti samo ukoliko ih svaka generacija iznova protumači, kritički valorizuje i prihvati kao svoje. Tek u harmo-

niji poruka iz slavne prošlosti sa vrijednostima savremenog svijeta uspostavljaju se žive, identitetske i kulturne veze koje jednu političku zajednicu drže na okupu, a njenu budućnost čine izglednijom i prosperitetnom.“

Govoreći u ime institucija Crne Gore Miodrag Vuković je rekao:

„Vijek, stoljeće, stogodišnja davnost, mnogo je toga kazano o ovom svijetlom događaju cr-

nogorske historije, a opet nikad dovoljno rečeno.

Crna Gora je stara država, slavimo 1.000 godina naše državnosti. Kroz svoju časnu historiju nikada nije bila sebična ni sama sebi dovoljna, ni nacionalno ni državno. Uvijek je težila integracijama. Mnogo puta je zbog toga bila neshvaćena, nerijetko zbog toga stradala, uvijek na svoju štetu. Prije 10 godina obnovili smo svoju državnu samostalnost. Zatvorili smo očekivano, rekao bih zakonito, krug svog historijskog kretanja...

Borili smo se da budemo svoji na svome, odlazili iz svoje Crne Gore decenijama u potrazi za boljim životom, ali je Crna Gora uvijek bila i ostala naše ishodište i naše konačno opredjeljenje. Danas, u ovom trenutku, ne ponavljajući ovo što smo čuli, samo riječ - junacima Mojkovačke bitke slava i hvala, a vama dragi prijatelji iz Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore 'Montenegro' Zagreb želim da Lučindanski susreti i nadalje budu prilika da baštinite i zajedno baštinito i čuvamo od zaborava sve one po mnogo čemu velike i časne jubileje naše Crne Gore. Vaš doprinos očuvanju nacionalnog i kulturnog identiteta crnogorske

nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj posebno je cijenjen u Crnoj Gori, kao i vaš podjednako značajan doprinos izgradnji prosperitetnijeg društva u Hrvatskoj. Napori koje ulažete u očuvanju identiteta, njegovanju sentimenta i ljubavi prema zavičaju kao iskonske i neraskidive spone vas i matice Crne Gore čini nas zajedno ponosnim, ali i obvezuje da nastavimo da gradimo poseban vid saradnje i

solidarnosti u ostvarivanju zajedničkih ciljeva.“

Predsjednik Općine Mojkovac Dejan Medojević je uz zahvale organizatorima Lučindanskih susreta na vrhunskoj manifestaciji i gostoprimstvu, kao i činjenici da je Mojkovac pozvan kao grad gost ovogodišnjih Lučindana, između ostalog naglasio:

„Mojkovac je i grad slavne historije u kojem je u srednjem vijeku u rudniku Brskovo kovan prvi novac po kojem dobi ime spajanjem riječi: Moj kovan novac. Na Mojkovcu i riječi Tari čuvala se crnogorska granica s Osmanskom impe-

ovakvoj ukazanoj časti mom gradu i narodu, a ujedno da Vas sve pozovem da posjetite opštinu Mojkovac, da se okušate na biseru Evrope – rijeci Tari (bilo na raftingu ili za one hrabrije u kajaku), da osjetite i doživite divlju ljepotu Zabojskog jezera, Sinjavine, Bjelasice i Prošćenskih planina, a siguran sam i garantujem Vam da tradicionalno gostoprimstvo mojковаčkih domaćina neće izostati.

Na kraju želim da izrazim posebnu zahvalnost gradonačelniku grada Zagreba gospodinu Milanu Bandiću i njegovim saradnicima na podršci i gосто-

ovih susreta prvenstveno zbog činjenice da kvalitetom programa i masovnošću učesnika to zaslužuju i da predstavljaju oblik očuvanja kulture i tradicije crnogorskog naroda i da ovim obogaćujete i ugrađujete dio sebe u kulturu i svakodnevnicu Zagreba. Moje osobno poznanstvo s gradonačelnikom i njegovo s pojedincima iz crnogorske zajednice preraslo je u prijateljstvo i to iskreno.“

Zbog nemogućnosti dolaska na Lučindanske susrete ispričke su uputili:

predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović; predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH Aleksandar Tolnauer; Krešo Beljak, gradonačelnik grada Samobora; Branko Lukovac, prvi veleposlanik Crne Gore u RH; Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor; mnogobrojne crnogorske udruge i pojedinci.

Nakon pozdravnih govora pozornica je pripala gradu gostu: KUD-u „Vesna“, glumcu Slobodanu Marunoviću, prof. gitare Radi Amanoviću i solistici Mileni Janković, koji su prisutne povelili u šetnju i razgled Crne Gore od mora do sjevera. Svojevrsna koreografija i izvedba crnogorskih plesova i pjesama, nezaboravno govorenje Njegoša i sv. Petra, osebjuni glas i gitara oduševili su prisutne pa je zajednička izvedba pjesme ‘Crna Goro’ popraćena ovacijama uz već tradicionalno - OVO JE BILO NAJBOLJE!

Grad Mojkovac predstavio se onako kako to i dolikuje.

Nakon programa u predvorju Studentskoga centra priređen je koktel sa zakuskom uz tradicionalna crnogorska vina i pivo, kao i specijalitete grada Mojkovca za koje se Turistička zajednica svojski potrudila predstaviti ih i prezentirati.

rijom od Berlinskog kongresa 1878. godine do Balkanskih ratova i oslobođenja.

Čast mi je što su ovogodišnji Lučindanski susreti u Zagrebu kao gostu gradu posvećeni Mojkovcu i junacima Mojковаčke bitke, što se njihova žrtva - kao univerzalna, ljudska i herojska ovdje i danas pominje.

Nadam se da će ovaj današnji susret doprinijeti uspostavljanju kvalitetnih odnosa i saradnje sa gradom Zagrebom i ostalim gradovima u Hrvatskoj. U to ime želim da vam se još jednom zahvalim na

primstvu, a svakako i našim prijateljima i sunarodnjacima iz Nacionalne zajednice Crnogoraca u Hrvatskoj (posebno gospodi Iveziću i Miškoviću) koji su nam omogućili da se danas ovdje predstavimo.“

Govoreći u ime gradonačelnika Grada Zagreba Slavko Kojić je posebno naglasio značaj i ulogu crnogorske zajednice i njezinih pojedinaca za Grad Zagreb i njihov doprinos znanosti, kulturi, stvaralaštvu, onome po čemu je Zagreb i danas prepoznatljiv.

„Već deset godina (od 2007.) gradonačelnik je pokrovitelj

Uspješan u struci i izvan nje

Razgovor vodio:
Tripo Schubert

HG: Uz to što obnašate funkciju šefa kirurgije, prihvatili ste se rukovodećeg mjesta - direktora bolnice. Koji su razlozi i kakvi su Vam planovi vezani uz tu funkciju?

Dr. Ilić: Na mjestu direktora Opće bolnice Kotor nalazim se od srpnja 2015. godine, s tim da sam radi stupanja na snagu novog Zakona o zdravstvenoj zaštiti reizabran nakon godinu dana. Osnovni cilj zbog kojeg sam se kandidirao za ovu odgovornu funkciju je da svoje višedesetljetno kliničko iskustvo u praksi i autoritet uložim u razvoj medicinske ustanove u kojoj radim od 1986. godine. Naime, naša ustanova imala je status regionalne opće bolnice za Kotor, Tivat i Herceg Novi

Predsjednik Mesić uručuje odličje Ivanu Iliću

Cilj mi je da imamo bolnicu koja će biti pravi reprezent našega zdravstvenog sistema, kao što je i naš grad svojevrsna 'kapija' Crne Gore.

samo na papiru jer se godina-
ma nije gotovo ništa ili se ad
hoc ulagalo u infrastrukturu,
opremu i kadrove. Posebno je
to bilo izraženo u nedostatku
adekvatnog prostora za rad
vitalnih bolničkih službi. Kao
liječnik koji se usavršavao i

boravio u mnogim bolnicama
u regiji, zatim u Švicarskoj,
Velikoj Britaniji i Japanu, i ra-
nije sam pridonio razvoju po-
jedinih jedinica u bolnici kao
što je operacijski blok, inten-
zivna njega i sl. Kasnije sam
isto učinio s kirurškim odje-

lom kao načelnik. Stupanjem na mjesto menadžera bolnice zatekao sam dosta tehničkih, kadrovskih i organizacijskih problema koje sam počeo rješavati od prvog dana.

Nabrojiti ću samo najvažnije. Završen je projekt energetske učinkovitosti vrijedan više od 430.000 eura, kojim su značajno poboljšani uvjeti rada osoblja i boravka pacijenata u dvije glavne bolničke zgrade. Završen je projekt uređenja derutnih montažnih objekata sagrađenih nakon potresa vrijedan više od 420.000 eura, kojim smo dobili više od 800 m² novog, funkcionalnog prostora u kojem smo smjestili

brodova koji u sve većem broju posjećuju Kotor. Naš partner ima višegodišnje iskustvo u zbrinjavanju takvih pacijenata u Dubrovniku i naša sad već dvogodišnja suradnja daje vrlo dobre rezultate. Naravno, sve smo to uradili u suradnji s našim resornim Ministarstvom zdravlja. Isti partner je uložio oko 50.000 eura u uređenje bolničkih soba tako da smo sad dobili šest jednokrevetnih soba na razini hotela s četiri zvjezdice: krevete s električnim komandama, klimatizaciju, kabelsku televiziju, Internet, komforne kupaonice opremljene pomagalicama za invalidne osobe, hladnjak, sobni

uredili dio bolničkog parka. Nabavili smo vrijedne mašine za rad bolničke kuhinje i pralionice. Donacijom smo popravili i stavili u funkciju glavni bolnički agregat koji godinama nije radio. Donacijom Direkcije za izgradnju Kotora uklonili smo četiri velika sasušena bora u bolničkom parku, koji su prijetili da se sruše i ugroze živote i imovinu.

Donacijom Rotary kluba u vrijednosti većoj od 100.000 eura nabavljeni su mnogobrojni novi medicinski aparati za rad operacijskog bloka, intenzivne njege, porodiljnog odjeljenja, dječjeg odjeljenja i prijemne ambulante. Sredstvima Vlade CG u vrijednosti od 100.000 eura nabavljeni su novi aparati za kardiologiju, gastroenterologiju, operacijski blok. Donacijom Morskog dobra od 10.000 eura nabavljen je spirometar i oprema za dječje odjeljenje. Treba spomenuti i mnogobrojne donacije u manjim vrijednostima pojedinaca i tvrtki kojim smo nabavljali sitniju opremu, inventar, posteljinu, madrace i sl. U isto vrijeme raspisali smo više specijalizacija. Samo da napomenem da u bolnici trenutno radi 31 liječnik specijalist i subspecijalist, a da se na specijalizacijama iz svih područja nalazi 16 liječnika. To govori o brizi za kadrovsku obnovu. Jednako tako stimuliramo usavršavanje i školovanje medicinskih sestara i tehničara.

Uspješan kirurg

polikliniku s osam ambulanti i pratećim prostorima, laboratorij, dječju dnevnu bolnicu i tehničku službu. Ovo smo ostvarili u suradnji s našim partnerom, privatnom bolnicom „Marin Med“ iz Dubrovnika odnosno njihovom ekspozituroom u Crnoj Gori „Marin Med Montenegro“. Ova suradnja je zamišljena da poboljša kvalitetu liječenja stranih pacijenata, ponajprije s kruzim

inventar itd. Značajno je napomenuti da je ovo prvi slučaj privatno-javnog partnerstva u zdravstvu u CG i isto tako primjer međudržavne-malogranične suradnje između CG i RH.

Donacijom tvrtke „Braća Magud“ vrijednom 20.000 eura asfaltirali smo i uredili bolnički parking. Donacijom tvrtke „Mondo verde“ vrijednom oko 8.000 hortikulturno smo

Dakle, u spomenutom razdoblju u bolnicu je investirano više od 1.000.000 eura, na što sam ponosan.

Pred nama su u bliskoj budućnosti mnogobrojni planovi - projekti. Najvažniji je projekt dogradnje bolnice kako bismo bili regionalna bolnica u punom kapacitetu. Tu prije svega mislim na otvaranje traumatologije pri kirurgiji i neurologije pri internom odjelu, novi pro-

stor za infektivni odsjek, novi operacijski blok i intenzivnu njegu te novi prijemno-trijažni blok s dijagnostičkim službama. Potrebno je razvijati nadalje invazivno kardiološko liječenje.

Cilj mi je da imamo bolnicu koja će biti pravi reprezent našega zdravstvenog sistema, kao što je i naš grad svojevrsna 'kapija' Crne Gore.

HG: Šest godina ste bili na čelu Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore. Kakve Vas uspomene vežu uz to razdoblje?

Dr. Ilić: Ponosan sam na razdoblje šestogodišnjeg vođenja HGD-a. To je bilo razdo-

blje njegova najplodnijeg rada. Realizirali smo mnogobrojne projekte koji su afirmirali hrvatsku nacionalnu manjinu u Crnoj Gori. Imali smo uigran i efikasan radni tim koji je realizirao praktično sve čega se dotaknuo. Susreo sam se s mnogobrojnim i najvišim državnim dužnosnicima Crne Gore i Republike Hrvatske. Vremena i događaji se mijenjaju, a uspomene na to razdoblje mog rada i dalje su snažne. Za taj moj rad i doprinos razvoju dobrosusjedskih odnosa dodijeljen mi je Orden reda Stjepana Radića od predsjednika Stjepana Mesića.

HG: Iskušali ste se i na političkom planu. Na lokalnim izborima u Kotoru bili ste nosilac liste SDP-a. Jeste li zadovoljni postignutim rezultatom?

Dr. Ilić: Završeni su državni i lokalni izbori. Nakon rascjepa u partiji i mnogobrojnih napada kojima smo bili izloženi važno je bilo da SDP opstane na državnoj i lokalnoj političkoj sceni. U tome smo uspjeli i razlog je to za zadovoljstvo nakon izbornog rezultata, iako sam očekivao nešto bolji lokalni rezultat. Hoćemo li biti dio nove vlasti u Kotoru, za što smo spremni, ostaje da se vidi u pregovorima koji su u tijeku s potencijalnim partnerima.

Za skupštinskom govornicom lokalnog parlamenta

MIROSLAV HOMEN – dirigent

**„Sve češće i sve rađe sam u Kotoru.
Boka je za mene pribježište gdje punim
baterije.“**

Razgovor vodila:
Marina Dulović, prof.

Dok razgovaramo u ugodnom ambijentu kotorskog hotela „Vardar“ javlja se majstor koji treba nešto popraviti na barci i nakon kraćeg uvjerenja i molbe da posao odrade što prije, maestro kaže: „Ali ja to ne mogu sam završiti jer imam 76 godina i pritom sam muzičar!“ Muzičar – malo je reći. Maestro – to je Miroslav Homen!

Tri puna desetljeća bio je dirigent Sarajevske opere i baleta, u jednom trenutku direktor Sarajevske opere i Fil-

harmonije. Dirigirao je u svim većim centrima bivše zemlje kao zbarski, operni i simfonijski dirigent i gostovao u mnogim europskim državama. Od 1962. do 1991. godine bio je umjetnički vođa i dirigent sarajevskog zbora „Slobodan Princip Seljo“, utemeljio je Komorni zbor Muzičke omladine BiH, Zbor Hrvatskoga kulturno-umjetničkog društva „Napredak“ i osnivač je Mješovitog zbora INK u Puli. Njegov pedagoški rad vezan je uz MA Sarajevo, a od 1992. godine bio je šef dirigent i upravnik Hrvatskoga narodnog kazališta Ivana pl. Zajca u Rijeci. Stalni je

gost dirigent opera Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu i Splitu.

Kakvo je Vaše sjećanje na razdoblje odrastanja u poslijeratnom Kotoru? Tko su bili Vaši profesori u Muzičkoj školi i kako ste se opredijelili za poziv muzičara?

Pohađao sam Nižu muzičku školu u Kotoru kod Vide Matjana koja je tada bila i profesor i direktor škole. Radili smo bajke „Ježeva kućica“, „Slavni voćić“ i poznatu „Besanu šumsku noć“ za koju je tekst napisao Miloš Milošević. Uz klavir sam učio i violončelo, završio nižu školu i jednu godinu srednje. U vrijeme kada je Kotoranin Mato Petrović bio ministar kulture u Kotoru je postojao odličan Simfonijski orkestar. Nakon nekog vremena on je rasformiran i djelimično prebačen u Titograd. To više nikada nije bio onaj isti orkestar koji smo imali u Kotoru. Violončelo mi je predavao profesor Frano Cvitanović koji se nakon rasformiranja orkestra preselio u Tivat i kako sam ostao bez profesora, morao sam odustati od čela. Čelo sam uvijek obožavao i taj instrument je za mene ostao neispunjeni san. Na klaviru sam bio vrlo uspješan i Matijanica (kako smo je svi u Kotoru zvali) brzo je uočila moj talent. Često sam svirao sa Smiljom Četković četveroručno i to

najčešće Brahmsove Mađarske igre, Intermecca i Valcere. Također smo svirali i na dva klavira osmeroručno i to: Smilja Četković, Danica Bajković, Vladica Marković i ja. U Muzičkoj školi uz satove klavira i solfeggia imali smo čajanke, satove bontona i plesa. Gospođa Matjan trudila se da nas nauči plesati, ali nije znala da mi to već svi znamo – naravno, s pola metra rastojanja od partnerice. Kada bi ona izašla iz škole, ja bih sjeo za klavir i svirao za društvo tvist i rock and roll. U to vrijeme u Kotoru djeca i mladi su mogli biti vani do osam sati, a kino je počinjalo u pet. Imali smo Pionirski dom gdje sam trenirao stolni tenis i šah i bio u tome također uspješan. Iako smo bili dosta siromašni, pamtim doba mog djetinjstva s najvećom radošću. Nije bilo luksuza i izobilja kao danas, već kada bih dobio neku dobru ocjenu otac bi me jednom u petnaest dana počastio krempitom u Zdravljaku. To je bila veća radost nego danas svi mobiteli i kompjutori koje djeca imaju. Svirao sam i harmoniku i prvi džeparac zarađivao u Oficirskom domu nastupajući na igrankama. Pohađao sam Klasičnu gimnaziju dok ona nije rasformirana, a to se dogodilo kada sam bio u šestome razredu. Pamtim užasno stroge profesore i kriterij visokog ranga. Gimnaziju sam zavr-

šio 1959., godinu prije nego Srednju muzičku – klavirski odsjek. Preselio sam se jednu godinu u Titograd gdje sam polagao ispite za četvrti razred i na Nižoj školi već počeo predavati klavir. Uvečer sam svirao zabavnu muziku u baru hotela ‘Crna Gora’. Lijepa me sjećanja vežu i za to razdoblje.

Da bi netko bio dirigent treba imati široko muzičko obrazovanje i biti spreman čitav život učiti. Kod Vas je vjerojatno presudna bila genetika i ljubav prema dirigentskom pozivu koju je Vaš otac, profesor Antun Homen, prenio na Vas. On je čitav radni vijek predano radio kao dirigent, pedagog, skladatelj i uspješan organizator mnogih muzičkih događaja. Poput njega imate urođenu spretnost u prstima kada ste za klavir i karizmu vođe, što je potrebno za poziv dirigenta. To sam odmah uočila kada ste se prije nekoliko godina u Muzičkoj školi „Vida Matjan“ našli u ulozi korepetitora prilikom jedne audicije. Kad sam vidjela Vaše ruke i način na koji svirate i čitate s lista, sjećanje me vratilo u Nižu muzičku školu gdje mi je maestro Antun Homen predavao klavir. A što treba u početnim godinama učenja nego da vas netko lijepom muzikom zadoji za čitav život?

Da, slažem se s Vama, to mi je u genima. Evo kako je došlo do toga da postanem dirigent. Još dok sam bio ovdje u Kotoru u Srednjoj muzičkoj školi počeo sam nešto skladati i čak išao na neko natjecanje sa sinom prvog direktora Muzičke škole u Kotoru, Novljanina Ivana Lazarova. Kada je te godine u Kotor došao Ivo Brkanović, moj tata je rekao: „Ovaj mali nešto komponuje.“ Ivo je odgovorio da radim i dalje

HNK Ivan pl. Zajc

ozbiljno na tome i da dođem kod njega u Sarajevo i upišem Odsjek za kompoziciju na MA. Mene je tada više privlačio Zagreb, ali kako sam imao tetku u Sarajevu, moj otac je odlučio da je ipak bolje da idem u Sarajevo. To je bila 1960. godina i ja sam se našao u klasi kod našeg Kotoranina, kompozitora Iva Brkanovića. Ubrzo je došla do izražaja moja spretnost na klaviru i počeo sam korepetirati u Sarajevskoj operi. Dirigent Ivan Stajcer jednog dana mi je predložio da i ja počnem dirigirati, što sam ubrzo i prihvatio. Upisao sam i dirigiranje na MA i zbog odlaska profesora Iva Brkanovića u Zagreb prešao sam u klasu profesora Miroslava Špile-
ra, inače supruga Novljanke i profesorice solo pjevanja Brunne Špiler. Već na drugoj godini dirigiranja preuzeo sam vodstvo zbora „Slobodan Princip Seljo“ s kojim sam radio tri desetljeća. Kompoziciju sam do-
tjerao do diplomskog i napisao Koncert za klarinet i orkestar koji sam posvetio mom prijatelju Batu Radoviću. Međutim, ljubav prema dirigiranju nadvladala je komponiranje. Vjerojatno je to genetika koju sam naslijedio od svog oca. U

Sarajevskoj operi sam bio vrlo mladi dirigent i zahvaljujući mome mentoru, velikom dirigentu Oskaru Danonu, u travnju 1967. godine imao sam svoj dirigentski debi. Oskar je tražio da ja dirigiram reprizu djela „Most svetog kralja Luja“, njemačkog kompozitora Hermana Rojtera, koje je on večer prije premijerno izveo u Sarajevu.

**Za Vama je skoro pet desetljeća plodne karijere, nastupa, dirigiranja, velikog iskustva i znanja. Možete li nešto posebno izdvojiti kao Vaš najveći umjetnički do-
met? Još kao student u Sarajevu bila sam prisutna na premijeri poznate „Carmine Burane“ kojom ste Vi dirigerali i cijeli život nosim taj dojam savršenog izvođenja prekrasne muzike. Je li taj poseban trenutak upravo spomenuto remek-djelo?**

Da, upravo tako. Najveći moj uspjeh bila je naša sarajevska „Carmina Burana“, scenska kantata Carla Orffa. Premijera je bila 1984. godine kada se Sarajevo pripremalo za Zimske olimpijske igre. Godinama smo punili dvorane gdje god smo nastupali. Doživjeli smo

ovacije u Izraelu i dvanaestominutni pljesak u Grazu. Go-
stovali smo u svim većim cen-
trima Jugoslavije, a više puta je reprizirana i u inozemstvu. Na Carmini je radila sjajna ekipa, scenograf Miodrag Ta-
bački i koreograf Drago Bol-
din.

**Iako ste uvijek isticali da ste isključivo umjetnik i da ne volite rukovodeća mje-
sta, ipak ste neko vrijeme bili na funkciji direktora Sa-
rajevske opere?**

Da, pred rat sam postao di-
rektor Opere i direktor Filhar-
monije. Nikada nisam mogao
raditi polovično i u tom raz-
doblju došlo je do značajnih
promjena u orkestru. Zahvalio
sam nekim ljudima koji više
nisu mogli dobro svirati, uveo
promjene i stavio mlađe ljude
u prve redove. To su bili moji
uvjeti i zlatno vrijeme Sarajev-
ske filharmonije. Bio je to ve-
liki orkestarski aparat, izvodili
smo remek-djela umjetničke
muzike, dirigirao je Lajović,
Nanut, Kovač... Pred sam rat
dirigirao sam Vivaldijeva Če-
tiri godišnja doba sa solistom
Stefanom Milenkovićem koji je
tada bio još dječak. Ugovorena
je bila velika turneja u Kini, ali
rat je poremetio naše planove.

**Kad je počeo nemili rat u
Bosni Vi ste dobili poziv da
se preselite u Rijeku?**

Došao je rat i ja sam se na-
šao u Rijeci. Tamo sam do
mirovine nastavio sa svojim
radom kao šef dirigent i jedno
vrijeme upravnik Opere Hr-
vatskoga narodnog kazališta
Ivana pl. Zajca u Rijeci. Prošle
godine doživio sam da se na
istom koncertu smjenjujem za
dirigentskim pultom sa svojim
sinom Robertom, a organiza-
tori su predložili da na sljede-
ćem koncertu budu tri Home-
na na sceni jer je i moj drugi
sin Rudolf također muzičar,
ali ne dirigent već trubač.

Čest ste gost dirigent Crnogorske simfonijskom orkestru u Podgorici, kao i Vaš sin Robert. Jeste li zadovoljni suradnjom i kako Vam se sviđa nova koncepcija našeg orkestra koji je evidentno podmlađen i bilježi sve uspješnije nastupe?

Uživam raditi s Crnogorskim simfonijskim orkestrom i rado se odazovem na poziv njihovog direktora Žarka Mirkovića kad god mi to vrijeme i obveze dopuštaju. Volim biti u Kotoru i Crnoj Gori. Taj orkestar je sve bolji i bolji i standardno napreduje od kada sam prije šest godina prvi put dirigirao njime. Kad god sam u Kotoru pratim njihov rad i primjećujem da izvode sve zahtjevnije programe. Podgorica sada već ima i formiranu publiku i smatram da je Muzički centar Crne Gore sazeo i za operni ansambl. Kada sam radio koncerte s pjevačima, zaključio sam da publika odlično reagira. Predložio bih da za početak to budu djela bufo repertoara ili komorni operni ansambl. Uvjerio sam se da u Crnoj Gori ima kvalitetnih pjevača koje je uglavnom iznjedrila odlična profesorica solo pjevanja Mirela Ščasni, ali nakon Srednje škole ta djeca idu vani studirati jer na MA Cetinje još uvijek nema odsjeka za solo pjevanje. Smatram da je to veliki propust. Radujem se završetku radova na zgradi Muzičkog centra i vjerujem da će bolji uvjeti unaprijediti muzički život Crne Gore koji svakako ide uzlaznom linijom.

Ovog ljeta u Kotoru ste dirigirali djela suvremenih crnogorskih kompozitora Nine Perović i Aleksandra Perunovića, kao i hrvatskoga skladatelja Ive Josipovića. Kakvo mišljenje imate o suvremenoj muzici uopće? Ima li muzika koju danas stvaraju suvremeni kompo-

zitori i koja nam ponekad zvuči kao da je izgubila osnovne elementne, melodiju, ritam i harmoniju, također svoje vrijednosti? Hoće li opstati kao takva, često mimo podrazumijevajućih standarda i ne uvijek sasvim dopadljiva?

Dobro pitanje. U doba kada sam ja studirao komponiranje, u Zagrebu je pokrenut Muzički bienale, festival suvremene glazbe međunarodnoga karaktera. To je bila 1961., 1963. i 1965. godina. To su bili vrhunski doživljaji, vidjeti Stravinskog na sceni, Štokhauzena, Kejdža i druge kompozitore onog vremena. Kod suvremene muzike je problem što se neka djela izvedu jedanput i nikada više. Pitanje je trenutnog trenda i mnogih drugih okolnosti. Ja sam ljetos na otvaranju festivala Kotor Art dirigirao djela mladih crnogorskih autora i hrvatskog Josipovića. Bio sam ugodno iznenađen dometima mladih crnogorskih umjetnika i vrlo sam zadovoljan tim nastupom. Jednom se dogodilo da mi je publika u Istočnoj Njemačkoj počela zviždati kada smo izvodili suvremenu kompoziciju bosanskog kompozitora Josipa Magdića jer su muzičari uz sviranje lupkali u instrumente. Ali to je bila Istočna Njemačka sedamdesetih godina prošlog vijeka. Ja sam još kao student eksperimentirao s dodekafonijom i nekim aktualnim stilovima, ali sam ubrzo odustao.

Sviđaju li Vam se neki drugi žanrovi, kako gledate na preplitanja klasične muzike s popularnim trendovima? U eri pop kulture praksa sublimacije je vrlo česta pojava, što rezultira osvajanjem nove publike? Je li crossover popularizacija klasike ili samo blagi kompromis?

Crossover je dobar način da se klasika tj. umjetnička

muzika još više popularizira i približi svim slojevima, ali ne pod svaku cijenu. Visoka vrijednost klasične muzike je sasvim jedinstvena kategorija, neusporediva s bilo kojim novim i suvremenim praksama i nju svakako treba izdvojiti i zaštititi.

Stalno ste na relaciji Kotor – Rijeka. Gdje bolje riba „grize“?

Ah, ribanje je moja velika strast i hobi. Znaite, ja se vraćam Kotoru kada god mogu, a i moji sinovi koji su također ovdje rođeni rado dolaze u Boku. Ovdje je sve blizu i nekako praktično. Čak mi se događa da ujutro budem na probi orkestra u Podgorici, a poslije podne mogu ribati ispred svoje kuće. Pa gdje to ima – jedino u Boki!

Na istoj sceni sa sinom Robertom, također dirigentom

Brankica Vrbat - nova profesorica hrvatske nastave u Crnoj Gori

Najviše su me oduševili ljudi. Uistinu su predivni i dosad imam samo pozitivna iskustva s Bokeljima. Jako su srdačni i uvijek spremni pomoći.

Razgovor vodila:
Tijana Petrović

Nova profesorica hrvatske nastave u Crnoj Gori je Brankica Vrbat. Ona će sljedeće četiri godine podučavati djecu iz Kotora i Tivta hrvatski jezik i kulturu. Tim povodom željeli smo čuti njezine dojmove o Boki, hrvatskoj nastavi, učenicima, ljudima s kojima se susreće i surađuje...

Za početak ovog razgovora možete nam se ukratko predstaviti.

Moje ime je Brankica Vrbat. Iz Trogira sam, a po struci sam magistra primarnog obrazovanja. Diplomirala sam na Filozofskom fakultetu u Splitu, 2011. godine. Dosadašnje radno iskustvo stekla sam u rodnome gradu te u Splitu i okolici, stoga mi je rad u inozemstvu jedno sasvim novo iskustvo.

Kada ste stigli i jeste li dosada bili u Boki?

Stigla sam početkom rujna i to je bio moj prvi dolazak u Boku i Crnu Goru općenito. Sada mi je žao što nisam bila prije jer inače volim putovati i često putujem, ali Crna Gora nikako nije dolazila na red. Sada se nadam da ću sve nadoknaditi.

Kakvi su Vam prvi dojmovi?

Najviše su me oduševili ljudi. Uistinu su predivni i dosad imam samo pozitivna iskustva s Bokeljima. Jako su srdačni i uvijek spremni pomoći. Ovom prilikom im se svima zahvaljujem. Također, moram spomenuti moje učenike koji su moje prve dane u Boki učinili prekrasnim. Čim sam ih sve upoznala znala sam da je moj dolazak ovamo bila dobra odluka.

O prirodnoj ljepoti Boke ne trebam previše govoriti. Sve se već zna, a ja ću samo dodati i dopustite mi da se izrazim dalmatinskim dijalektom – jedno od najljepših mesta na svitu. Uistinu, Tivat i Kotor me jako podsjećaju na rodni Trogir i tko ih ne bi zavolio.

Kako ste se odlučili prijaviti za ovaj posao?

U ožujku je izašao natječaj Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske i odlučila sam se prijaviti najviše iz znatiželje. Položila sam pismeni ispit, zatim su me pozvali na usmeni razgovor i nakon nekoliko dana su mi javili da sam iza-

brana. Bilo nas je stotinjak i uistinu nisam mislila da će baš mene izabrati, ali sada mi je drago da jesu jer će mi, nadam se, ovo biti predivno iskustvo.

Kako Vam se sviđa organiziranost hrvatske nastave u Crnoj Gori?

Ovaj posao je moja strast i velika ljubav i zbog toga se uvijek trudim biti što bolja pa tako i ovdje. Ima stvari koje mi se sviđaju i onih koje bih promijenila ili barem poboljšala kao što je broj učenika koji pohađaju hrvatsku nastavu. Žao mi je što imam relativno malo učenika, a znam da bi ih moglo biti više. Nadam se da su samo slabo informirani o hrvatskoj nastavi, stoga radim na tome da to promijenim na bolje. Zato, kad me ove dane vidite s plakatima i letcima nemojte bježati, ne prodajem ništa, već samo promoviram hrvatsku nastavu i informiram vas o istoj. Ovom prilikom pozivam sve koji žele da nam se pridruže i uvjere se kako nam je lijepo na nastavi.

Vi ste prva Dalmatinka koja je došla u Boku raditi kao učiteljica hrvatske nastave. Koje su sličnosti, a koje razlike između Dalmacije i Boke Kotorske?

Više bih mogla pričati o sličnostima, nego o razlikama. Mislim da smo mi primorci svi dosta sličnog mentaliteta pa mi to i olakšava da se priviknem na život ovdje, a opet smo svi različiti na svoj način što i Dalmaciju i Boku čini jedinstvenima.

Kako su Vas prihvatili učenici?

Nadam se dobro, ali to bi trebalo pitati njih. Trudim se da na svakom satu naučimo nešto novo o hrvatskom jeziku te prirodnoj i kulturnoj baštini Hrvatske, a da pritom nastav-

S učenicima hrvatske nastave u Crnoj Gori

ni proces ne bude umarajući, već zabavan i motivirajući.

Kakvi su Vam planovi za ovu školsku godinu?

Do kraja kalendarske godine planiramo Božićnu priredbu. Ona se već tradicionalno održava svake godine nekoliko dana prije Božića. Sudjeluju učenici iz Kotora i Tivta, a o svemu ćete biti obaviješteni na vrijeme i, naravno, pozvani.

Zatim, u travnju planiramo terensku nastavu u Pulu. Cilj nam je posjetiti i NP Brijune te gradove Rovinj i Poreč. Želimo spojiti teorijsko znanje s praksom te učenicima omogućiti nezaboravno iskustvo.

Što za Vas znači ovaj posao?

Prije svega, ovo je jedan veliki poslovni izazov i iskustvo koje se ne pruža svakom učitelju. S obzirom da je riječ o radu u inozemstvu, nastavni proces se razlikuje od onoga u Hrvatskoj. Naime, moj razredni odjel je kombinirani i temeljem toga svakom učeniku se mora prići individualno te se treba uzeti u obzir njegova dob kao i predznanje. To sve zahtjeva jako puno pripreme kod kuće, no rad s djecom, kao i ljubav prema hrvatskom

jeziku i kulturi, moja je motivacija.

Koja su Vaša dosadašnja poslovna iskustva?

Dosad sam radila u redovnim školama u Trogiru, Splitu i okolici, ali imam iskustva i u radu s djecom s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama. Imam položenu PECS edukaciju za rad s djecom s autizmom. Rad s djecom je moj životni poziv i uvijek ću se truditi dati sve od sebe kako bi ih usmjerila na pravi put kako obrazovno, tako i odgojno.

Što očekujete od naredne 4 godine života i rada u Boki?

Očekujem korektan odnos s ljudima s kojima radim i s kojima se susrećem, uspješnu suradnju s ciljem unaprjeđivanja hrvatske nastave u Crnoj Gori te zabavan i edukativan program u nastavi kako bi moji učenici bili sretni i zadovoljni.

Zahvaljujem Vam se što ste me pozvali i dopustili mi da kažem par riječi o sebi te dosadašnjem iskustvu života i rada u Boki Kotorskoj. Nadam se uspješnoj suradnji te još mnogim člancima o hrvatskoj nastavi u Hrvatskom glasniku. Hvala još jednom!

U POVODU IZLOŽBE POSVEĆENE GLUMCU PREDRAGU VUŠOVIĆU
(KOTOR, 1960. - ZAGREB, 2011.)

Kotorski spomen na Pređa

Pređu u spomen je izložba u koju je autorica ugradila spoj svestranih umjetničkih iskustava, veliko poznavanje kazališta, scenografije i kostimografije, a nadasve poštovanje za umjetnika Pređa Vušovića, dugogodišnjeg prijatelja i suradnika.

Piše:
Marija Mihaliček

Listopad je u kotorskoj Galeriji solidarnosti bio u znaku sjećanja na velikoga glumca Predraga Vušovića Pređa, kome je Kotor mjesto rođenja, a Risan, kome se poslije provedenog djetinjstva s radošću vraćao, mjesto u kojemu je prije pet godina našao vječni spokoj. Volio je Boku, a

ona je ovom izložbom dobila priliku da otkrije svjedočanstva njegove istinske čarolije glume, da upozna ono najvrjednije što je ostvario u svijetu kazališta.

Predrag Vušović Pređo je rođen 29. 8. 1960. godine u Kotoru; osnovnu i srednju školu završio je u Dubrovniku. Tu započinje glumačku karijeru, već početkom '70-ih igrajući Toma Sawyera u istomenuj predstavi. Od 1979. živi

u Zagrebu, gdje je studirao na Akademiji dramskih umjetnosti. Do 1996. radi u dubrovačkom Kazalištu Marina Držića, nakon čega prelazi u kazalište „Gavella“ u Zagrebu. Izvan matičnog teatra pamte se njegove uloge u predstavama „Kralj Ubu“, „Mušica“, „Onaj koji govori da, onaj koji govori ne“, „Lov na bljedolikog“, kao i mnogobrojni nastupi na Dubrovačkim ljetnim igrama, gdje je obilježio naslove kao što su Vojnovičeva „Dubrovačka trilogija“ u režiji J. Juvančića, Goldonijeva „Kafeterija“ u režiji T. Radića te tri Držićeva „Dunda Maroja“ u režiji K. Dolenčića, P. Magellija (gdje je za ulogu Pometa osvojio i nagradu „Orlando“) i I. Kunčevića. U kazalištu Gavella, svojoj matičnoj kući, Predrag Vušović Pređo igrao je u Beaumarchaisovoj „Figarovoj ženidbi“, Goldonijevim „Ribarskim svađama“, Gogoljevoj „Ženidbi“, Matišićevim „Anđelima Babilona“, Jonsonovom „Volpone iliti Lisac“, Shakespeareovom „Richardu III.“ te „Zimskoj priči“, Kaiserovom „Od jutra do ponoći“, Perišićevoj „Kulturi u predgrađu“, Kljakovićevom „Teštantu“, u predstavi „Prije sna“ Lade Kaštelan, Šovagovićevim „Ptičicama“, obilježivši svojom pojavom noviju historiju ovoga kazališta. Preboga filmografija uključuje i

Ministar kulture Pavle Goranović otvara izložbu

Bokeška noć u izvođenju muzičkog sastava Škuribanda iz Kotora

Čestitke za Jagodu Buić

naslove kao što su „Putovanje u Vučjak“, „Je li jasno, prijatelju?“, „Ante se vraća kući“, „Kraljica noći“, „Ne dao Bog većeg zla“, „Svjedoci“, „Kako je počeo rat na mom otoku“, „Maršal“, „Nebo, sateliti“, „Doktor ludosti“, „Duga mračna noć“, „Pušća Bistra“, „Duh u močvari“, „Libertas“, „Meta-staze“, „U zemlji čudesa“, „Čovjek ispod stola“, „72 dana“, sve do posljednjeg, „Koko i duhovi“, a tu su i njegove uloge u mnogobrojnim televizijskim serijama. Predrag Vušović preminuo je u Zagrebu, 17. 2. 2011. Pokopan je u Risnu.

Izložba „Pređu u spomen“, koju je inicirala i pripremila poznata umjetnica Jagoda Buić, bila je postavljena u Dubrovniku, u atriju palače Sponze, za vrijeme 67. dubrovačkih ljetnih igara, u povodu pete obljetnice smrti velikog teatra. Izložba u Kotoru je plod suradnje JU „Muzeji“ - Galerije solidarnosti s Ministarstvom kulture Crne Gore i Društvom

za kulturnu suradnju Perun iz Zagreba.

Kotorska uspomena na Pređu započela je otvaranjem izložbe pred mnogobrojnim poštovateljima i prijateljima, uz zvuke mandoline i pjesme „Bokeška noć“, sastava *Škuribanda* i Pređinim stihovima koje je pročitao dramaturg Petar Peaković. Ministar kulture Crne Gore Pavle Goranović je otvarajući izložbu „Pređu u spomen“ istaknuo sponu dvoje velikih umjetnika, koja se rađa u „mediteranskom utočištu“ koje osigurava „poseban senzibilitet za intenzivno prožimanje raskošnih elemenata prirode i vrhunskih dostignuća kulture“.

Vjerujem da je teško pronaći primjer da se jednom glumcu iskaže poštovanje na način na koji je to učinila **Jagoda Buić**, svestrana umjetnica, koja reputaciju svjetskoga glasa nosi od 70-ih godina XX. stoljeća, a čiji je umjetnički iskaz u različitim medijima (tapiserija,

dizajn, kostimografija, scenografija, slikarstvo, skulptura, kolaž, crtež) obilježio visokim estetskim kriterijima čitavu epohu jugoslavenske i hrvatske umjetnosti. Jagoda Buić rođena je u Splitu. Studirala je na Akademiji primijenjenih umjetnosti i dizajna te Povijest umjetnosti na Sveučilištu u Zagrebu. Diplomirala je s izvrsnim uspjehom na Akademiji u Beču. Studirala je filmsku scenografiju u Cinecitta u Rimu i povijest kostimografije u Centre delle Arti e del Costume u Palaz-

Pređa, najbolji Držićev Pomet

zo Grassi u Veneciji. Realizirala je više od 120 projekata kao kostimograf i scenograf za opere, balete, drame i filmove u različitim zemljama. Njezin umjetnički pristup kazalištu sastoji se u inzistiranju na velikim prostornim ostvarenjima avangardnog duha te interesu za mit i klasični svijet. Godine 1965. stvara svoju prvu tekstilnu formu u prostoru koji je otkupio Muzej Stedelijk u Amsterdamu. Od tada izlaže svoje monumentalne tekstilne instalacije na svjetskim bijenalima (Venecija, Sao Paulo, Lausanne) i u najvažnijim svjetskim muzejima. Njezina su djela u mnogim javnim i privatnim umjetničkim zbirkama (Metropolitan Museum u New Yorku, Muzej moderne umjetnosti u Parizu itd.). Jagoda Buić jedina je hrvatska umjetnica nagrađena „Grand Prixom“ na svjetskom bienalu

suvremene umjetnosti u Sao Paulu.

Ova zložba nastala je u vremenu novih kreativnih izazova Jagode Buić, predstavljajući na retrospektivama u Trstu i Sarajevu, tek završene izložbe na Hvaru i skorašnje u Zagrebu.

Pređu u spomen je izložba u koju je autorica ugradila spoj svestranih umjetničkih iskustava, veliko poznavanje kazališta, scenografije i kostimografije, a nadasve poštovanje za umjetnika Pređa Vušovića, dugogodišnjeg prijatelja i suradnika. Jagoda Buić zapisala je kako je „izložba sačinjena tek od nekoliko naznaka, krhotina, odrezaka, koje će u svakom tko ga je poznao izazvati vatromete, vodopade asocijacija i sjećanja. Uvijek toplih, neprevladano maštovitih, mangupskih, pametnih“.

Zadivljujućom energijom i marom kustosa, uz pomoć suradnika gosp. Luke Jerkovića, Jagoda Buić je priču o Pređu pretočila s dubrovačkog Staduna - iz monumentalnog prostora Sponze, u prostor katorske palače Pima, učinivši

da ista izložba visokih vizualnih vrijednosti ovdje zrači dodatnom toplinom.

Preko kolaža fotografija iz djetinjstva, mladosti do onih koje dokumentiraju snagu talenta glumca, koji se za kratkog života dokazao kao izvanredni tumač velikih rola na teatarskim daskama, a poznate Ljetne igre u Dubrovniku godinama bogatio nezaboravnim likovima iz djela Shakespearea, Marina Držića, Ive Vojnovića... Svojim ulogama postao je nezaobilazni dio povijesti Dubrovačkih ljetnih igara i hrvatskoga glumišta, istaknuli su to u svojim zapisima kolege i prijatelji: Jagoda Buić, Davor Mojaš, Ivana Burđelez, Luko Paljetak, Rade Šerbedžija, Anja Šovagović-Despot i drugi.

Ova izložba je posebna jer je puno više od konvencionalnog dokumentiranja jednog rano prekinutoga, uspješnoga glumačkog puta. Natopljena emocijama, razumijevanjem, divljenjem i poštovanjem, ona znači više od, kako to često biva, izostalih društvenih priznanja.

Dramaturg Petar Peaković čitao je Pređove stihove na otvaranju izložbe

PROMOCIJA KNJIGE „KULTURALNO PAMĆENJE – OGLEDI O HRVATSKOJ KULTURI I KNJIŽEVNOSTI BOKE“

Gozba interkulturalnosti

Priredila:

Ana Vuksanović

Izvor:

Dux Radio

Promocija knjige „Kulturalno pamćenje - ogledi o hrvatskoj kulturi i književnosti Boke“, autorice prof. dr. Vande Babić, Zadranke podrijetlom iz Tivta, održana je u subotu, 29. listopada, u Multimedijskoj dvorani Općine Tivat u organizaciji Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, uz generalno pokroviteljstvo Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore, koji je u cijelosti financirao izdavanje ovoga naslova te uz potporu Centra za očuvanje i

razvoj kulture manjina Crne Gore i Općine Tivat.

Nazočne i pokrovitelje u ime nakladnika pozdravio je predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore Zvonimir Deković, istaknuvši pritom kako je vrlo ponosan na izdavačku djelatnost Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore i ovaj naslov, koji je četrnaesto izdanje hrvatske zajednice u nizu. Posebnu zahvalu gospodin Deković izrazio je crnogorskome i hrvatskome slikaru Dimitriju Popoviću, koji je oslikao korice knjige, recenzentima knjige koji dolaze iz triju zemalja u regiji: Republike Hrvatske - prof. dr. Josip Lisac, iz Crne Gore - akademik

Milorad Nikčević, te iz Bosne i Hercegovine - prof. dr. Sanjin Kodrić, kao i autorici, prof. dr. Babić, na neumornome radu i trudu kako bi knjiga „Kulturalno pamćenje - ogledi o hrvatskoj kulturi i književnosti Boke“ ugledala svjetlo dana. Dodao je da se aktualiziranjem književno-povijesno-kulturnih tema nastoje otrgnuti od zaborava ličnosti iz povijesti, kulture i tradicije hrvatskoga naroda u Boki kotorskoj te da će na tome tragu biti i sljedeća knjiga koja će biti izdana u nakladi HNV-a i Antibarbarusa iz Zagreba, a približit će nam lik i djelo poznate Prčanjanke Ide Verone.

Nova knjige prof. dr. Babić plod je njezina dugogodišnjega znanstvenog rada koji je vezan uz hrvatsku književnost i kulturnu povijest Boke, ali i njezina višegodišnjega proučavanja hrvatsko-crnogorskih književnih odnosa.

Nova knjiga prof. dr. Babić plod je njezina dugogodišnjega znanstvenog rada koji je vezan uz hrvatsku književnost i kulturnu povijest Boke, ali i njezina višegodišnjega proučavanja hrvatsko-crnogorskih književnih odnosa. „Kulturalno pamćenje – ogledi o hrvatskoj kulturi i književnosti Boke“, koja za tematsku okosnicu ima (p)ogled o interliterarnosti, kulturalnom pamćenju, književnom identitetu Boke, posebnosti hrvatske usmene književnosti u Boki kotorskoj, na likove Bokelja u komedijama Marina Držića, koji je i sam bokeljskoga podrijetla, zatim na dvije zbirke Vicka Zmajevića, tradiciju bugarščica u Boki, tematiziranje Boke u časopisima Danica ilirska, Zora dalmatinska i Vijenac, te pregled pasionske baštine Boke kotorske, s posebnim osvrtom na pjesmaricu Marka Balovića, iznimno je vrijedno izdanje koje predstavlja nemjerljiv doprinos očuvanju kulturnoga identiteta hrvatske književnosti Boke kotorske, na koju je bokeljska književnost naslonjena s jedne strane, i njezine interkulturalne uvezanosti u crnogorsku književnost, s kojom se bokeljska književnost isprepliće s druge strane.

Ovim je kapitalnim djelom u bokeljskim okvirima, ali i šire, autorica nastojala odrediti neke nove smjernice u proučavanju književnosti Boke, naslanjajući se na književno-povijesni pristup, ali napose na pristup interliterarnosti, interkulturalnosti i teorijski pristup kulturalnog pamćenja.

Upravo taj moment interliterarnosti i interkulturalnosti nesumnjiv je mamac kako za stručnu, tako i laičku javnost, koja je u velikom broju nazočila promociji nove knjige prof. dr. Babić.

Jedan od recenzenata knjige, akademik Milorad Nikčević, naglasio je da je knjiga prof. dr. Babić vrijedno književno-povijesno djelo koje preko novih književnih teorija donosi nove spoznaje, ali i uspostavlja temeljne postavke za daljnji rad i proučavanje bokeljske književnosti uz pomoć kulturalnog pamćenja. „Bokokotorska kulturna i književna baština rasadište je interliterarnosti i interkulturalnosti, gdje nalazimo pisce i djela izvorno vezane uz različite književne i kulturalne tradicije. Ova knjiga je nesumnjiv doprinos kroatistici, montenegristici, kao most satkan

od finih niti i poveznica koje metodom kulturalnog pamćenja otvaraju nove mogućnosti promatranja, kako hrvatske tako i crnogorske književnosti i kulture, pritom ne umanjujući jedna drugu, već upravo suprotno - ispreplićući ih u svojim sličnostima, ali i posebnostima, koje predstavljaju duhovno i kulturološko bogatstvo obaju naroda.“

Prof. dr. Sanjin Kodrić sa sarajevskoga sveučilišta, koji je i sam u svojem radu fokusiran na proučavanje interkulturalnosti, osvrnuo se na interkulturalnost i multikulturalnost u ovoj knjizi istaknuvši da je naša regija oduvijek bila prostor kretanja i povezivanja različitih kultura. Iznimno bitnima smatra poglavlja knjige koja tematiziraju Boku kotorsku u časopisima Hrvatskoga narodnog preporoda, odnosno „Danici ilirskoj“ i „Zori dalmatinskoj“, te navodi da su upravo u tome razdoblju „otpočeli neki procesi koji i dandanas traju, pa i to pitanje čija je Boka“. Dodaje da se autorica bavi time „što je slika Boke koju stvara hrvatska preporodna književnost i kultura u tom važnom 19. stoljeću“. Prof. dr. Kodrić zaključuje da

Predsjednik HNV-a Zvonimir Deković

je prof. dr. Babić knjigu započela pisati kao kroatistica, a da je iz knjige izišla kao „historičarka interliterarnosti i interkulturalnosti. To ne umanjuje kroatistički karakter ove knjige, ali ovu knjigu istovremeno integrira i u montenegristiku“.

Kulturalno pamćenje u sebi sadrži kulturu sjećanja, ali i kulturu zaboravljanja - dvije mijene, svojevrzni yin i yang, koji se smjenjuju stoljećima. Miloša Miloševića autorica smatra pretečom proučavanja kulture i književnosti Boke na principu kulturalnog pamćenja. Novo, drukčije vrijeme i novi, drukčiji uvjeti donose i novi pogled, novu sliku na odnos, suodnos i ispreplitanje književnosti, povijesti i kulture na određenim prostorima, u ovom slučaju Boke. Glasom obojenim emocijama autorica knjige „Kulturalno pamćenje - ogledi o hrvatskoj kulturi i književnosti Boke“ nazočnima se obratila na samom kraju promocije, pritom istaknuvši da su „Boka i Crna Gora srasle u ljubavi i međusobnom poštovanju, no da uvijek postoje oni kojima sklad i razumijevanje, pravo na osobnost, nisu rješenje. Sloboda nam, s obje strane, dopušta pravo na mišljenje, ali ona sa sobom donosi odgovornost da naša razmišljanja ne smiju vrijeđati drugoga“.

Istaknula je da je knjiga tiskana na Cetinju, a da je nakladnik knjige, Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore, iz Tivta, što također pridonosi toj ideji oslanjanja jednih na druge. Autorica Babić istaknula je da je knjigu stvarala s velikim uvjerenjem da ona u sebi ima „prije svega svijest o promicanju kulture dobra. U prilog kulturi dijaloga i poštovanja između dviju susjednih država govore mnogobrojne aktivnosti Dukljanske akademije nauka i umjetnosti i niza institucija i udruga iz obiju država, posebno onih koji čuvaju autohtonost hrvatskog puka na tlu

Crne Gore“. Prof. dr. Babić posebno je zahvalila HNV-u, odnosno gospodinu Zvonimiru Dekoviću, kao čuvaru nacionalne hrvatske baštine te promicatelju dijaloga i kulture spajanja i jedinstva u sklopu moderne crnogorske države.

Ovu lijepu večer svojim pjevanjem, uz pratnju korepetitora Dejana Krivokapića, zakružila je sopranistica Nada Baldić.

Promociji su, uz ostale, nazočili: predstavnik Generalnoga konzulata Republike Hrvatske u Crnoj Gori Zdravko Nikolić, ministrica u Vladi Crne Gore Marija Vučinović, predsjednik Hrvatske krovne zajednice „Dux Croatorum“ i budući zastupnik u novome sazivu Skupštine Crne Gore Adrijan Vuksanović, crnogorski vladika Mihailo, akademik Mladen Lompar, predstavnica Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore, koji je u cijelosti financirao izdavanje ove knjige, predstavnici javnog i društveno-političkog života te predstavnici medija, među kojima i urednik Programa za manjine RTCG-a Bogić Rakočević.

Vanda Babić

PROŠLO JE 42 GODINE OD POSTAVLJANJA JEDINSTVENOGA MEMORIJALNOG KOMPLEKSA NA JEZERSKOM VRHU LOVČENA - NJEGOŠEVOG MAUZOLEJA, AUTORA IVANA MEŠTROVIĆA

Povijest Njegoševog (1) mauzoleja na Lovćenu

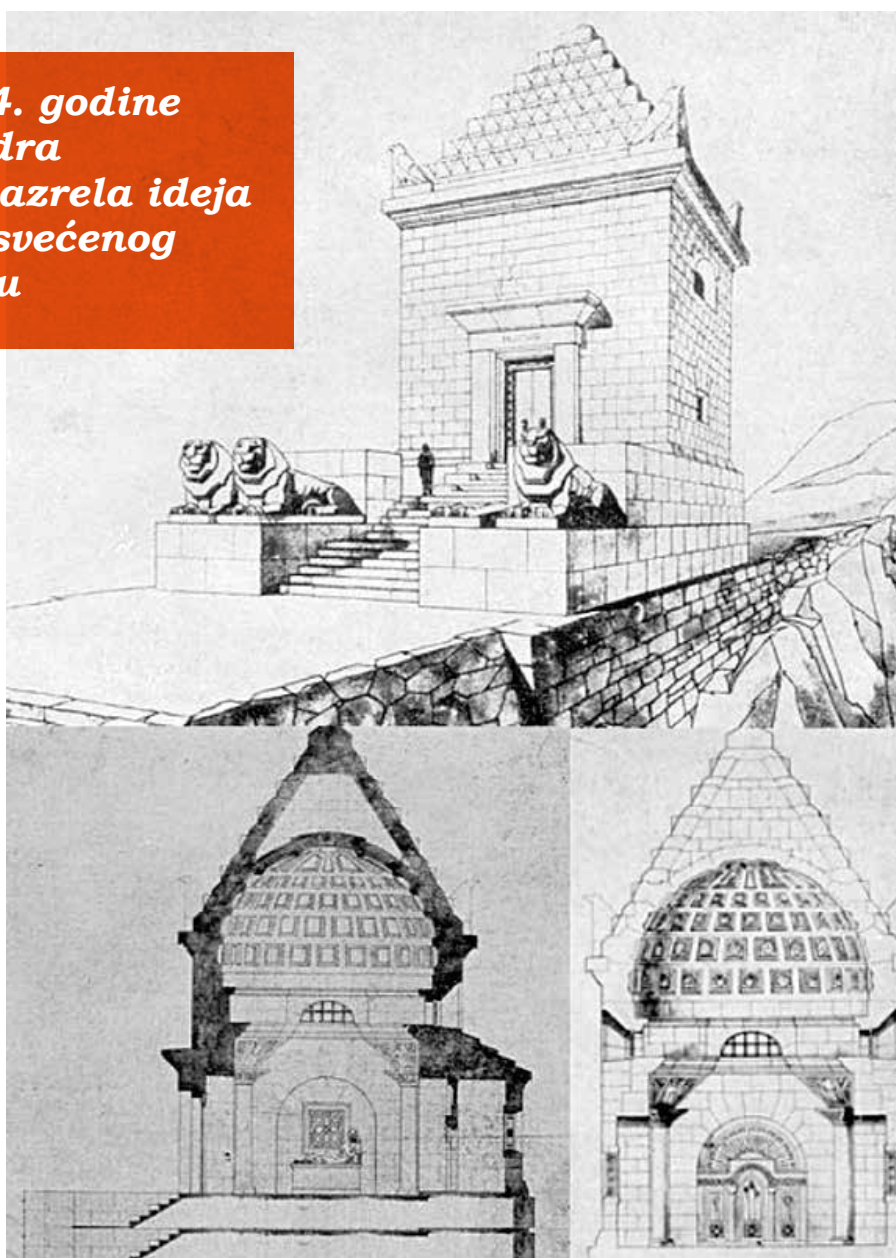
Sve je počelo daleke 1924. godine u vrijeme kralja Aleksandra Karađorđevića, kada je sazrela ideja o izgradnji mauzoleja posvećenog Petru II. Petroviću Njegošu

Piše:

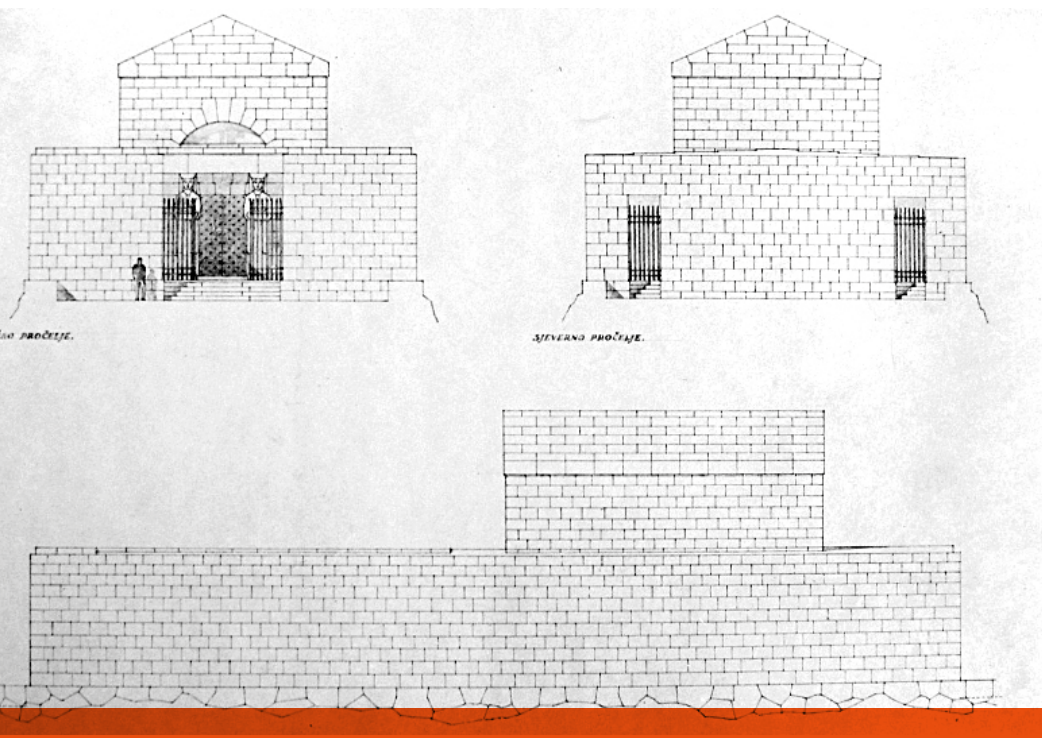
Aleksandar Berkuljan

Ove godine navršava se 92 godine od kada je vlastima „stare Jugoslavije“ prezentirana prva Meštrovićeva skica Njegoševog mauzoleja na Lovćenu i 42 godine od završetka radova na izgradnji ovog svjetski poznatog i po mnogo čemu jedinstvenoga memorijalnog kompleksa.

Unatoč činjenici da mauzolej na Lovćenu i dandanas predstavlja predmet rasprava po raznim osnovama i kritički cilj onih kojima je viđenje crnogorske (i ne samo crnogorske) tradicije i Njegoševog mjesta u njoj „zakovano“ za anakrone stereotipe ili ideološko-političke ciljeve, vrijednost višedecetljetnih kumulativnih napora mnogobrojnih stručnjaka, umjetnika, graditelja i institucija uključenih u realizaciju

Projekat Njegoševog mauzoleja iz 1924. godine

Pročelje i bok mauzoleja prema planu kojeg je Bilinić uradio po Meštrovićevim uputstvima

ovog projekta ne smije biti zaboravljena. Zato se ovom prilikom treba podsjetiti barem nekih od njih.

Ovaj nesvakidašnji pothvat formalno je počeo s realizacijom prije 48 godina, nakon sjednice Skupštine Općine Cetinje, održane 9. prosinca 1968. i donošenja „Odluke o podizanju Njegoševog mauzoleja na Lovćenu po projektu i izradi Ivana Meštrovića“. Inicijativni odbor, osnovan da bi izabrao „odbor za izgradnju“, vodeći računa da u njemu budu prisutne najistaknutije ličnosti društveno-političkog, kulturnog, znanstvenog i ekonomskog života Jugoslavije, činili su također istaknuti pojedinci: Petar Tomanović, Mihailo Vicković, Risto Dragičević, Miloš Vušković, Milo Vrbica, Radovan Radonjić, Stanislav Vujošević, Drago Jovović, Petar Čelebić, Čedo Iličković, Zagorka Berkuljan, Marko Špadijer, Dimitrije Kri-vokapić, Momčilo Martinović, Milutin Popović, dr. Jovan Vu-

kmanović, Petar Spasić, dr. Rajko Đurišić, dr. Drago Živković, Pavle Đonović, Marija Čejović i Branko Brnović.

Usljedile su prve tužbe opoenata Ustavnom sudu, zatim dug, argumentiran odgovor Skupštine Općine Cetinje, sročeni kao manifest crnogorske nezavisnosti... Nakon svega i unatoč svemu izabran je Odbor za izgradnju, završne tehničke pripreme izvršene su 1970. godine i konačno se krenulo s podizanjem spomenika 1971. Radovi su završeni 1974. godine, kada je mauzolej otvoren.

Inicijativni odbor i radno tijelo, koje je imenovala Skupština Općine Cetinje, predstavljali su nastavak priče osmišljene još 1951. godine. Do njihovog mandata nadzor nad izvođenjem radova na izgradnji mauzoleja vodio je poseban Odbor koji je osnovala Narodna fronta NRČG. Njemu je bila podređena takozvana „režijska grupa“, koja se ba-

vila financijama iz proračuna Narodne Republike Crne Gore.

Ali, sve je počelo daleke 1924. godine u vrijeme kralja Aleksandra Karađorđevića, kada je sazrela ideja o izgradnji mauzoleja posvećenog Petru II. Petroviću Njegošu.¹ Međutim, kao što je poznato, od realizacije projekta koji je osmislio Ivan Meštrović, velikan hrvatskog i jugoslaven-skog kiparstva, odustalo se, prema navodima, uglavnom zbog financijskih razloga.

Sljedeće 1925. godine vlasti Kraljevine Jugoslavije donijele su odluku da se uklone ostaci prvobitne Njegoševe kapelice, koja je tijekom Prvoga svjetskog rata dijelom porušena austrougarskim granatiranjem vrha Lovćena, nakon čega je na njezino mjesto podignuta nova, donekle slična prethodnoj, ali drukčijih gabarita i s izmijenjenom posvetom. O tome kako je kapelica izgledala prije rušenja danas znamo na osnovi originalnih fotografija, ali i dragocjenih radova Pera Počeka, prvoga crnogorskoga školovanog slikara iz ciklusa posvećenog „Gorskom vijencu“.

Prošlo je nekoliko desetljeća, dogodio se Drugi svjetski rat i na vlast su došli komunisti, ali od namjere da se mauzolej na Jezerskom vrhu podigne ipak se nije odustalo.

Tijekom proslave 100-godišnjice Njegoševe smrti 1951. godine, Državni odbor od 29 članova, osnovan da organizira ovaj događaj, predložio je Vladi Crne Gore da se ostvari, kako se navodi, „želja crnogorskog naroda“ za izgradnju spomenika koji bi na dostojan način predstavljao Njegoša i veličinu njegovog djela. Naknadno je raspisan natječaj za

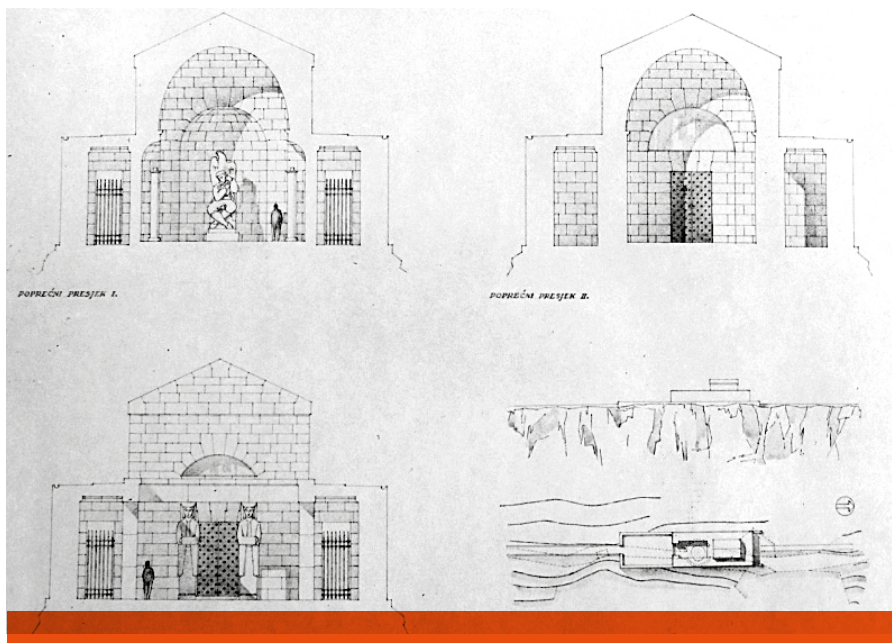
¹ A. Berkuljan – I. Kovačević, *Meštrovićeve poruke*, Glasnik NMCG, nova serija br. 7, Cetinje 2011.

idejni projekt, ali nijedno od ponuđenih rješenja nije uzeto u obzir za daljnji postupak.

Nakon ovog neuspjeha Vlada NR Crne Gore, na čijem čelu je bio Blažo Jovanović, odlučila je kontaktirati Ivana Meštrovića, kao autora prvog projekta, što je učinjeno preko Vladimira Popovića, ondašnjega jugoslavenskog veleposlanika u Sjedinjenim Američkim Državama.

Meštrović se rado odazvao pozivu i prihvatio posao za „nečuvenu“ naknadu od „kriške sira i pleća od ovna“. Izradu projekta mauzoleja i ostale tehničke poslove povjerio je prijatelju i dugogodišnjem iskusnom suradniku, arhitektu Haroldu Biliniću, o čemu je obavijestio „poslodavce“ pismom upućenim na adresu Blaža Jovanovića.² Razloga za to bilo je puno jer je s Bilinićem otprije više puta uspješno surađivao, počevši od gradnje Meštrovićeve rezidencije u Splitu, zatim i ateljea pa Umjetničkog paviljona u Zagrebu... Međutim, što se

² Isto.

Presjeci i situacioni plan

tiče njihovih odnosa općenito, jedan razlog uvijek je bio presudan, a to je činjenica da su bili i više od prijatelja. Upravo u Bilinićevoj klesarskoj radionici, koju je osnovao Haroldov otac, Ivan Meštrović je kao šegrt i šesnaestogodišnjak dobio prvi posao i stekao osnovno znanje o kamenu i njegovoj

obradi. Osim toga, Bilinić i njegova supruga učinili su za njega i više od toga jer su mu omogućili da se profesionalno i na svaki drugi način formira – naime, bili su zaslužni i za njegovo školovanje na bečkoj Akademiji likovnih umjetnosti.

Harold Bilinić rođen je u Splitu 1894. godine, gdje je i umro 1984. Afinitet prema arhitekturi, posebno kamenu i kamenoj plastici, naslijedio je od oca, a diplomu je stekao nakon studija u Firenci iako je, prema izvorima, profesionalno sazreo u vrijeme novih arhitektonskih težnji. Bilinić se praktično nikada nije uklapao u trendove, već je tijekom dugoga profesionalnog djelovanja uglavnom iskazivao afinitet prema tradicionalnom i ambijentu kamene dalmatinske arhitekture u kojem je stasao. Pamtili su ga po šetnjama tijekom kojih bi skicirao građevine ili zanimljive detalje. Zbog ovog razloga dio njegovog ukupnog opusa odnosio se ne toliko na izgradnju novih objekata, koliko na konzervaciju postojećih ili, u nekim slučajevima, na rekonstrukciju starih zdanja, kao što je slučaj sa

Planirani pa izostavljeni friz sa tekstom iznad karijatida

šibenskom Gradskom vijećnici koja je tijekom Drugoga svjetskog rata srušena. Zahvaljujući Bilinićevim naporima detaljno je obnovljena, a konzervatorski i profesionalni „potpis“ ovog arhitekta ostao je i na drugim zgradama, trgovima i kaletama diljem Dalmacije, od Zadra i Šibenika do Dubrovnika.

Sve to predstavljalo je i preporuku za izgradnju Njegoševog mauzoleja čije je skice, prema novoj zamisli, Bilinić do detalja elaborirao tijekom osam mjeseci zajedničkog rada s Meštrovićem.

Međutim, idejni projekt pretrpio je niz značajnih preinaka, kako u smislu osnovnih arhitektonskih rješenja, tako i po pitanju pratećih dekorativno-simboličkih elemenata.³ Meštrović je odustao od prethodnog koncepta po uzoru na Mauzolu grobnicu u Halikarnasu, oslanjajući se na rješenje koje dijelom podsjeća na grobnicu Kira Velikog. Bio je to kompromis uvjetovan ne samo

3 Isto.

klasičnim estetskim uzorima, već u prvome redu statikom objekta i njegovom pozicijom na izbočenoj koti gdje većim dijelom godine 'caruju' snijeg i munje.

Sfinge koje su trebale biti postavljene duž prilazne platforme, ipak su izostale.

Umjesto njih planirani su portiri s karijatidama u vidu stasitih Crnogorki, a figura Njegoša u kapeli, koji u ležećem stavu drži knjigu, zamijenjena je sjedećom figurom vladike s orlom - čuvarem iznad glave.

Izostali su također i dekorativni elementi na podu kapele i svodu u vidu mitskih figura i Isusa u kontemplativnoj pozicijskoj okruženog serafinima.

Novim projektom bilo je predviđeno da se na frizu iznad karijatida nalazi uklesan tekst, ali je naknadno zbog nekog razloga i to otpalo.

U kapeli su predviđene i niše - šest bočnih i središnja, apsidalna, iza Njegoševe statue s orlom. U njima su trebali biti izrađeni stupovi odnosno postolja za baklje, ali kasnije je i to izostalo.

Uz granit, kao građevinski materijal planiran je i mramor, crni za karijatide te svijetli za kapelu i kriptu s Njegoševim grobom.

Ono što je predstavljalo novost i poseban izazov bio je svod kapele, koji je trebalo obložiti stotinama tisuća pozlaćenih mozaičkih pločica.

Planiran je i prilazni tunel sa stubištem, kao i gumno s kamenom stazom, koja ga povezuje sa sjevernim pročeljem mauzoleja.

Za navedene potrebe napravljeni su proporcionalni gipsani modeli, niz crteža i skica, studije osvjetljenja eksterijera... Naknadno je načinjen uzorak mozaičke oplate.

(Nastavlja se)

Gipsani modeli u minijaturi i studije osvjetljenja

Gipsani modeli u minijaturi i studije osvjetljenja

IVKA JANKOVIĆ

Pejzažna fotografija je moja glavna okupacija. Kotor je stvoren za to.

Priredio:

Joško Katelan

Teško je reći koliko ćemo još fotografa predstaviti, budući da se čini da je to postala jedna od omiljenih kreativnih dokolica. U ovom broju predstavljamo Kotoranku Ivku Janković. Pitali smo je da nam se kratko predstavi i evo što nam je rekla:

„Rođena sam davne 1954. godine u Kotoru. Službovala sam do penzije u davno poharanom pomorskom gigantu „Jugoceniji“ Kotor. Fotografiranjem sam se počela baviti prije 10-ak godina, čisto da pobjegnem od nekih obaveza i da uživam. Ponekad ne znam da li je fotografija moj hobi ili terapija. A nije ni važno sve dok uživam u tome. Prijavljivala sam se na neka takmičenja. Osvajala nagrade, izlagala fotografije prodajnog tipa, a zaradu od istih namjenjivala u humanitarne svrhe. Članica sam Facebook grupe ADRIATIK ARTIST. Grupa je malo neobična u odnosu na ostale fotografske grupe. Svake godine se održava izložba fotogra-

fija u nekom od gradova. Do sada su organizirane izložbe u Tivtu, Herceg Novom, Dubrovniku, Šepurinama. Pejzažna fotografija je moja glavna okupacija. Kotor je stvoren za to. Jutarnje magle, popodnevni zalasci sa oblacima boje duge, refleksijama u moru... jednostavno, bezbroj prelijepih prizora koje ja uhvatim i uživam.“

Kako je Ivka spomenula terapeutski efekt fotografije, potražili smo po Internetu potvrdu takve tvrdnje. Na blogu <http://senkakustura.blogspot.ba> pronašli smo zanimljivi pogled na to pitanje. Uvjerite se i sami: „Živjeli ispušni ventili i relaksirajući hobiji! Danas, pobjeći od stresa je gotovo nemoguće. Ne gotovo, već apsolutno i potpuno nemoguće. To se nažalost, uvijek reflektira u vidu bora, povišenog krvnog tlaka, akni i gojaznosti do doslovne prezasićenosti. Error. I stroj zatrokira, ne može dalje. Feng shui kaže da, ako želiš da nešto dobro uđe u tvoj život, moraš pustiti ono loše van. To jeste, riješiti se onog trulog, nakupljenog. Kao recimo, ormar, doniraš, poklo-

Ivka Janković

niš - kupiš, okačiš u ormar. Dakle, stroj zastaje. Što sad?! E, sad dragi i drage moje, na scenu stupa - OPUŠTANJE. Oдох predaleko, pa se moram vratiti na suštinu: moj zastoj u radu rezultirao je totalnom konfuzijom jednog samo nepodmazanog stroja. Sjedila sam za mašinom, šivala sam, tražila sam duši smiraj i umu razbibrigu. Nešto kao auspuh kod automobila - kanal za one hrdave, štetne gasove. Batalim šivanje. Latim se gastronomi-

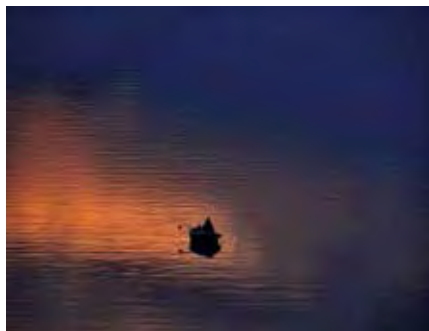
je. Poštedjet ću vas detalja. Nađem se u – fotografiji, između ostalog, ali jedno po jedno. Nesumnjivo je da je neprocjenjiv osjećaj privrijediti nešto svojim rukama, vlastitim rukama stvoriti. Škljoc tamo, škljoc ovamo. Fotografija je zasigurno jedan ogranak sedme umjetnosti i kao takva treba i da se prizna. Iskreno, nije to nikakva mudrost. Niti sam ja mudrica koja je pronašla sveti gral. Ne, nipošto. Navest ću primjer, koji je, moram priznati i samu mene nagnao na „paštonebihitoprobala“. Charles Linden, danas vrstan fotograf, nekad ovisnik o benzodiazep-

pinima (za laike - sedativi!), navodi - kad pogledate kroz leću fotoaparata, kao da gledate kroz kaleidoskop. Šarenilo okoline. Raskoš svijeta. Fotografija jednostavno navodi da cijenite svijet oko sebe, od najvećeg oblaka, do najmanjeg lista. Pomaže da dokučite bit i svrhu življenja i u stvari spoznate neprocjenjivost zdravlja. Kao što rekoh, osjećaj da ste nešto postigli fotografijom je fantastičan. S psihološkog aspekta, fotografija omogućava svjesnom umu da se koncentrira na nešto drugo, doslovno - ODMOR ZA PODSVJESNI UM. Ovo je vrlo uspješna teh-

nika odvrćanja pažnje. I to je tek početak. Relaksiranjem postizete željeni mir, dok, s druge strane dobivate i lijepe uspomene. Fotografije milih osoba, dragih ljubimaca, veličanstvene prirode mogu nas opustiti. Zanimljivo, zar ne? A učinak je momentalan i ujedno - dugoročan.“

I tako, nakon svega ovoga možemo vam preporučiti da iskoristite ovo doba visoke tehnologije koja nam je nadohvat ruku u formi pametnih telefona sa moćnim lećama i izrađujte fotografije svega što vas okružuje uz saznanje da će to značajno sniziti nivo stresa.

*ANA MARIJA MAROVIĆ
(1815. – 1887.)*

Ljubav u poniznosti i poniznost u ljubavi

Piše:

Miro Marušić

Svecima i blaženicama iz Boke kotorske, svetom Leopoldu Bogdanu Mandiću, blaženoj Ozani Kotorскоj, blaženom Graciji iz Mula i drugima - pridružila se i Ana Marija Marović, službenica Božja čije se proglašenje blaženom očekuje.

Dijecezanski proces u Veneciji proveden je još prije Drugog svjetskog rata, a rimska Kongregacija za kanonizaciju svetih proglasila je 2007. godine Dekret o herojskim krjepostima službenice Božje Ane Marije Marović.

„Proces za proglašenje blaženom je završen. Kardinalska komisija je prihvatila da je Ana Marija Marović posjedovala kršćanske krjeposti u herojskom smislu. Cijeli opis tog procesa tiskan je na oko tisuću stranica i zove se 'Positio super Virtutibus'. To je zapravo dokument ili zbirka dokumenata koji se koriste u procesu u kojem se osoba proglašava časnom. Samo se očekuje još jedno čudo po njezinom

zagovoru i nakon toga slijedi beatifikacija, proglašenje blaženom“, objasnio nam je generalni vikar Kotorske biskupije don Anton Belan.

Tko je službenica Božja Ana Marija Marović?

Rođena je u Veneciji, 7. veljače 1815. godine, a otac i majka bili su joj iz Boke kotorske. Gospodarske prilike toga vremena prisilile su na emigraciju oca Josipa i majku Mariju rođ. Ivanović, koji

napuštaju Dobrotu u Kotoru i naseljavaju se u Veneciji.

Već od ranoga djetinjstva Ana Marija Marović pokazivala je osobito zanimanje za vjeru i crkvu. Veliki utjecaj na nju imao je svećenik don Daniele Canal, koji joj je po želji njezinih roditelja nastojao pružiti svestrani kršćanski odgoj i pripremiti je za prvu pričest. Ana je od svoje sedme godine, uz toga svestranoga mletačkog svećenika, koji se inače brinuo za prehranu osiromašenih građana i napuštenu djecu, usvajala znanje iz matematike, fizike, povijesti, talijansko-

ga i latinskoga jezika, puno čitala i pohađala predavanja o slikanju i glazbi.

Bila je obdarena ljepotom i profinjenim umjetničkim darom koji se vrlo rano počeo primjećivati, konstatiraju životopisci Ane Marije Marović.

Kada je Ana primila prvu pričest, odlučila je sebe posvetiti Bogu i postati redovnicom. Takvu odluku nitko onda nije znao ni slutio. Njezin život se odvijao u bogatoj roditeljskoj kući. Bio je to život jednog bezbrižnog djeteta, ali njezina razmišljanja i postupci bili su puno zreliji i ozbiljniji.

Dobrotvorka

Životopisci naglašavaju njezin nesebični humanitarni rad među mletačkim siromasima, požrtvovno prikupljanje priloga kod imućnijih znanaca, pomoć bolesnima, siromašnima i napuštenima. Njezina je humanost najviše došla do izražaja tijekom revolucionarne 1848./1849. godine, u vrijeme kada je austrijska vojska poduzela petomjesečnu opsadu grada kako bi skršila otpor revolucionarne vlade. Spisi govore da je Ana Marija u vrijeme svih dana opsade, u danima općega klonuća i straha mletačkih građana i patricijata, obilazila bolesnike i njegovala ranjenike, zalazeći na prve crte bojišnice i dovodeći nerijetko svoj život u opasnost.

Životno djelo Ane Marije Marović, koje se održalo i do danas, je osnivanje *Zavoda za moralno spašavanje žena i djevojaka*. Iz zahvalnosti prema svom učitelju i suosnivaču ustanove, Zavod je dobio ime *Istituto Canal ai Servi*, prema gradskoj četvrti Servi (predjel Cannaregio), gdje su se od 14. stoljeća nalazili crkva S. Maria dei Servi i istoimeni samostan muškoga reda servita. U spisima o osnivanju Zavoda ističe se njegovo obilježje odgojne ustanove za djevojke koje su na putu da izgube čast (*pericolanti*) ili koje su stjecajem okolnosti, igrom sudbine, već „moralno posrnule“. U Zavod

su primane i žene koje nakon izdržavanja zatvorske kazne nisu u javnom društvu mogle ponovno otpočeti normalan život te steći rehabilitaciju i moralnu potporu.

Uz *Istituto Canal*, Ana Marija Marović osnovala je i posebnu žensku religioznu družbu (kongregaciju) pod imenom *Istituto delle Suore della Riparazione, dedicato ai SS. Cuori di Gesù e di Maria Immacolata*, a koja je imala zadatak voditi i usmjeravati rad cjelokupnog Zavoda. Godine 1864. Ana Marija Marović pristupila je u vlastitu kongregaciju. Po uzoru na *Istituto Canal* osnovana je u Milanu, zaslugom tamošnjega svećenika Carla Salerija i plemkinje Marije Caroline Orsenigo, pobožna ustanova slična obilježja nazvana *Casa di Nazareth*. Godine 1868. *Istituto Canal* i *Casa di Nazareth* spojeni su u jedinstven Zavod te i danas djeluju kao cjelovita ustanova.

Još za života Ana Marija Marović bila je poznata i poštovana diljem Italije i Europe kako po svojoj duhovnosti i svestranom umjetničkom stvaranju, tako i po predanom dobrotvornom radu. Narod ju je nazivao *La santa Marovich*.

Papa Pio IX. blagoslovio je *Istituto Canal*, odobrio pravila kongregacije i više je puta isticao kao uzornu za slične vjerske udruge. Godine 1869. Ana Marija Marović hodočastila je u Rim te je tom prilikom primljena u osobnu audijenciju pape Pija IX.

Kanarinčeva pjesma često je zabavljala Anu Mariju, kao i mnogu drugu djecu po bogataškim kućama. Ali zašto da ptica pjeva samo za razonodu bogatima, pomislila je Ana Marija i odlučila sve svoje slobodno vrijeme posvetiti uzgoju kanarinaca. Prodavala je mlade kanarince, a rodbina i prijatelji kuće Marović rado su ih kupovali, zamišljajući to možda kao neki nestašluk mlade i nadarene pjesnikinje. A ona je, a da to nitko nije znao, po Veneciji tražila bijednu, izgladnjelu djecu i dijelila im pomoć zarađenu od kanarinaca.

Iz dana u dan rasla je kod nje pomisao na odlazak u samostan i posvećenje redovništvu. Njezin je život postao neprestana molitva, proučavanje i rad, bez odmora i zabave.

S takvim manirama bila

je poželjna zaručnica, no kada je jedan mladić zaprosio njezinu ruku, ona je odbila tu ženinbenu ponudu zbog svojega zavjeta čistoće koji je dala kod prve pričesti. Njezina majka bila je nezadovoljna takvim odgojom. Borba i neslaganje roditelja s odlukom kćeri doveli su do zabrane čitanja duhovne literature, primanja sakramenata te prisilnoga odlaska u kazalište, kavana, na koncerte i zabave. Ali, kako svjedoče njezini suvremenici, što su češće dolazili

prosci i nudili joj da provodi bezbrižan život, ona se više i odlučnije približavala Bogu. Tako je 1838. godine osnovala Pobožno udruženje Predragocjene Krvi kojem je u kratkom vremenu pristupilo više od tri tisuće osoba, a u temeljima je bilo razvijanje dobrotvornoga rada, zbog čega ju je i venecijanski patrijarh svrstao među 'prve kćeri Venecije'. Godinama je vrijedno pomagala siromašnima, njegovala bolesne, ranjene, prikupljala i dijelila pomoć...

Zajedno sa svojim duhovnim ocem don Danieleom, sve je više razmišljala o osnivanju skloništa za djevojke i žene

koje su izišle s izdržavanja zatvorske kazne te za moralno posrnule žene. Don Daniele pobrinuo se za novčana sredstva, a Ana da pronade pripravnice za novu ustanovu i sastavi pravila. Kupili su devastirani kompleks i rekonstruirali crkvu i samostan. Pet godina su radili na tome i 8. prosinca 1864., u svojoj 49. godini, Ana je s osam drugih sestara obukla redovničko odijelo, a red je nazvala 'Red za naknadu uvreda nanesenih Presvetom Srcu Isusovu'. Nakon mnogo godina položila je zavjete, a papa Pio IX. prihvatio je novu kongregaciju. U svoju novu kuću primala je napuštene i odbačene žene, a sve su primali s majčinskom ljubavlju, dobrotom, strpljivošću i blagošću, želeći ih približiti vjeri i Bogu.

No, nedugo nakon toga događaja, iako je novi red u Veneciji privukao pozornost i pobudio zanimanje, redovnica Ana Marija Marović u Milanu je upoznala sličnu ustanovu koja je dijelila sličnu karizmu. Odlučila je nakon samo četiri godine svoju družbu sjediniti s onom u Milanu, odreći se naslova poglavarice i utemeljiteljice te je u 53. godini ponovno postala novakinjom. Baš je u to vrijeme često ponavljala rečenicu - Ljubav u poniznosti i poniznost u ljubavi.

Bokeljskoga podrijetla, umjetnica i dobrotvorka Ana Marija Marović, umrla je

u Veneciji 3. listopada 1887. godine u 72. godini života. Veličanstvenom posljednjem ispraćaju prisustvovali su vodeći uglednici Mletaka, s načelnikom i visokim crkvenim dostojanstvenicima na čelu, a tadašnji patrijarh Domenico Agostini održao je u bazilici San Marco posmrtni govor, uspoređujući njezin životni put i djelo s Katarinom Sienском.

Pokopana je na venecijanskom groblju, otočiću San Michele, a 1932. godine njezino je tijelo položeno u Institutu koji je osnovala.

Službenica Božja Ana Marija Marović bavila se spisateljstvom, slikarstvom, glazbom, a bila je i zapažena pjesnikinja. Njezino životno djelo je osnivanje redovničke družbe čija je misija bila spašavanje posrnutih djevojaka. Osobito se istaknula u karitativnom i samaritanskom radu u bijednim dijelovima grada na laguna-ma.

Prevodeći njezine sonete *mons. Gracija Ivano- vić* je zapisao: „Poezija Ane Marović nije ostala zatvorena u stihovima. Sa stihova prešla je u život i život je bio ljepši od stihova.“

Papa Pio IX. rekao je za Anu Mariju Marović: „Evo svete koja ne prorokuje!“

ČEŽNJA ZA KIŠOM MILOSTI

U vrtu, kad je suša i trava se žuti,
 Od škrtog neba kišu kroz ljetnu paru želi,
 I nigdje jednog cvijeta, da oko razveseli.
 Svud lišće povijeno, k'o jesen da se sluti.
 I duša tako svaka i hladi se i kruti
 Kroz nju se trnci trnu k'o smrću da se sreli.
 O sveti prami kiša k'o slaplje uzavreli
 Što ljubav ih izliva, da život oćuti.
 U dušu se izlijte, da život joj se rodi
 I čilo obnovljenje kroz svetu vlagu krene,
 Da ponikne joj cvijeće i zlatni zriju plodi.
 K'o vrt, što je pod sušom, da skoro sav uvene,
 Kad kiša ga zalije, oživi i preporodi
 Sve rujno svoje cvijeće i listove zelene.

Ana Marija Marović

Zavod s prostranim vrtovima, velikim dvoranama, svijetlim radionica- ma stoji i danas kao tiha oaza u buč- nom vrtlogu života grada Venecije. U njemu redovito mole sestre i djevojke, dolaze na grob s. Ane Marije Mar- ović i svakodnevno upućuju nakane da službenica Božja bude proglašena blaženom i svetom. To su potvrdile njezine susestre, ali i izvanredne mi- losti: bila je izvanredna žena, mistič- na duša koja je ljubila Krista i bližnje koji su bili najugroženiji.

Glazbenica i slikarica

O glazbenom stvaralaštvu Ane Ma- rije Marović sačuvano je relativno malo podataka. Poznato je da su se neke njezine glazbene kompozicije izvodile u mletačkim crkvama i samo- stanima, ali nije poznato je li sačuvan poneki notni zapis.

Podaci o njezinom slikarskom stva- ranju su bolje sačuvani i raznovrsniji. Ana Marija Marović ubraja se među predstavnike akademizma iz sredine 19. stoljeća, poznate pod imenom Na- zarenaška škola.

Iako se slikarska djela Ane Marije Marović ne mogu ubrojiti u vrhunski ostvarenja ondašnjega slikarstva, glas o njezinu svestranom umjetnič- kom stvaralaštvu, posebice slikar- skome umijeću, bio je poznat diljem Europe. Najveće priznanje doživjela je kada joj je austrijski carski dvor

1845. godine povjerio izradu velike oltarne pale s prikazom Gospe od Karmela, za dvorsku kapelu u Schönbrunnu.

Za kardinala Jacopa Monica, Ana Marija Marović izradila je slike s prikazom Djevice Marije i Spasitelja, u povodu čega joj je kardinal spjevao sonet. Godine 1842. izradila je sliku sv. Terezije od Avila, a 1850. za papu Pija IX. naslikala je Blaženu Djevicu Mariju, za što je od pape stekla osobno priznanje i pohvale. Pripisuje joj se i slika Bogorodice s djetetom u crkvi S. Maria Assunta u Mlecima, a najboljim slikarskim ostvarenjem smatra se oltarna pala Žalosna Gospa, iz 1850. godine.

Pjesnikinja

Njezini životopisci bilježe da je Ana jako puno pisala, a u stvaralaštvu nije rado otkrivala svoje ime. Patrijarh kardinal Monico je nakon pažljivog čitanja njezinih djela zapisao: „Ona je uzvišena takvim darovima da ja nisam još doživio u jednoj osobi toliki sklad znanja i krjeposti.“

Tijekom života Ane Marije Marović tiskano je dvanaest knjiga pjesama i proze duhovnoga karaktera pisanih na talijanskom jeziku, a među zapaženijim djelima su: „Razgovor o životu svete Doroteje“, „Čudoredna pisma“, a praktičnu vrijednost imale su knjižice: „Kršćansko stanovište o ženskom odijevanju“, „Pravila za kršćanski život djevojaka“, „Molitve i upute za valjanu svetu ispovijed i pričest“.

** Tekst je dio projekta „Četiri hrvatske priče iz Boke kotorske“ koji je proveden uz financijsku potporu Državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.*

Ana Marija Marović u 20-tim godinama

OBILJEŽENO 25 GODINA NEOVISNOSTI

Svečanim prijemom, Hrvatski sabor je obilježio četvrt stoljeća hrvatske neovisnosti i Dan neovisnosti, 8. listopada.

Tom prigodom prisjetili su se 8. listopada 1991. godine kada je prvi saziv Sabora u dramatičnim okolnostima, u zgradi INE u Šubićevoj ulici donio povijesnu odluku da Hrvatska raskida sve državno-pravne sveze s bivšom SFRJ.

Odluku o neovisnosti Sabor je donio jednoglasno, a pročitao ju je tadašnji potpredsjednik Sabora Vladimir Šeks. Hrvatska od tada više nije smatrala legalnim ni legitimnim ni jedno tijelo bivše države, kao ni njene pravne akte pa je time bivša zajednička država za nju prestala postojati.

Povijesnu odluku o neovisnosti, Sabor je temeljio na referendumskoj volji hrvatskih građana da imaju samostalnu državu, te na Ustavnoj odluci o samostalnosti i suverenosti koju je donio 25. lipnja 1991.

U povodu 25. obljetnice raketiranja Banskih dvora predsjednik Vlade Tihomir Orešković položio je u petak lovorov vijenac na spomen ploču na zgradi

Vlade i poručio da Hrvatska nikada neće zaboraviti one koji su dali svoje živote za neovisnost domovine i slobodu hrvatskih građana.

Prije četvrt stoljeća, 7. listopada 1991. godine, zrakoplovi Jugoslavenske narodne armije (JNA) raketirali su i teško oštetili Banske dvore, zgradu u kojoj je tada bila i rezidencija prvoga hrvatskog predsjednika Franje Tuđmana i u kojoj se nalazio u trenutku napada.

Jedna je osoba u napadu poginula, četiri su ozlijeđene, srušen je dio krova Banskih dvora, oštećeno pročelje i gotovo sve prostorije.

„Položio sam danas vijenac na spomen ploču u znak sjećanja na taj dan i za sve one žrtve i ljude koje su dali svoje živote za našu domovinu i našu slobodu. Nećemo ih nikada zaboraviti”, rekao je Orešković.

Predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar-Kitarović u povodu Dana neovisnosti, uputila je čestitku:

„Drage Hrvatice i Hrvati,
Poštovane hrvatske državljanke i državljani u zemlji i svijetu,

U povijesnim mjesecima procesa našega državnog osamostaljenja 8. listopada 1991. označio je konačan raskid s bivšom jugoslavenskom zajednicom i potvrdu očitovanja neopozive volje hrvatskoga naroda za uspostavom samostalne države.

Ovo je dan kada se s poštovanjem sjećamo svih koji su pridonijeli ostvarenju tog povijesnog cilja, počevši od prvoga hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana i hrvatskih branitelja, koji su tih dana hrabro odbijali najteže agresorske napade.

Smijemo i moramo biti ponosni na svoju mladu državu, koja je izrasla iz duge vijestoljetne borbe za slobodu. U dvadeset pet godina svoje neovisnosti mnogo smo postigli. Nakon teških iskustava totalitarnih režima i diktatura uspješno smo razvili demokratsku kulturu, izgradili institucije, postali uvažena članica međunarodnih organizacija i institucija. Širom svijeta naši učenici, studenti, inovatori, gospodarstvenici, znanstvenici, liječnici, umjetnici, sportaši i mnogi drugi postižu zapažene uspjehe.

Snaga naše države u našim je ljudima. Kao što nas nisu pokolebale teškoće u najtežim danima obrane tek proglašene neovisnosti, čvrsto sam uvjeren da ćemo duhom istoga zajedništva svoju dragu domovinu uspješno razvijati i učiniti još boljim mjestom za život, osobito našoj djeci i mladima.

Svim poštovanim državljanicama i državljanima u zemlji i svijetu srdačno čestitam Dan neovisnosti Republike Hrvatske!“

U Boki kotorskoj hodočastilo 670 vjernika s Krka

U organizaciji Krčke biskupije, 28. i 29. listopada Boku kotorsku je posjetilo oko 670 hodočasnika s Krka, koje je predvodio biskup mons. Ivica Petanjak.

„Hodočasnici koji su stigli s 14 autobusa posjetili su Herceg Novi, Kotor, Perast, Muo, Dobrotu, gdje su hodočastili svecima crkve u Hrvata: svetome Leopoldu, blaženoj Ozani, blaženom Graciji, Gospi od Škrpjela kao najznačajnijem Marijanskom svetištu, katedrali svetoga Tripuna koja ove godine slavi 850 godina od posvete. Ovo je prvi put da su u ovolikom broju došli vjernici iz jedne biskupije u posjet našoj biskupiji“, rekao je za Boka News generalni vikar Kotsorske biskupije don Anton Belan.

Svetu misu u kotorskoj katedrali svetoga Tripuna u subotu je predvodio Krčki biskup mons. Ivica Petanjak u koncelebraciji sa šesnaest svećenika s Krka.

Njihov posjet izazvao je veliko zanimanje mnogobrojnih turista s kruzera koji su se zatekli u Kotoru.

Kao posebnu zanimljivost treba istaknuti da je jedan od najznačajnijih biskupa renesanse XVI. stoljeća, Albert Dujmić Gliričić, Krčki biskup od 1550. do 1564. godine, rođen u Kotoru. Za njega je papa Pio IV. rekao da u Crkvi ne postoji stolac kojeg on ne bi bio dostojan. Njegovim nastojanjem Kotoranin Tiburcije Buča bio je imenovan u drugoj polovici XVI. stoljeća prvim ispovjednikom za hrvatski jezik u rimskoj bazilici svetoga Petra.

Veliko biskupijsko hodočašće u *Godini milosrđa* i u mjesecu listopadu koji je posvećen Bogorodici organizirala je Krčka biskupija, kojoj pripada nekoliko otoka: Krk, Cres, Lošinj, Rab. Osim Boke kotorske hodočasnici su prethodnih dana posjetili Šibenik i Dubrovnik.

Boka News

Foto: Mato Dabović

SRUŠEN DIO BEDEMA NA PARILU

Sredinom listopada došlo je do rušenja dijela bedemske mase na potezu od ljetne pozornice do restorana Bastion na Parilu.

Načelnica kotorskog Odjeljenja Uprave za zaštitu kulturnih dobara Marija Popović tim povodom dala je izjavu Radio Kotoru. „Na sjevernoj strani bedema na potezu od sjevernih gradskih vrata ka bastionu Bembo zbog obilnih padalina srušio se dio ogradnog zida s unutrašnje strane bedema u dužini od nekih desetak metara. Ovaj dio ogradnog zida bedema oslonjen je na lukove koji su prislonjeni uz zid bedema pa s obzirom na te okolnosti i zbog nedostatka konstruktivne veze s bedemima došlo je do njegov rušenja. Stručnjaci Direkcije za uređenje i izgradnju Kotora, Uprave za zaštitu kulturnih dobara i Centra za konzervaciju i arheologiju izašli su na teren i dogovorili se o poduzimanju mjera koje je potrebno u najskorijem roku realizirati. Te mjere se odnose na rekonstrukciju srušenog zida, kao i na konstruktivno jačanje samih bedema u tom dijelu. Uprava već radi na propisivanju konzervatorskih uvjeta, a Direkcija će u najskorijem roku pristupiti realizaciji tog projekta. Rekonstrukcija će se prema podacima obaviti u izgledu zida koji se nalazi na samim bedemima, kao i na osnovi raspoložive dokumentacije. Za rekonstrukciju će se koristiti kamen koji se srušio i koji će biti očišćen od vezivnog materijala”, rekla je M. Popović.

Radio Kotor

VESELA ATMOSFERA NA KONCERTU U KOTORU

U organizaciji Hrvatskoga kulturnog društva „Tomislav“, pod pokroviteljstvom Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore, 22. listopada u crkvi sv. Duha u Kotoru održan je koncert na kojem su nastupili dječji zbor „Leptirići“, mješovita klapa HKD „Tomislav“, s voditeljicom Nadom Baldić, kao i solisti. Korepetitor je bio profesor Dejan Krivokapić.

Najviše pozornosti izazvala su djeca, koja su sve nazočne oduševila svojim izvedbama, još jednom pokazavši da su talentirana i da imaju dobrog mentora.

Radio Dux

Predstavnici kotorske Gimnazije u Šibeniku

Od 16. to 19. listopada u Šibeniku je održan drugi poduzetnički kamp u organizaciji SEECEL-a, organizacije za promoviranje preduzetničkog učenja u jugoistočnoj Europi, podržane od Europske unije i OECD-a.

U živopisnom ambijentu luksuznih hotela turističkog resorta Solaris pokraj Šibenika okupili su se sudionici iz oko 120 škola iz osam zemalja iz regije. Poduzetnički kamp okupio je sudionike iz svih škola koje su provodile pilot-projekt uvođenja poduzetničkog učenja u škole i nastavne programe. Gimnaziju Kotor predstavljali su profesori Svetlana Kikanović i Nenad Meštrović, kao i učenica trećeg razreda Gimnazije Jovana Kaščelan. U poduzetničkom kampu bili su prisutni i ugledni gosti iz po-

slovnog svijeta, kao i predstavnici hrvatske vlade, Europske komisije i OECD-a.

Kamp su obilježila predavanja poznatih stručnjaka iz područja ekonomije, poduzetništva i obrazovanja, kao i mnogobrojne radionice za profesore i učenike. Između ostalog, učenici su imali prilike sudjelovati na sajmu poduzetništva na kojem su predstavljali postignuća škole u ovom pilot-projektu. „Sa zadovoljstvom možemo reći da smo sklopili mnogobrojna poznanstva i dogovore s raznim školama u regiji o budućoj suradnji i zajedničkim projektima”, priopćeno je Radio Kotoru iz uprave škole.

Na završnoj ceremoniji kampa svim školama, sudionicama projekta, dodijeljena je tablica s logom SEECEL-a kao potvrda da je škola s uspjehom prošla projekt poduzetničkog učenja, a uz to je SEECEL školama dodijelio i digitalnu značku koja predstavlja potvrdu postignutog znanja i uspjeha i koja se može koristiti u službenim dokumentima škole.

Radio Kotor

Izložba djela Pabla Picassa: Posveta slobodi i Novom koji teži ljepoti i slobodi

Pred mnogobrojnom likovnom publikom u foajeu dvorane „Park“ 25. listopada otvorena je jedinstvena izložba crteža, litografija i gravura Pabla Picassa, jednog od nesumnjivo najznačajnijih umjetnika 20. stoljeća, čiji opus i u svjetskim metropolama još izaziva iznimnu pažnju. Odabrana djela prvi put su pred publikom u Crnoj Gori, a stigla su kao potvrda dobre suradnje Herceg Novog i Herceg festa sa Živom i Lazarom Vujićem, vlasnicima ugledne galerije Visconti Fine Art.

Sasvim u skladu s iznimnošću postavke bila je i besjeda Stevana Koprivice o Picassu, umjetniku koji je ostavio neizbrisiv trag u historiji svjetskog slikarstva.

„Kada bi rekli da smo namjerno planirali da izložba jednog od najvećih umjetnika epohe u čast oslobođenja Herceg Novog bude baš na dan njegovog rođenja, lagali bismo. Dogodilo se. Slučajnost. Ali kao što je rekao John Le Carré, veliki majstor špijunskih romana – kada vam se učini da je događaj u domeni apsurdna, slučajnosti, budite sigurni da je to više nego namjerno. Nema stvari na svijetu koje nemaju točno određeni razlog, skriveni ili tajni. Picassovu umjetnost historičari umjetnosti i teoretičari su, međusobno se sporeći, svrstavali u plavo razdoblje, ljubičasto razdoblje, fazu utjecaja afričke primitivne umjetnosti, analitički kubizam i sintetički kubizam. Onda su, na očaj teoretičara, slijedili akademski realizam pa simbolizam pa onda kad je ponestalo riječi dobrodošao je sveobuhvatni pojam modernizam. Kako genija, slobodu stvaralaštva i

slobodu duha ukalupiti u definiciju, formulu, aksiom? Kako vjetar kapom uhvatiti? Pablo Picasso, iako je posjedovao vrhunsko akademsko obrazovanje, iako je stotine sati provodio u Pradu, opčinjen El Grecom, Gojom, Velázquezom, proučavajući i tražeći kako sebe da odredi nasuprot velikim uzorima, svoj umjetnički i životni credo pronalazi u Slobodi. Slobodi s velikim S.

Divlja, iskonska i poganska Afrika i njezina figurativna, nesputana umjetnost daju mu taj osjećaj slobode i nastaju Gospođice iz Avinjona, revolucionarni predah u likovnoj umjetnosti poslije čega više ništa nije bilo isto.

Lijepo žene, društveni prevrati, življenje života punim plućima, hedonizam i angažiranost nisu omele Picassa da Ginisovi pedantni kroničari ne zabilježe: napravio je 13 i po tisuća slika, 34 tisuće ilustracija za knjige i 300 skulptura. Picasso, jedreći mediteranskim refulima traži slobodu, druguje s prokletim pjesnikom estetizirane pornografije Paulom Eluardom i to se odražava na njegovim crtežima.

Bavi se dekonstrukcijom i rekonstrukcijom forme, razlaže i slaže, igra se, nadmeće se sam sa sobom mimo regula i pravila. Politički, sebe određuje kao

lijevog pacifista, što danas možda djeluje kao oksimoron.

Član je Komunističke partije iz koje izlazi zbog zaprepaštenosti spoznajom ruskoga komunističkog modela Josifa Visarionoviča. Slobodni duh ne trpi dogmu, ponajmanje zločine. Ali Pablo ostaje dosljedni antifašist i svojim djelom staje uz lijevu Španjolsku La Pasionarije, u obrani od fašizma.

Gernika Pabla Picassa ostaje za vječnost. Gernika je pobjeda slobode, iako je revolucionarna Španjolska izgubila historijsku bitku.

Pablo Picasso svoju privrženost antifašizmu pokazuje i radeći plakat za film Veljka Bulajića 'Bitka na Neretvi', odajući priznanje i dajući poetski pečat Narodnooslobodilačkoj borbi naroda Jugoslavije.

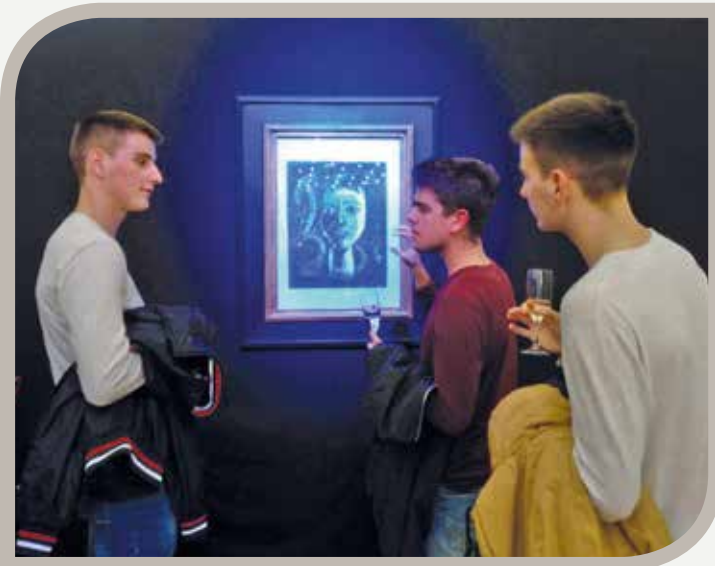
Izložba Pabla Picassa 2016. godine u Herceg Novom organizira se u čast slobode koju su 28. listopada 1944. godine osvojile partizanske jedinice na

prilazima i ulicama našega grada. Kao što je rečeno na početku, nema slučajnosti – posveta slobodi! Neka ta posveta bude povod za otvaranje izložbe velikog Pabla Picassa u gradu koji teži ljepoti i slobodi", istaknuo je Stevan Koprivica.

U žizi Pikasove zbirke, piše u tekstu Žive Vujuć koji prati ovu postavku, su kompleti originalnih grafika, svrstanih u tri mape, koje danas predstavljaju prilično rijetko viđene i dostupne radove.

„Pablo Pikaso stvorio je jedan od najopsežnijih grafičkih opusa, kojem možda nema premca među stvarateljima 20. stoljeća. U pojedinim razdobljima njegov života grafički zapisi u ploči ili litografski kamen nailaze se gotovo u dnevničkom redosljedu. Poznato je da je kao nezaustavljiv stvaralac i kreator volio da u danu mijenjati i prelaziti s jedne tehnike na drugu – s crtanja na slikanje, s grafike ka oblikovanju predmeta i skulptura. Zna se da

njegove ruke nikada nisu bile u mirovanju, čak je u društvu prijatelja, uz ručak ili večeru, igrajući, gotovo nesvjesno, od slučajno nađenih predmeta ili papira stvarao iznenađujuće male umjetničke tvorevine. Umjetnici takvog potencijala i originalnosti rijetko se rađaju, stoga ne čudi da su Pablo Picasso i njegov opus, stvaralaštvo, kao i njegov životni put još uvijek predmet proučavanja historičara umjetnosti, pisaca i psihoanalitičara te da izložbe njegovih radova privlače iznimnu pažnju publike", piše Živa Vujić.

Izložba djela Pabla Picassa bit će za posjetitelje otvorena do 25. studenoga, radnim danima od 9 do 14 sati i od 17 do 20, a vikendom od 9 do 12 i od 17 do 20 sati.

Radio Herceg Novi

18. 10. 2016. **Sastanak uređivačkog odbora**

Na sastanku uređivačkog odbora analiziran je Glasnik koji je izašao iz tiska i dogovorene moguće teme za sljedeći broj časopisa. Članovi uređivačkog odbora sa zadovoljstvom su konstatairali da je u Glasniku, uz ostale značajne i zanimljive teme, iznimna pažnja, slikom i riječju, posvećena proslavi 850 godina od posvete kotorske katedrale.

19. 10. 2016. **IV. sjednica Upravnog odbora**

Na sastanku Upravnog odbora informirani su članovi o aktivnostima između dviju sjednica, razmatran je prijedlog aktivnosti do kraja godine, usvojen je okvirni program rada za 2017. godinu.

Do kraja godine planiraju se sljedeće aktivnosti:

- Završetak pripreme pjesmarice „Čudesna Boka“, autora Gracije Marovića
- Završetak rada na pripremi publikacije „Bibliografija članaka u časopisu Hrvatskome glasniku“
- Održavanje koncerta zbora s Hvara
- Održavanje koncerta „Od Kvarnera pa do lijepe Boke“
- Završetak škole mandoline
- Tiskanje dva broja Glasnika
- Organiziranje božićnih koncerata.

Okvirni program rada Društva za 2017. godinu

- Organiziranje tradicionalnoga Tripundanskog bala
- Tiskanje i promocija publikacije Bibliografija članaka u Hrvatskome glasniku i pjesmarice „Čudesna Boka“
- Organiziranje „Dana pjesništva Boke“ u Dubrovniku
- Sudjelovanje u organizaciji postavljanja spomen-obilježja svetome Leopoldu Bogdanu Mandiću u Herceg Novom

- Sudjelovanje u postavljanju spomen-obilježja poginulim bokeljskim mornarima u Bitki kod Lepanta
- Sudjelovanje na Reviji tradicijske odjeće i izboru za najljepšu Hrvaticu u narodnoj nošnji
- Sudjelovanje na Hrvatskim svjetskim igrama - CRO olimpijadi
- Organiziranje tradicionalnog koncerta „Od Kvarnera pa do lijepe Boke“
- Organiziranje božićnih koncerata
- Tiskanje 10 brojeva časopisa Hrvatskoga glasnika.

24. 10. 2016. **Posjet nove učiteljice hrvatske nastave**

Nova učiteljica hrvatske nastave u Tivtu i Kotoru je Brankica Vrbat, rodom iz Trogira. S obzirom na to da je Hrvatsko građansko društvo Crne Gore prije 14 godina utemeljilo dopunsku nastavu na hrvatskome jeziku izvan institucija, posjet učiteljice Društvu bio je potreban. Brankicu Vrbat primio je predsjednik Društva Marijo Brguljan, koji je iznio sve ono što je Društvo učinilo za hrvatsku nastavu u proteklom razdoblju i izvijestio je o stajalištu Upravnog odbora vezano uz način financiranja terenske nastave.

Crkva sv. Andrije apostola u Brci (Sutomore)

Natpis na crkvi sv. Andrije u Brci (Sutomore); fotografirao Mark Pleas

Piše:

Savo Marković

Crkva sv. Andrije u Brci, obnovljena 1861. godine, sakralna je znamenitost ovog sutomorskog, odnosno spičanskog mjesta. Malo je poznatih podataka koji govore o njezinoj daljoj prošlosti, ali s obzirom na to da se nalazi u selu koje je nekad najtješnje bilo povezano s benediktinskom opatijom na Ratcu, nesumnjivo je utemeljena na starim tradicijama pobožnosti. Stanovnici Brce još se sjećaju uređenih vrtova kojima je njihovo selo obilovalo, podsjetnika na osnovna načela života benediktinskih monaha, koji su stoljećima oplemenjivali njihov pejzažni i duhovni ambijent. R. Novaković navodi da je selo Brca, „poslije zapuštenja manastira Raca, reklo bi se, bilo centar crkvenog života katoličkog Spiča. I to neprekidno dok nije podignuta crkva u Sutomoru“.

Za crkvu sv. Andrije također se navodi da je podignuta ili u potpunosti rekonstruirana 1726. g. Pravokutne osnove, bez apside, njezine vanjske dimenzije iznose 7 x 13,40 m. Prije toga, 1. siječnja 1637., izgleda da crkvu spominje, naglašavajući da je u lošem stanju i bez ikakvog prihoda, misionar fra Santo iz Splita, koji prilikom vizitacije Barske nadbiskupije nabroja crkve u Spiču: „*Spizza, parochia del P. fra Donato, è divisa, in spatio 3 milia, in 75 case che sono in più lochi sparse, et intorno a quello tra chiese rovinare, che minacciano ruina et poco buone vi sono da 12, cioè S. Andrea... Tutte queste chiese sono senza entrate eccet che la chiesa di*

S. Tecla...“ Opservant, odnosno reformat, fra Donat Jelić iz Spiča, 3. lipnja 1634. navodi isti broj crkava: „*A Spizza sono 12 chiese piccole, alcune sono cascade in parte, alcune altre ancora sono in piedi, ma nude senza tutti requisiti al culto divino, et per forza li cattolici le hanno con li scismatici e li cimiteri.*“

Konkretnije podatke o crkvi sv. Andrije otkriva barski nadbiskup, Spičanin Marko Giorga, u izvještaju o vizitaciji Barskoj nadbiskupiji od 15. lipnja 1697. Prema nadbiskupu Jorgi, u Spiču je postojala crkva sv. Andrije koja je tada bila u ruševinama, a u kojoj je nekad bio pokopan srpski kralj Vladislav. Jorgin izvještaj preveden je i objavljen 1994. godine: „...i jedna posvećena sv. Apostolu Andriji u kojoj je sahranjen Vladislav, kralj srpski, kako piše Mavro Orbini u Historiji kraljevstva Srpskog¹ i dan danas je sačuvan natpis iznad crkvenih vrata, iako se jedva prepoznaju slova zbog starine s obzirom da je crkva srušena, samo su sačuvana vrata sa nekim malim zidovima.“ Još se Đ. Bošković kritički osvrnuo na ovaj navod nadbiskupa Jorge, ističući da na osnovi toga nije isključeno da su na mjestu postojeće crkve sv. Andrije krajem XVII.

1 Up.: „Ne prođe mnogo vremena, a Vladislav se zateknu u Mačvi, gdje ga brat njegov Stefan zarobi i baci u tamnicu, te se tamo skonča Vladislavov život.“ Mavro Orbini, *Kraljevstvo Slavena*, prev. S. Husić, prir. Franjo Šanjek, Zagreb: Golden marketing, 1999., 319. - 320.

stoljeća zaista postojale kakve ruševine. Međutim, Jorga ih je svakako poistovjetio s crkvom sv. Andrije u Prapratni u kojoj je, prema popu Dukljaninu, bio pokopan zetski kralj Dobroslav (Vojislav). O tome Orbini u svojem glasovitom djelu *Il Regno de gli Slavi*, objavljenom 1601. u Pesaru, kaže: „*Dobroslav nakon toga poživi još 25 godina, te izdahnu u Prapratni, gdje mu bijaše prijestolnica. Pokopaše ga uz najveće pogrebne počasti u crkvi Svetog Andrije, u njegovoj kapeli.*“ Ipak, ostaje nerazriješeno pitanje nerazpoznatljivog natpisa „*iznad crkvenih vrata*“, koji je krajem XVII. stoljeća uočio crkveni dostojanstvenik iz Spiča.

Značajno je, i s topografskog aspekta, osvrnuti se na navod dat pri opisu Šušanja, iz vizitacije Jorginog prethodnika na barskoj nadbiskupskoj stolici, Peraštanina Andrije Zmajevića. Nakon spominjanja crkve sv. Venerande, koja se nalazila „na jednom uzdignutom brežuljku“, te kapela, „koje su opstale“, sv. Marije Ratačke, „na jednom rtu blizu mora“ nadbiskup Zmajević 28. rujna 1671. navodi: „*Vidi se jednako na vrhu jednog brda jedna druga crkva, mala ali u ruševinama, ali se i pored toga ponekad bogoslužuje.*“

Brca se pominje 10. studenoga 1763. („*Natalis Mazar de Berza*“). Od ostalih građevina na tom području navodi se most koji su 1782. godine podigli „*Stephanus Vksanovich de Barza...et sva vxor Andrea-na*“, preko rječice na prilazu Brci.

Cesare Dell'Acqua: „Die Einschiffung des Kaiserspaares Maximilian und Charlotte im Hafen von Schloss an Bord der Novara nach Mexiko“ (14. travnja 1864.)

Obnova crkve sv. Andrije u Brci, inicirana sredinom XIX. stoljeća, obavljena je zauzimanjem istaknutih historijskih ličnosti. Austrijski nadvojvoda Ferdinand Maksimilijan, koji je 1850. stupio u austrijsku mornaricu, starat će se sljedećih godina o njezinom jačanju i napredovati u vojnoj hijerarhiji, do vrhovnog zapovjednika ratne mornarice. Već je za 1853. g. vezan dolazak

njegovog broda *Minerva* u Bar, a poznata je uloga austrijske mornarice u omogućavanju gradnje barske katedrale te nadvojvodino prijateljstvo s barskim prelatom Carlom Pootenom. Manje je poznata historijska uloga Sebastiana Schertzenlechnera, čije se ime navodi na natpisu² nad ula-

² Na pomoći u revidiranju prijevoda natpisa najljepše zahvaljujem dr. sc.

zom u crkvu sv. Andrije u Brci. Kako je barski nadbiskup Pooten 1856. godine osnovao novu župu u selu Brca i započeo radove na izgradnji nove župničke kuće koju je poslije izvjesnog vremena svojim troškom dovršio njezin prvi župnik Gaspar Saracci, pojavilo se, sasvim izvjesno, i pitanje financiranja „podizanja“ župne

Ivi Kurelac iz Zagreba.

Car Maksimilijan I. oko 1864. ⁴

crkve. Odgovor na njega daje spomenuti natpis.

„Bogu Najboljem najvećem. U čast Sv. Andrije Apostola. Plemenitom mužu Sebastijanu, vitezu od Schertzenlech-nera, Mađaru, savjetniku presvjetlog Ferdinanda Maximilijana, nadvojvode Austrije, zbog izuzetne po- božnosti, da (mu) raskoši bude u izobilju, ovaj sveti hram Carlo Pooten, nadbi-

skup Bara, dukljanski i pri- mas kraljevstva Srbije, po- digao je godine Gospodnje 1861.“

Proglasenjem Drugog meksičkog Carstva, nadvojvoda Maksimilijan 10. travnja 1864. odlučuje prihvatiti poziv i postati car Meksika, gdje je stigao 28. svibnja iste godine, kao prvi potomak španjolskih vladara Ferdinanda i Izabele

koji je došao u Novi svijet.³ S njim je tada stigao i Sebastian Schertzenlechner, njegov nekadašnji lakej u tršćanskome Miramareu, mađarskoga zavičajnog podrijetla (Sebestyén), koji će postati carev privatni tajnik. Još na putovanju je Schertzenlechner svjedočio prosvjedu na tzv. *Porodični pakt*, kojim se Maksimilijan morao odreći nasljednih prava u Austriji, otposlant Meksičkoj legaciji u Beču. Također, krajem 1864., car mu je povjerio izradu analize nepovlaštenih društvenih slojeva Meksika, posebno Indiosa, a Schertzenlechnerove opservacije naći će odraza i u zakonodavnim rješenjima.

Međutim, u kontekstu ukupnih događaja koji su se za Carstvo razvijali nepovoljno, sagledavaju se i Schertzenlechnerove tajne misije meksičkim emigrantima u Parizu, u Vatikanu, te njegov utjecaj na cara Maksimilijana I. Ubrzo će se on, nezadovoljan razvojem tamošnjih događaja, vratiti u Europu, dok će se car, nakon izdaje u redovima obrane, predati republikancima i 19. lipnja 1867. godine, odlukom vojnog suda, biti strijeljan.

³ U vezi s intulacijom prvostolnice u Baru treba istaknuti „el patronato de la Inmaculada Concepción de María sobre la monarquía española, oficializado por el papa Alejandro VII en 1656...“; Sveta Stolica će 1760. potvrditi patronat „de la Purísima Concepción“ nad španjolskom monarhijom. Iván Escamilla, „Yolloxóchitl y flor de lis. Nuestra Señora de Guadalupe de México, patrona de la monarquía española (1710 - 1810)“, *Madre de la Patria, La Imagen Guadalupeana en la Historia Mexicana*, Museo de la basílica de Guadalupe, Villa de Guadalupe, 2010., 27., 46.

⁴ Fotografija: François Aubert, <http://www.metmuseum.org/collections...> (commons.wikimedia).

VIJEK VATERPOLA U KOTORU

Sve ono što iz moga pera bude napisano, a vezano za ovu temu, baziraće se isključivo na mom prisjećanju priča pokojnih aktera, ili, pak, mojoj participaciji u nekim dešavanjima

*Piše: Dragan Đurčić,
umirovljeni vaterpolski poslenik*

Takmičarska sezona 1985/86 – zlatna sezona kotorskog vaterpola u XX vijeku!

Seniori – I liga – I mjesto (od dvanaest); bolji u finalu Kupa SFRJ od Mornara = **Prvaci SFRJ i Pobjednici Kupa SFRJ**; pobjednici međunarodnog turnira „Fiera di Levante“ u Bariju; **Omladinci Pobjednici Kupa SFRJ!**

Seniorska ekipa nastupala je u sastavu: Duško Ćirković, Radule Dragović, Zoran Gopčević, Zoran Kovačević, Draško Krivokapić, Vasko Lalošević, *Miomir Marinković*, Vesko Marković, Zoran Nikčević, Emil Nikolić, Ranko Perović, *Andrija Popović*, *Blaženko Radnjić*, Dragan Strugar, Mir-

ko Vičević; trener Pavle Vičević i pomoćni trener Slobodan Vičević.

Kao i mnogo puta u sportu, planovi se ne ispune onako kako su zamišljeni. Fenomen sporta je da te ponekad kazni, a ponekad nagradi. Ove sezone pratila nas je „dobra vila“. Naša snaga je bila u prepoznavanju ukazane šanse i preduzimanju pravih koraka da to na pravi način realizujemo!

Temelji svakog sportskog uspjeha su: igrači, stručni štab i uprava.

Osvrnemo li se na igrački sastav, uočićemo da tu sa prošlogodišnjeg spiska nema Želimira-Pure Uljarevića, Petra Porobića, Dragana-Šaka Samardžića, Stojana-Kola Kostića, Petra Vica, ...!? Pura i Pero su se tog ljeta oprostili od aktivnog igranja – Pura je otišao u „zasluženu igračku

penziju“, poslije sedamnaest prvoligaških sezona i vjernosti „Primorcu“ („Kotoru“), a Pero je zaplivaio političkim vodama, nakon trinaest prvoligaških godina, iste ljubavi i vjernosti kao i Pura; Šako, Kole i Vico su odrađivali svoju patriotsku obavezu u JNA, iako nisu bili u cajtnotu – štedili smo ih za narednu sezonu!

Tako su igrački teret ove sezone preuzeli (navešću ih po kategorijama i a-b-c-d sortu): provjereni reprezentativci Zoran Gopčević, Vesko Marković i Pura Popović, moćni i stabilni prvotimci Zoran Kovačević, Vasko Lalošević i Emil Nikolić; potencijalni reprezentativci Zoran Nikčević, Ranko Perović i Mirko Vičević; ostali su se mijenjali iz utakmice u utakmicu. Danas, sa distance od trideset godina, svi oni su za mene vaterpolo heroji. Zahva-

lan sam im svima na trudu, upornosti, disciplini i želji za uspjehom.

Naravno, od prethodne ocjene ne izdvajam, već ističem i trenere Pavla Vičevića i njegovog pomoćnika Sloba Vičevića, te nezamjenljivog doktora Đorđa Klajna.

O učinku Uprave imam svoje mišljenje, ali ga ovdje neću sintetizovati, već prepuštam čitaocima da to zaključe, po sjećanju i ovom pisanju.

Svi mi možda, koji smo i malčice doprinijeli ovom kolosalnom uspjehu, počev od igrača, trenera i uprave, možda i nismo bili svjesni u kojoj smo misiji, ali smo je perfektno odradili. Ispunile su se naše decenijske želje i zavjetne misli svih članova „Primorca“, od onih „putujućih“ do onih „nadolazećih“. Mirova vizija, koliko god da je izgledala utopistički, ispunila se - Kotor je dokazao da je jedan od centara i stubova jugoslovenskog vaterpola!

Grad je slavio i veličao VK „Kotor“. Svi su bili ponosni na svoje vaterpolo junake. Bilo je

jako puno slikavanja. No, u toj euforiji nije se našla prava mjera, već je svako želio da pribavi za sebe veći dio slave. Nažalost, nije bilo spremnosti, niti mogućnosti da se sačini analiza uspjeha, kao nauk za buduća ponašanja. Nismo naučili lekciju kako se postaje šampion. Umjesto da se držimo realnosti i nastavimo sa poznatom tehnologijom, počeli smo se baviti logikom – „Jugoslavija je najbolja na Svijetu, a VK „Kotor“ u Jugoslaviji = VK „Kotor“ je najbolji na Svijetu!“ Krasna logika, koja ne poštuje osnovnu sportsku zakonitost – biti prvak ne zna da si i najbolji u tom takmičenju! Opijeni slavom po malo smo počeli posrtati. O tome ćemo više pisati u narednim nastavcima. Obećavam, sve do tančina!

Mala digresija – 27. aprila 1986. VK „Kotor“ je postao Prvak SFRJ, nakon utakmice Kotor-Jug; 30. aprila 1986. VK „Kotor“ je postao Pobjednik Kupa SFRJ, nakon pobjede u finalnoj utakmici Kotor-Mornar u Kruševcu!

Ove godine bi trebalo proslaviti 30-godišnjicu tih izvanrednih uspjeha. Pavle i ja se dogovaramo da do kraja godine okupimo one koji su za to najzaslužniji, makar i u ličnoj režiji. Ovim putem Vas pozivam da to podržite! Prekinimo ovu apatiju u koju smo, izgleda, svi upali. Veselimo se uspjesima, makar i u sjećanjima!

Omladinska ekipa (to je ona tzv. „Mirkova i Čaprova generacija“, koja je osvojila „sve živo“ što je mogla, osim prvenstva za omladince, zbog Mirkove zauzetosti u seniorskoj Reprezentaciji)

obradovala nas je pobjedom u Kupu SFRJ! Na finalnom turniru, krajem maja u Beogradu, savladani su svi konkurenti, uključujući i „uvijek neugodnog“ Partizana i to na njegovoj Banjici. Kada padne Banjica, to je u vaterpolu zaista veliki uspjeh, vrijedan pamćenja i hvaljenja!

Reprezentacija Jugoslavije je u Madridu postala prvak Svijeta, pobijedivši u finalu Italiju, nakon šest produžetaka (tri puta „2x3 min“), fenomenalnim golom Igora Milanovića! Članovi te selekcije iz Kotora bili su golman Andrija Popović (pri kraju šestog produžetka zagrijevao se da zaigra, jer na klupi više nije bilo rezervnih igrača!) i Mirko Vičević (igrao umjesto povrijeđenog Milivoja Bebića i postigao izjednačujući gol pri kraju osnovnog dijela finalne utakmice. Događaji na ovoj utakmici ušli su u anale svjetskog vaterpola, a bili su i razlog izmjena Pravila vaterpolo igre (uvedeni su, kao odlučujući, penali, u slučaju neriješenog rezultata nakon prva dva produžetka!).

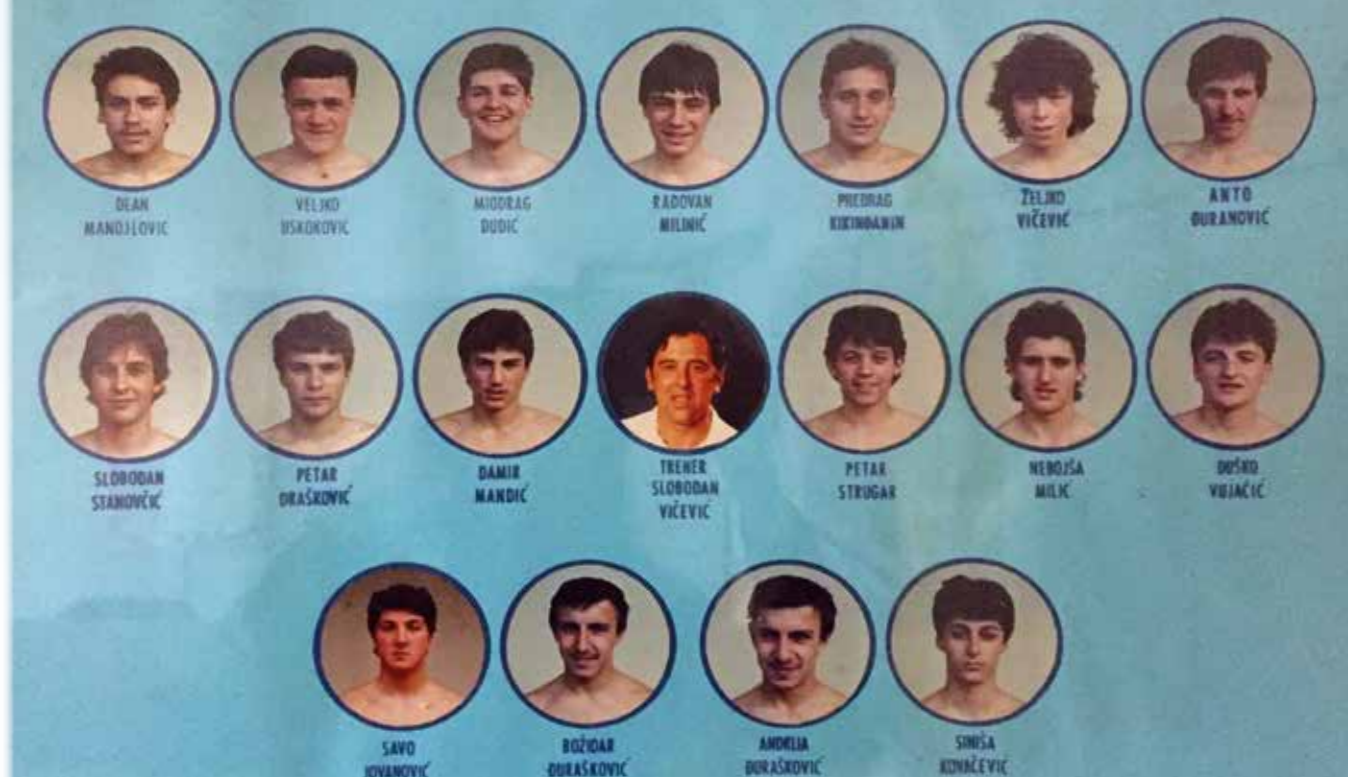
Takmičarska sezona 1986/87. I liga – VI mjesto (od dvanaest) i polufinale Kupa SFRJ i polufinale Kupa šampiona; Kade-

Prvi tim 1986

VATERPOLO KLUB „KOTOR“ - KOTOR

OSVAJAČI KADETSKOG KUPA SFRJ ZA 1987 god.

ti pobjednici Kadetskog kupa SFRJ i Kadetskog prvenstva SFRJ za 1986/87. g.

Seniorska ekipa nastupa u sastavu: Duško Ćirković, Radule Dragović, Zoran Gopčević, Stojan Kostić, Draško Krivokapić, Vasko Lalošević, *Miomir Marinković*, Vesko Marković, Zoran Nikčević, Emil Nikolić, Ranko Perović, *Andrija Popović*, *Blaženko Radnjić*, Dragan-Šako Samaržić, Dragan Strugar, Petar Vico, Mirko Vičević; trener Pavle Vičević, pomoćni trener Slobodan Vičević. Sastav, na papiru, bolji nego prethodne, šampionske sezone (pojačan povratnicima iz JNA – Šako, Kole, Vico, a oslabljen odlaskom Zorana Kovačevića u Bečeju), a rezultat izostaje! Poremećeni su odnosi

u Klubu, a i na relaciji Grad-Klub!

Kod seniorske selekcije, rezultata što se tiče, treba istaći uspjeh u **Kupu evropskih šampiona**.

Nakon uspješno odrađenih turnira u Kotoru i Barceloni, stigli smo do polufinala. Tu nas je čekao berlinski Špandau. U novembru, na prvoj utakmici u Berlinu Špandau-Kotor 5:2 – rezultat je bio posljedica naše loše igre, a ne njemačke superiornosti. Revanš u Kotoru Kotor-Špandau 7:6. Većim dijelom utakmice imali smo vođstvo od dva gola razlike, ali nikako da dođemo do tih, tada spasonosnih tri gola razlike. Polufinale Kupa šampiona bio je respektabilan plasman. Šuka je bio mišljenja

da je Ljuti odigrao tu sezonu za nas da bi se našli i na vrhu Evrope!? Tek da je nešto slično bilo na I ligi!?

Na kraju sezone, dolazi do „kadrovskog pucanja“ – jedan po jedan, igrači napuštaju Klub. Emil Nikolić i Zoran Nikčević su rađe prihvatili dvogodišnju pauzu, prije sticanja prava nastupa za „Jug“, nego da ostanu u matičnom klubu, vesko Odlazi u Italiju, Andrija-Pura u zagrebačku „Mladost“, Šako u „Budvu“, Mirko, nakon nerealizovanog angažmana za „Partizan“ u splitski „Jadran“, ... Zoran prestaje sa aktivnim igranjem.

Ovo je bila i posljednja Pavlova sezona na klupi VK „Kotor“.

Omladinski pobjednici Kupa SFRJ

Stoji: S. Vičević (trener)

*Gornji red: D. Manojlović, N. Đurović, D. Strugar, D. Ćirković
Srednji red: V. Sjerković, V. Marković, D. Krivokapić, D. Kljaković
Donji red: K. Mačić, S. Mačić, M. Vičević, R. Dragović, R. Perović*

Ako nije previše neskromno, da pomenem i da je to bila posljednja moja sezona na funkciji generalnog sekretara VK „Kotor“. Odnosi u SIZ-u fizičke kulture i u VK „Kotor“ opredjelili su me za napuštanje te funkcije. Počeli su da puvaju neki novi, za men neprihvatljivi, vjetrovi. Osjećala se potreba za rušenjem, a ne za građenjem. Tu meni nije bilo mjesta. Ja i moji prijatelji zalagali smo se za jaki i moćni Klub, a ne provincijski i šičardijski.

Kadeti (1971. godište i mladi) obradovali su nas pobjedom u Kadetskom kupu SFRJ i na Kadetskom prvenstvu SFRJ za 1986/87. g. Pod trenerskim vođstvom Slobodana Vičevića, obradovali su nas igrači: Petar Drašković, Miodrag Dudić, Anto Đuranović, Andrija i Božo Đurašković, Savo Jovanović, Predrag Kikindanin, Siniša Kovačević, Damir Mandić, Dean Manoj-

lović, Nebojša Milić, Radovan Milinić, Slobodan Stanovčić, Petar Strugar, Veljko Usković, Željko Vičević i Duško Vujačić.

VK „Borac“ iz Orahovca je stabilan drugoligaš. U crno-

gorskoj konkurenciji još nastupaju i „Val“ iz Prčanja i „Omladinac“ iz Kostanjice. Svi oni zaslužuju ocjenu sa početka ovog članka i dio su tadašnjeg kotorskog vaterpolskog čuda!

S obzirom da ne posjedujem dokumentaciju iz narednog perioda, ovim ću završiti moj hronološki pristup temi o kojoj pišem. Zahvaljujem se Pavlu Vičeviću i Želimiru-Puri Uljareviću na ustupljenoj ličnoj dokumentaciji, koja je bila osnova za pisanje ovog feljtona. Za ubuduće – dugujem Hrvatskom glasniku osvrt na zlatnu sezonu (1985/86), te neka moja viđenja odnosa u Klubu, reprezentativcima i selektorima iz Kotora, međunarodnim sudijama, ... Toliko od mene!

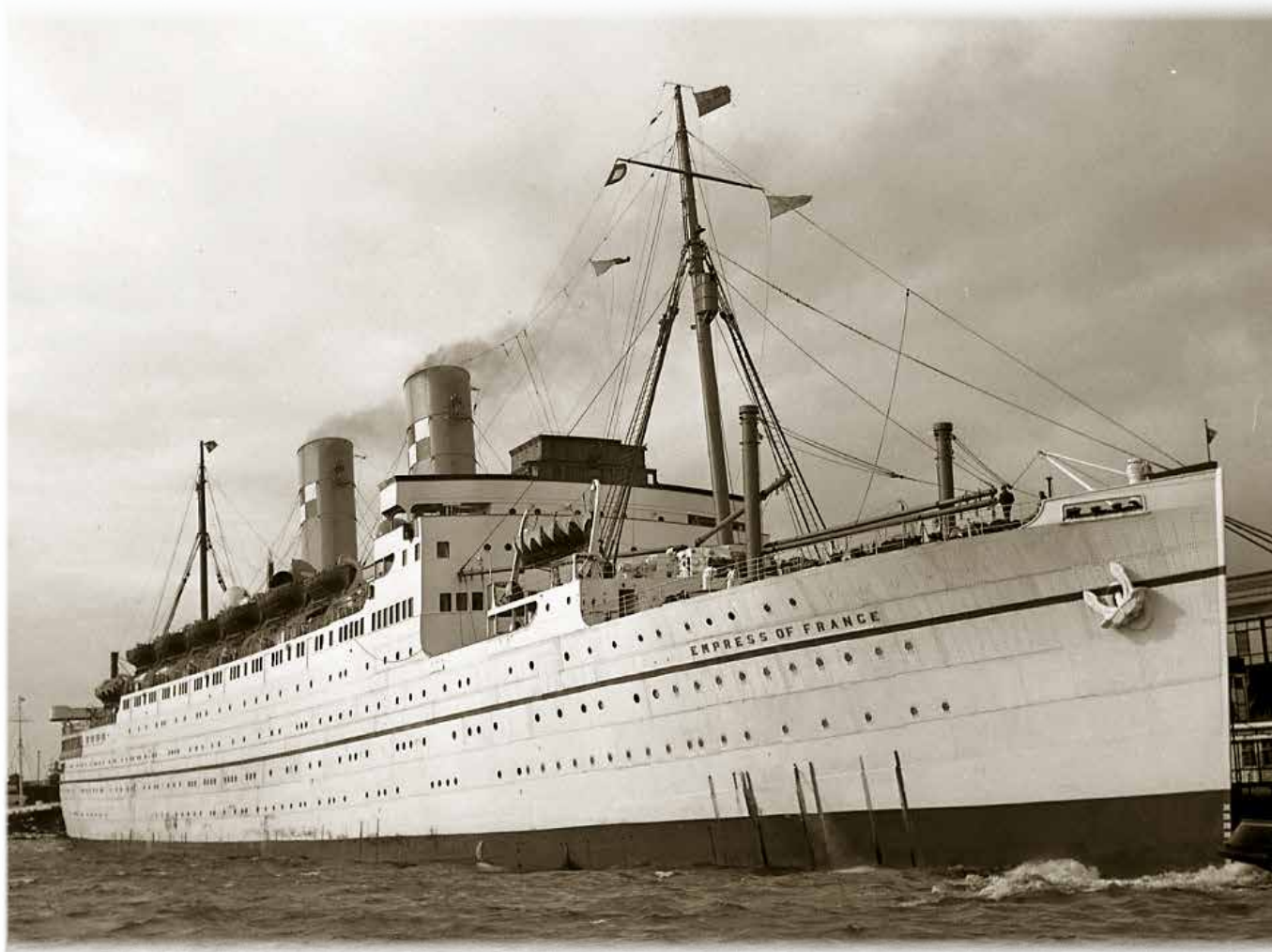
Ostajem pri apelu čitaocima HG, a posebno vaterpolo poslasticima, da i oni daju svoj komentar na Vijek vaterpola u Kotoru – naravno, ne mislim samo na moje pisanje, već na njihovo viđenje kotorske vaterpolske stvarnosti.

(Po želji autora, tekst nije lektoriran.)

Osvajači duple krune 1986

EMPRESS OF FRANCE

Kotor i Dubrovnik se u najavi putovanja opisuju kao luke izvan uhodanih putova, što su tih davnih godina ova naša područja doista i bila. Nepoznata i egzotična.

Piše:
Neven Jerković

Kotor je 2. ožujka 1931. posjetio liner EMPRESS OF FRANCE, još jedna kanadska princeza iz flote Canadian Pacifica koje su između dva svjetska rata redovito barem jednom godišnje bacile

sidro ispod gradskih mira. Bio je to putnički transatlantik od 18.481 GT sagrađen 1913. kao novogradnja 509 u brodogradilištu William Beardmore Naval Construction Works u mjestu Dalmuir kod Glasgova pod imenom ALSATIAN a naručitelj je bio škotski brodar Allan Line. Dug je 174 metra i može prihvatiti 287 putnika u prvom razredu, 504 u drugom te 848 u trećem putničkom razredu. O njima je brigu vodilo oko 500 članova posade. Parsons parne turbine od 21400 KS omogućavale su mu plovidbu brzinom od 20 čvorova.

ALSATIAN započinje svoje redovne transatlantske plovidbe na pruži Liverpool-Quebec koncem travnja 1913., ali na njoj zajedno sa blizancem brodom CALGARIAN zbog početka prvog velikog svjetskog ratnog sukoba ostaje kratko vrijeme. Već u kolovozu 1914. ulazi u sastav britanskog Admiraliteta koji ga oprema teškim naoružanjem i šalje oko voda otočja Shetland gdje služi kao komandni brod flote teških krstaša. Od 1917. kraće vrijeme leži raspremljen, da bi u floti Canadian Pacifica od rujna 1918. započeo ponovo ploviti na svojim prijeratnim

prugama. Tek nakon potpunog preuređenja u Glasgou u travnju 1924. mijenja ime i od tada plovi kao EMPRESS OF FRANCE. Iste godine mijenja i pogonsko gorivo, pa umjesto dobrog starog ugljena počinje koristiti naftu.

EMPRESS OF FRANCE je prvi put posjetio Boku kotorsku na svom proljetnom putovanju kojeg započinje 12. veljače 1927. iz New Yorka tičući luke Cadiz, Gibraltar, Alžir, La Valetta, Pirej, i Istanbul. Nakon što brod ostaje 7 dana u Svetoj zemlji i 11 dana u Egiptu, nastavlja plovidbu prema Kotoru, Dubrovniku, Veneciji, Napulju, Nici i Monte Carlu, sa povratkom u luku polaska. Kotor i Dubrovnik se u najavi putovanja opisuju kao luke izvan uhodanih putova, što su tih davnih godina ova naša područja doista i bila. Nepoznata i egzotična.

Uglavnom plovi iz Southamptona i Quebeca tičući luke Hamburg i Cherbourg. Samo je jednu sezonu 1929. EMPRESS OF FRANCE uposlen u dalekoistočnim vodama oko Hong Konga. Tek povremeno poduzima i kružna putovanja, pa je tako dva puta doplovio i do našeg Grada. Nakon druge posjete nije još dugo plovio. Nakon ukupno 99 transatlantskih plovidbi, 5 transpacifičkih i svega 8 kružnih putovanja, a ne treba zaboraviti ni vojnu službu, EMPRESS OF FRANCE je koncem rujna 1934. raspremljen u škotskoj luci Clyde. Nakon dva mjeseca provedena na mrtvom vezu otpremljen je u obližnji Dalmuir, na gotovo isto mjesto gdje je pred dva desetljeća bio i sagrađen. U tamošnjem je rezalištu kompanije W.H. Armott Young uskoro završio u bezličnoj hrpi sekundarnih sirovina koje su rastopljene u visokim pećima okolnih čeličana.

PRČANJSKI JEDRENJACI U ZBIRCI SLIKA ŽUPNE CRKVE ROĐENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U PRČANJU

(3)

Piše: Željko Brguljan

Župna zbirka crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Prčanju (u narodu zvane Mala Gospa, a popularno Bogorodičin hram) nepresušan je izvor vrijednih i zanimljivih likovnih radova, crnogorskih, srpskih i hrvatskih autora, ali i onih iz drugih europskih zemalja, pa i s drugih kontinenata. Istražujući već niz godina, nastojimo obraditi i objaviti pojedine dijelove ove kompleksne zbirke kako bi se konačno profilirala kao povijesno konzistentna cjelina i postala vrijedan izvor podataka svim istraživačima kulturne baštine Boke kotorske.

Neki dijelovi ove bogate kolekcije, koja je skupljena velikodušnošću mještana, a ponajprije velikim entuzijazmom i trudom pokojnoga prčanskog žu-

pnika don Nika Lukovića, imaju osim likovne i znatnu povijesnu vrijednost. Takav je primjer zbirke maritimnog slikarstva – portreta brodova (jedrenjaka i parobroda) koji su pripadali prčanjskim brodovlasnicima ili su njima zapovijedali ovdašnji kapetani, a koja nam otkriva dio pomorske prošlosti Prčanja kao značajnoga pomorsko-trgovačkoga centra Boke kotorske i južnoga Jadrana tijekom 18. st., a posebno 19. stoljeća kojem pripada i većina radova zbirke.

Kako bi šira javnost mogla biti upoznata sa slikama brodova prčanjske zbirke (a objavljeni su u dvojezičnom izdanju istog autora, naziva: *Na granici mora i neba/At the Border of Sea and Sky*, u izdanju izdavačke kuće „Gospe od Škrpjela“ iz Perasta), odlučili smo ih prezentirati i ovim serijalom u *Hrvatskome glasniku*.

Brik Elichero

Na zavjetnoj slici *Brik Elichero u oluji*, radu Giovannija Luzzza izvedenom u tehnici akvarela i gvaša (27x33 cm), prikazan je brik zahvaćen orkanskom olujom u nepoznatim vodama 1867. godine. Sam autor rani je izdanak slikarske obitelji Luzzo, a bio je aktivan između 1847. i 1877. godine u Veneciji, gdje je sredinom tog stoljeća bio vodeći slikar brodova. Slikao je jedrenjake u oluji ili na mirnom moru s vizurama venecijanske arhitekture, a u donjem dijelu slike redovno ispisivao podatke o kapetanu, brodu i prikazanom događaju.

Sliku *Brik Elichero u oluji* poklonio je prčanjskoj zaštitnici mještananin Spiro Lazari, koji je u svojstvu kormilara upravljao brodom u dramatičnoj noći, u znak zahvale za čudesno spasenje iz neposredne opasnosti. Djelomično sačuvana legenda: *P. G. Ricevutta il Nochiere Spiro Lazzari Essendo Abordo del Briche Nomi/ nato Elichero Essendo in Iminente Pericolo del (...) il Governo della Notte di Giovedì 29 (...)*, ne otkriva nam mjesto niti točan datum događaja, ali po svemu sudeći brik je prebrodio uragan u noći 29. prosinca 1867. godine. Dakle, iste godine u kojoj je Prčanj, uz neznatne žrtve, mimoišla epidemija kolere koja je harala Bokom Kotorskom i u kojoj su se Prčanjani svojoj zaštitnici – Bogorodici prčanjskoj zahvalili darujući joj 9. srpnja 1867. zlatno srce, koje i danas resi središnju ikonu, a taj se zavjetni dan i danas slavi.

Podataka o jedrenjaku *Elichero*, njegovoj izgradnji, vlasnicima i zapovjednicima za sada ne nalazimo pa je jedino svjedočanstvo da je taj prčanjski brik uopće postojao upravo slika sačuvana u prčanjskoj zbirci. Ta nam činjenica još jednom potvrđuje značaj ove jedinstvene zbirke portreta brodova u istraživanju prčanjske pomorske povijesti.

Na slici je jedrenjak dijagonalno postavljen, zahvaćen je orkanskom olujom i propinje se na gole-

mim valovima pobiješnjelog mora. Ta situacija je omogućila jedinstveni prikaz broda iz ptičje perspektive te mogućnost praćenja događaja na njegovoj palubi. Nekoliko članova posade drži se za pojedine dijelove broda kako ih vjentar ne bi odnio u more, a jedan, koji je lijevom rukom obgrlio jarbol, desnom u strahu upire u pramac prekriven valovima, upozoravajući ostale na opasnost skorog potonuća. Uragan trga jedra i jedno potpuno otrgnuto odnosi prema tmurnom nebu. Jedini tračak nade – na nebu prekrivenom „crnim“ oblacima – ukazuje se u svijetlom liku Marije s Isusom, spasitelja koji s kronicama u rukama prate sudbinu jedrenjaka.

Ova dirljiva i nadasve dramatična zavjetna slika oštećena je prilikom umetanja u manji okvir. Tri su centimetra gornjeg dijela slike, na sreću bez figuralnih elemenata, podvijena prema poledini, što smo prigodom vađenja iz okvira radi fotografiranja rekonstruirali. Zahtjeva, kao i većina slika prčanjske maritimne zbirke, što skoriju restauraciju.

Brik Elichero (Giovanni Luzzo)

SERIJAL KOTORSKO SREDNJOVJEKOVLJE (9)

Period 13. i 14. vijeka je doba definitivnog formiranja gradske komune Kotora sa svim karakteristikama razvijenog evropskog grada, sa formiranim gradskim magistratima, sudstvom, notarijatom, sa gradskim Statutom čije najstarije datirano poglavlje potiče iz 1301. godine. Na sreću, postoji sačuvan relativno veliki broj isprava, bilo u vidu pergamentskih listina sa pečatima iz ta dva vijeka ili notarskih unesaka najstarijih sačuvanih notarskih knjiga koje, istina nepotpuno, pokrivaju vrijeme od 1326. do 1337. godine, što omogućava sagledavanje svih oblika života u našem drevnom Gradu. Neki inserti iz tog života su obrađeni u ovom serijalu.

Crna hronika Kotora u Srednjem vijeku

Piše:

Jovan J. Martinović

Kada se čitaju kotorske listine 13. vijeka i unesci najstarijih sačuvanih notarskih knjiga iz prve polovine 14. vijeka mogao bi se steći utisak da su društveni odnosi u Kotoru bili sasvim uravnoteženi i da nije bilo nekih većih ekscesa. Međutim, ispod te mirne površine ipak vri život u svim svojim oblicima, pa čak i onom najtežem vidu kriminala i mutnih poslova, pa su u nekim slučajevima učestovali čak i pape.

Tako je papa Nikola IV. (1288.-1292.) uputio iz svog sjedišta u Reati pismo opatu samostana Svetog Mihaila u Peklinu dubrovačke dijeceze, da zbog nepravdi nanesenih dominikancima u Kotoru pošalje na sud u Rim kotorskog biskupa Dujma I., koji je sjedio na tronu kotorske dijeceze pune 44 godine, od 1280. do 1324. godine.

Naime, papi su se požalili prior Urban i fratri reda predikanata da je biskup Dujam, u trenutku kada su imali misu u maloj crkvi Svetog Bartolomeja, uletio u crkvu, dojurio do oltara

Grb Bolica, Krašići

i, »neprijateljskom ljurnjom i gnjevom rasrđen«, rukom odgurnuo priora tako da ga je okrvavio, a zatim ga bacio na zemlju i nastavio tući »brojnim udarcima pesnice«, dok je ostale fratre grdio i prijetio da će ih izbaciti iz Grada. Zatim je razjareni biskup odjurio do sjedišta dominikana, crkve i samostana Svetog Pavla, gdje je nasilno otvorio vrata slomivši prečku i nastavio da grdi i prijeti, a sve mimo »svojih apostolskih privilegija«. Zbog svega toga je papa zatražio de-

Javno kažnjavanje

taljnu istragu. Šteta je što se iz drugih listina i arhivskih dokumenata ne može saznati kako je završio ovaj vrlo ozbiljan slučaj optužbi protiv dugovjekog kotorskog biskupa Dujma koji se, međutim, pominje u svim kasnijim kotorskim listinama sve do 1326. godine, što znači da tada nije bio kažnjen.

U drugom slučaju učestvovalo je nekoliko papa. Naime, u gradskom Statutu, definisanom u 14. vijeku, postojala je odredba da nijedan građanin Kotora ne može biti postavljen za biskupa, odredba zbog koje se desio jedan slučaj bez presedana – papski interdikt i ekskomunikacija Kotora iz krila Crkve.

Naime, papa Ivan XXII. (1316.-1334.), svojim bulama iz 1328. godine imenovao je za biskupa dijeceze Kotora prezbitera Sergija Domanjina Bolicu, člana uglednog vlasteoskog roda Bolica (Bivolica, Grbičić), o tom izboru obavijestio nadbiskupa grada Bari u Italiji Landulfa, hijerarhijski nadređenog kotorskom biskupu, a takođe preporučio novopostavljenog episkopa gospodinu kralju Raške, Urošu (Stefanu Dečanskom).

Međutim, kotorski kler i Veliko vijeće nisu prihvatili to imenovanje, a budući da je nadbiskup Landulf mimo volje pape Ivana imenovao za kotorskog biskupa izvjesnog klerika Ivana iz Viterba, to je papa svojom novom bulom izuzeo svoga biskupa Sergija Bolicu ispod vlasti nadbiskupa biskupa Barija a njegovog kandidata Ivana iz Viterba proglasio za otpadnika od vjere, te sljedećom bulom postavio biskupu Sergiju za zaštitnike nadbiskupe Bara i Dubrovnika, kao i biskupa grada Hvara.

Tada dolazi do vrlo burne reakcije Kotorana, koji protjeruju novog biskupa Srgija Bolicu, bacaju u tamnicu njegovog brata Marina i konfiskuju čitavo porodično imanje. Godine 1330. poslije dužeg vremena papa Ivan pita svoje posebne emisare kakva je situacija u stvari episkopa Sergija, budući da u Kotoru još uvijek stoluje apostata Ivan iz Viterba, a od opštine Kotora i dijecezanskog kaptola zahtijeva da se briše odnosna statutarna odredba i prizna Sergije Bolica pod prijetnjom interdikta i ekskomunikacije, te moli kralja Raške, Uroša, da njegovi službenici vrate sva konfiskovana dobra.

Kako sve ove intervencije nisu pomogle, papa Ivan premiješta 1331. godine Sergija Domanjina Bolicu na tron biskupije grada Pule, a za bi-

skupa Kotora imenuje francuskog karmelitanca Rajmoda Agonti iz Klareta, te 1333. godine nalaže svom legatu, kardinalu Ivanu, da odriješi od ekskomunikacije i interdikta opštinu i kler Kotora i to na molbu samog Sergija Bolice. Međutim, spor oko restitucije imovine porodice Bolica završava se tek 1337. godine pod papom Benediktom XII. (1334.-1342.), presudom da se briše sporna odredba kotorskog Statuta i da se vrate konfiskovana dobra.

Pored ovih primjera intervencija u slučajevima sveštenih lica, bilo je u Kotoru i drugih kriminalnih radnji, koje su zabilježene u notarskim ispisima najstarijih sačuvanih knjiga notarske kancelarije iz perioda 1326.-1337. godine.

Tako Dome, udova Nuce Goni, izjavljuje na sudu da joj je sin u zatvoru na dvoru gospodina kralja (*in carcere in curia domini regis*).

Zatim, Grgur Gimanoj u ime svoga baštovana (*hortulanus*) Bratoljuba tuži Priboja, slugu (*famulus*) Bele Ivanove Drago, da je napao baštovana i razbio mu glavu kamenom tako da je potekla krv (*fregit caput usque effugionem sanguinis*), pa sud naređuje istragu, ali se ne zna ishod.

S druge strane, Deva, udovica Stjepanova iz Budve sa nećakom Sergijem, izjavljuje na sudu da neće tužiti Miloslava obučara koji je optužio njenog sina Ivana za ubistvo, jer je utvrdila da je sin nevin.

Isto tako, ugledni građanin Baze Salve tuži izvjesnu Dragaju da u svojoj konobi (*canipa*) drži bludnice (*meretrices*) suprotno odredbama Statuta. Dragaja se brani da to nisu bludnice, ali je sud ustanovio da one to doista jesu i naređuje da se moraju istjerati (*expellere*).

Na kraju, Nucije Gile kao prokurator i advokat izvjesnog Benka tuži na sudu Petra Sabu za krađu i prisvajanje 4 konja sa svom opremom i bisagama, vrijednosti 200 perpera, ali se ipak poravnavaju oko ove optužbe.

U nekim mutnim radnjama učestvovali su i stranci u Kotoru, pa tako Đan iz Udina potvrđuje da su on i Guljermo iz Padove međusobno podmireni, ali mu Guljermo mora davati svakog dana po jedan groš sve dok doktor ne potvrdi da je Đanino ozdravio od rana, valjda zadobijenih u međusobnoj tuči.

(Po želji autora, tekst nije lektoriran.)

Priradio: Jovan J. Martinović

1655.g.

Admiral Mornarice **Niko Kalceta** (1655.-1661).

1656.g.

Radi velikog turskog napada na Kotor srušen kompleks **Franjevačkog** samostana na Šuranju, kako zgrade ne bi poslužile kao zaklon za topove.

Završivši teologiju u Rimu, **Andrija Zmajević** postao opat samostana **sv. Đorđa** na otoku ispred Perasta.

1657.g.

Providuri **Toma Tron** i **Zuane Bragadin** (1657.-1658.)

Biskup **Ivan Antun Zborovac** iz Trogira (1657.-1688.)

Ispod svoda Vrata od mora postavljen počasni natpis **Antoniju Bernardi**, generalnom prokuratoru **Epira** i **Ilirika**, što je razbio opsadu Kotora od strane **Turaka**.

Crkva **sv. Luke** predana na **upotrebu pravoslavnim** vjernicima.

1659.g.

Providur **Pietro Gabrieli** (1659.-1660.)

Podignut dio zapadnog bedema uz bastion **Gurdić**, po natpisu sa datacijom: **MDCLIX**.

1661.g.

Providur **Zuan'Francésko Orio** (1661.-1662.)

U Perastu se rodio barokni slikar **Tripo Kokolja**.

1662.g.

Providur **Faustino da Riva** (1662.)

Srebrna **kalota** na **Slavnoj glavi sv. Tripuna** zamijenjena zlatnom, koju je izradio zlatar **Beneto Rici** iz Venecije.

1663.g.

Providur **Zorzi Korner** (1663.-1665.)

U Perastu rođen **Marko Martinović** († 1716), nautičar i matematičar, profesor ruskih boljara, pitomaca **Petra Velikog**.

1666.g.

Providur **Nikolo Kalergi** (1666.-1667.)

Generalni providur za Dalmaciju **Katarino Kornaro**.

1667.g.

6. aprila, oko 14 sati:

Katastrofalni potres **X** stepena; srušeni zvonici i fasada Katedrale, dio zapadnog bedema na bastionu Citadela, kneževa palata na trgu pred Katedralom i 2/3 drugih objekata, poginulo oko 200 osoba.

1668.g.

Providur **Alvize Foskarini** (1668.-1669.)

Admiral Mornarice **Luka Lazari** (1668.-1671.)

1670.g.

Providur **Santo Barbaro** (1670.-1671.)

Sa Korčule počelo dovoženje kamenih **blokova** za restauraciju zvonika i pročelja katedrale **sv. Tripuna**.

U Perastu rođen **Vicko Krstov Zmajević**, nadbiskup barski i primas srpski, kasnije nadbiskup u Zadru, gdje je umro i sahranjen.

1671.g.

Opat samostana sv. Đorđa **Andrija Zmajević** imenovan za nadbiskupa barskog i primasa srpskog, stolovao u Perastu.

Peraška Opština postavila počasni natpis **Andriji Zmajeviću** u crkvi **sv. Nikole**.

Generalni providur za Dalmaciju **Antonio Barbaro**.

1672.g.

Providur **Francésko Duodo** (1672.)

1673.g.

Providur **Lunardo Venier** (1673.-1675.)

1674.g.

Plemić **Nikola Bizanti** dovršio izgradnju palate **Bizanti**.

1676.g.

Providur Đerolimo Morozini (1676.-1677.)

Generalni providur za Dalmaciju Đerolamo Grimani.

1678.g.

Providur **Vinčenco da Riva** (1678.-1679.)

U Perastu sagrađena crkva **Gospa od Rozarija**, mauzolej Zmajevića.

Memoriam

DARIO MUSIĆ (4.10.1938.– 25.10.2016.)

Listopad u Dobroti, kapetanskome mjestu Boke kotorske, kolijevki bokeljskog pomorstva, neuobičajeno ugodan za ovaj dio godine, uz sunčane dane. Život se normalno odvijao sve do 25. listopada kada je iz Aviana u Italiji stigla tužna vijest da je naš dragi prijatelj i istaknuti član Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore preminuo nakon duge i teške bolesti.

vio u Splitu, treći i četvrti razred u Lepetanima, a osnovno obrazovanje završio je u Tivtu. Godine 1954. upisuje Srdnju pomorsku školu – strojarski smjer u Kotoru, koju završava 1958. god.

Završetkom školovanja u Srednjoj pomorskoj školi odlazi na jednogodišnje odsluženje vojnog roka u JRM. Izlaskom iz armije 1959. godine sklapa brak s Miroslavom i oboje započinju raditi u Brodogradilištu 'Split'. Godinu dana kasnije vraćaju se u Boku. Dario započinje pomorsku karijeru na brodovima kotorske pomorske kompanije 'Jugooceanije'. Krajem 1960. godine dobiva sina Damira, a 1965. godine završava Višu pomorsku školu. Godine 1968. dobiva kćer Olgu.

Na brodovima Jugooceanije plavi 10 godina i stječe zvanje upravitelja stroja. Nakon toga 1972. godine odlazi na stranu pomorsku kompaniju Suisse-Atlantique iz Lausanne, Švicarska, kao upravitelj stroja.

Vrijeme raspada Jugoslavije proveo je na brodu ploveći morima svijeta. Događaje oko raspada Jugoslavije pratio je s velikim zanimanjem i strepnjom.

Krajem 1998. završava pomorsku karijeru, iskrca se s broda i vraća se kući. O tom razdoblju Dario nam je pričao: 'Sjećam se toga tužnog dolaska u Boku, u moju Dobrotu. Ne mogu vjerovati svojim očima što se događa oko nas. Supruga mi detaljnije priča o događajima.

Na komemorativnoj sjednici o životu i djelu Darija Musića govorio je Marijo Brguljan, predsjednik Društva, i uz ostalo rekao:

„Dario Musić rođen je u starome pomorskom gradu Bakru na Hrvatskome primorju 1938. god. Osnovnu školu započeo je u Bakru, nastava-

Stižu prijeteća pisma, svakodnevno i telefonski pozivi uz prijetnje, veliki je pritisak na sve nas, žele da odemo odavde, dojučerašnji susjedi više nisu 'dobri susjedi'. Dok su se drugi iseljavali (što nije za zamjeriti) ili samo kritizirali, Dario i skupina istomišljenika redovito se okuplja i planira akcije zadobivanja povjerenja s obje strane granice, što nije bilo lako.

Domovinski rat u Hrvatskoj završio je 1995 godine. U to vrijeme u Crnoj Gori su se događale mnoge promjene na bolje. Položaj Hrvata u Crnoj Gori znatno se popravio uspostavom hrvatske države.

Dario je u mirovini prihvatio izazov i uključuje se u aktivnosti Hrvatskoga građanskog društva i uz prvoga izabranog predsjednika Tripu Schuberta prihvaća se funkcije prvoga tajnika Društva, a u nadolazećim godinama obnašao je mnoge odgovorne dužnosti.

Dario je aktivan sudionik mnogih projekata. Nabrojio bih samo neke: osnivanje prvoga časopisa na hrvatskome jeziku u povijesti Hrva-

ta na ovim područjima Hrvatskoga glasnika, u kojemu je Dario dugo godina radio kao tehnički urednik. U domu Darija Musića nekoliko godina djelovalo je uredništvo Hrvatskoga glasnika. Mnogi su tako prvi put čuli za Hrvate Boke i upoznali se s njihovom hrvatskom kulturom, značajnom baštinom.

Pokretač je bogate izdavačke djelatnosti Društva i nosilac kapitalnih izdanja: 'Dobrota - povjesnica bokeljskog pomorstva' autora Antuna-Tonka Tomića, monografije 'Slikom kroz prošlost', monografije Društva 2003. - 2012... Dario je 2004. godine učinio veliki napredak u podizanju hrvatske svijesti pokrenuvši projekt 'Učimo hrvatski'. Organizator je mnogih manifestacija kao što su: Tjedan hrvatskih manjina u Zagrebu, Hrvatskih dana u Boki, Bokeljske priče u Dubrovniku, radi više godina na organiziranju upisa srednjoškolaca na hrvatska sveučilišta, voditelj je projekta ljetovanja djece iz Boke u Zagrebu, koji se realizirao više godina, inicijator je obnavljanja tradicionalne Tri-

pundanske večeri, koja traje do danas, nosilac je projekta 'Pomozi bolesnima i nemoćnima', koji se realizirao nekoliko godina uz pomoć Hrvatskoga crvenog križa.

Jedan od važnih zadataka, ako ne i najvažniji, radio je na uspostavi prekinutih odnosa regije Boke s regijom Dubrovnika. Dario se posvetio ovome plemenitom cilju kako bi se uspostavili dobri odnosi između regija Dubrovnika i Boke, koji će našoj i budućim generacijama biti jamstvo za suživot u miru. Unatoč godinama i bolesti, bio je uključen do posljednjeg dana u realizaciju mnogih projekata našeg Društva“, istaknuo je uz ostalo Brguljan.

Ispraćaj iz kapele na gradskom groblju u Škaljarima ostat će zapamćen. Oko odra Darija smjenjivale su se počasne straže njegovih prijatelja iz Dubrovnika, Tivta, Bara i Kotora. Iz Dubrovnika su počasnu stražu držali Miše Galjuf, Željko Filičić, Krunoslav Težak i Maja Mozara, iz Tivta Ilija Janović, Andrijan Vuksanović, Andrija Krstović i Ljerka Sindik, iz Bara Vladimir Marvučić, Drago Marstjepović, Božo Šaltić i Marija Spičanović, iz Kotora Milenko Pasinović, Nikola Bukilica, Tvrtko Crepulja i Branko Ivardić, a na kraju i četiri predsjednika Društva: Tripo Schubert, Ivan Ilić, Mirko Vičević i Marijo Brguljan.

Misu zadušnicu u crkvi sv. Mateja, u kojoj je Dario svake nedjelje i na blagdane dolazio, predvodio je don Ante Drago-bratović, uz asistenciju don Srećka Majića.

Dario je pokopan na groblju sv. Mateja. Od njega se, u ime svih njegovih prijatelja iz Dubrovnika, oprostio Miše Galjuf:

„Ponekad je stvarno teško uočiti ljude velike radne i životne energije i poticajnih ideja, one kojima je zajedničko dobro preče od vlastite promocije. Ipak, upravo zahvaljujući njima, koliko god samozatajni bili, moguće je napraviti značajne pa i presudne stvari za dobrobit zajednice. Isto tako, ni samozatajnost, ni nesklonost aktualnih prilika, ni gorka povijest nisu nikad prepreka da se sretnu i upoznaju ljudi pozitivnih na-

gnuća i divnoga značaja. U tome smo nas nekolicina iz Dubrovnika bili privilegirani, upoznajući Darija i Tripa jedne već davne jeseni 2003. godine.

Poznata je njegova jedinstveno hrabra karitativna uloga tijekom rata, kad je dovijajući se na razne načine dolazio u okupirane Konavle ili pak preko svojih poznanstava, koristeći se svojim ugledom i riskirajući osobni integritet, te pomagao tamošnjim preostalim obiteljima. Također, posebno treba istaknuti njegove vrijedne donatorske aktivnosti u korist potrebitih na poratnoj obnovi dubrovačkoga kraja.

Veliko je djelo ovoga istinskog domoljuba po zemlji življenja i rodoljuba po zemlji podrije-

Počasna straža četiri predsjednika HGDCG

Počasna straža prijatelja iz Dubrovnika

tla, koji nije dozvolio da mu osobne i obiteljske traume postanu opterećenje i brana na putu izmirenja i stvaranja novih odnosa kao zaloga da naša budućnost neće biti tek zrcalna slika nedavne zlosretne prošlosti. Dapače, udružio se s onima koji su imali jasnu viziju kakvi bi ti odnosi trebali biti, odnosi temeljeni na načelu integracije, obostranoga poštovanja i solidarnosti među etničkim zajednicama u Crnoj Gori i između dvije susjedne nacije, povijesno imperativno upućene jedna na drugu.

S komemoracije

Poseban je njegov doprinos poratnoj obnovi kontakata i naporima u normalizaciji odnosa između Boke i dubrovačkoga kraja, bez čega u realnom životu, onom svakodnevnom koji pulsira među susjedima, ne bi moglo biti ni djelatne normalizacije odnosa Republike Hrvatske i Crne Gore. Naši dobri međudržavni odnosi, bez uporišta u dobrim odnosima susjednih regija, Dubrovačko-neretvanske županije i Boke kotorske, bili bi samo mrtvo slovo na papiru. A oni to nisu upravo zahvaljujući djelovanju ljudi poput gospara Darija, na čemu mu dugujemo trajnu zahvalnost.

Zbog njegova angažmana u pomaganju ugroženim ljudima i doprinosa pronosanju istine o stradanju dubrovačkoga kraja u Domovinskom ratu Udruga dragovoljaca Hrvatske ratne mornarice proglasila ga je svojim počasnim članom, čime se našao u malobrojnom društvu onih kojima je iskazana ta istinska čast, na čelu s bivšim predsjednikom Republike Hr-

vatske Stjepanom Mesićem, koji je predvodio Konvoj Libertas u probijanju pomorske blokade Dubrovnika za vrijeme opsade Grada 31. 10. 1991. godine.

A zbog njegova doprinosa održanju i razvitku hrvatske državotvorne ideje i razvitku odnosa Republike Hrvatske i Crne Gore, predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović odlikovao je 2014. Darija Musića Redom Ante Starčevića, najvećim državnim odličjem koje može zaslužiti 'običan smrtnik', netko izvan državnčkih i diplomatskih krugova.

Uz oproštaj od ovoga velikog čovjeka i prijatelja, koji nas je svojim djelom trajno zadužio, izražavamo mu duboku zahvalnost za njegov nesebičan društveni angažman, uz iskrenu sućut obitelji u ovim ne samo za njih bolnim i teškim časima.

Otišao je dragi Dario onkraj naše stvarnosti, naše svakodnevice, ne da nas napusti, nego da nam bude zagovor kroz spomen i djelo koje ostavlja iza sebe, obvezujući nas, njegove prijatelje i suradnike, i vas Bokelje, da nastavimo i dalje nastojeći na nečemu što se zove čovjekoljublje."

Nakon njega, u ime Hrvatskoga građanskog društva, Mirko Vičević obratio se obitelji i prisutnima iskazujući veliko poštovanje i hvalu Dariju Musiću, zaslužnom članu Društva, za sve ono što je uradio za dobrobit svih nas te je istaknuo:

„Dario se nakon odlaska u mirovinu pridružio istomišljenicima i nakon formiranja stožerne i najaktivnije udruge Hrvata Crne Gore, Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, 2001. godine postaje njegov prvi tajnik te sudjeluje doslovce u svim akcijama, posebice kao inicijator i nositelj djelatnosti u izdavačkim pothvatima Društva. Autor je više publikacija Društva, a kao zaljubljenik hrvatskog jezika utemeljuje hrvatsku nastavu u Crnoj Gori. On je s predsjednikom Schubertom organizirao mnoge manifestacije na dobrobit građana s obje strane granice.

Dario se borio sedam godina s opakom bolešću. Ispratili smo ga početkom listopada na kemoterapiju u klinici u Avianu u Italiji. Nadali smo se brzom povratku. Bili smo uvjereni da će ozdraviti i nastaviti raditi na započetim projektima Društva. Na žalost, to se nije desilo. Napustio nas je. Ostaje nam da živimo s uspomjenama na njegov nesebičan rad i doprinos razvoju Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore.

Dragi Dario, hvala ti na svemu što si uradio za dobrobit svih nas. Uvijek ćeš živjeti u našim srcima. Neka ti je vječna slava i hvala.“

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuirana se u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Europi, SAD, Kanadi, Australiji...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe. Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

ČASOPIS MOŽETE PRONAĆI:

- U katedrali sv. Tripuna u Kotoru
- U uredu HGD CG
- U Tivtu kod Andrije Krstovića

Tiskanje časopisa potpomogli:

* FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA

* DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA

* TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

* DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN HRVATSKE

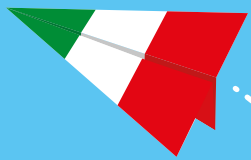
MEDIJSKI PARTNERI

99,0 MHz i 95,3 MHz

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

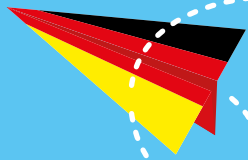
S ponosom nosimo ime svoga grada!

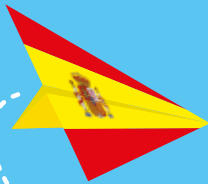

Croatia Airlines
Rim
Venecija
Vueling
Rim
Volotea
Venecija
easyJet
Milano

Izravni letovi iz Dubrovnika!

Croatia Airlines
Düsseldorf
Frankfurt
Lufthansa
Frankfurt
München
Eurowings
Berlin
Düsseldorf
Hamburg
Hannover
Stuttgart
EasyJet
Berlin
Air Berlin
Düsseldorf
Transavia München

easyJet
Edinburgh
London
Bristol
British Airways
London
Monarch
Birmingham
London
Jet2.com
Belfast
Edinburgh
Leeds
Manchester
Newcastle
Nottingham
Norwegian
London
Thompson Airways
Bristol
Glasgow
London
Manchester
Newcastle
Birmingham

Vueling
Barcelona
Iberia
Madrid
Norwegian
Barcelona
Madrid

SAS
Kopenhagen
Oslo
Stockholm
Norwegian
Bergen
Helsinki
Kopenhagen
Oslo
Stavanger
Stockholm
Trondheim
Finnair
Helsinki

Croatia Airlines
Pariz
Nica
easyJet
Lyon
Pariz
Toulouse
Volotea
Bordeaux
Nantes
Marseille
Transavia France
Pariz

DUBROVNIK AIRPORT
ZRAČNA LUKA DUBROVNIK

✉ headoffice@airport-dubrovnik.hr / ☎ +385 (0) 20 773 100 / 📠 +385 (0) 20 773 322

Ledo Pizze
opasno dobre!

NOVO!

PIZZETE
Svinčula Sir

PIZZA CAPRICCIOSA
PIZZA MARGHERITA
PIZZA SVINČULA SIR

www.ledo.hr

ZG

CROATIA
Full of life

ZAGREB

GRAD KULTURE / CITY OF CULTURE

pogledajte poslušajte osjetite / see listen feel

ISKORISTITE
MOGUĆNOSTI
KOJE VAM PRUŽA
ZAGREB CARD

USE THE
POSSIBILITIES
OFFERED BY
ZAGREB CARD

tel. + 385 (0)1 481 40 51

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA
ZAGREB TOURIST BOARD

infozagreb.hr

